

2017

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bedrettin VAROL

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KURUM BAKIMI DENEYİMİ OLAN YETİŞKİNLERİN İŞ
YAŞAMINA UYUMLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bedrettin VAROL

SOSYAL HİZMET POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI TEZLİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Ankara, 2017

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KURUM BAKIMI DENEYİMİ OLAN YETİŞKİNLERİN
İŞ YAŞAMINA UYUMLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bedrettin VAROL

SOSYAL HİZMET POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI TEZLİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Ankara, 2017

T.C.
YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Kurum Bakımı Deneyimi Olan Yetişkinlerin İş Yaşamına Uyumluluğu

Bedrettin VAROL

Yüksek Lisans Tezi

15.06.2017

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Nurdan DUMAN

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN

Yrd. Doç. Dr. Esra ÇALIK VAR

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

Prof. Dr. Özen ÖZENSOY GÜLER

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlamasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

15.06.2017

Bedrettin VAROL

TEŞEKKÜR

Bu alıŐma Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Uygulama ve Politikaları Anabilim Dalı'nın öngördüğü yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıŐtır.

Bu tez çalıŐmamda öncelikle, lisans eğitiminden beri bana her türlü desteği sunan, bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen ve çalışmanın her aşamasında motive eden, desteğini her zaman yanımda hissettiren saygıdeğer tez danıŐmanın Prof. Dr. Nurdan DUMAN'a çok teşekkür ederim.

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde ders aldığım saygıdeğer hocalarım; Doç. Dr. Cengiz ÖZBESLER, Doç. Dr. Emrah AKBAŐ, Yrd. Doç. Dr. Esra ÇALIK VAR ve Dr. Yaser SNOUBAR'a çok teşekkür ediyorum. Onlardan aldığım dersler bana çok Şey öğretti ve bu çalışmayı yaparken çok faydalı oldu.

Çalışma boyunca yardımlarını esirgemeyen ve Nvivo programını kullanmayı öğrenmeye yönelten mesai arkadaşım Yahya AKTU'ya, deneyimlerini paylaŐan SHU Abdulaziz İNAN'a ve Siirt Üniversitesinde kütüphanesinde görevli Ramazan TOKDEMİR'e teŐekkürü bir borç bilirim.

Çalışma esnasında, çalışmam için benimle görüşmeyi kabul edip, sorularıma içtenlikle cevap veren katılımcılara çok teşekkür ediyorum.

Son olarak, araştırma boyunca desteğini esirgemeyen annem Nuriye'ye, hayatıma anlam katan, tez yazım süreci boyunca sonsuz anlayıŐ gösteren en büyük destekçim eŐim Leyla'ya ve biricik kızım Betül'e Őükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	vi
TABLolar DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.2. Problem Durumu	2
1.2. Amaç	6
1.3. Önem	7
1.4. Sayıtlar	8
1.5. Sınırlılıklar.....	8
1.6. Tanımlar	9
2. GENEL BİLGİLER.....	10
1. Korunma ve Bakıma İhtiyacı Olan Çocuk	10
1.1. Çocuk ve Çocukluk Kavramı.....	10
1.2. Koruma ve Bakıma İhtiyacı Olan Çocuk.....	10
1.3. Koruma ve Bakıma İhtiyacı Olan Çocukların Özellikleri	13
1.4. Koruma ve Bakıma İhtiyacı Olan Çocukların Toplumsallaşma Süreçleri ..	14
2. Çocuk Koruma Sistemi	16
2.1. Çocuk Koruma Sisteminin Tanımı ve Kapsamı	16
2.2. Çocuk Bakım Modelleri	16
2.2.1. Ailesi Yanında Bakım	17
2.2.2. Koruyucu Aile	18
2.2.3. Evlat Edinme	19
2.2.4. Kurum Bakımı.....	20
2.2.4.1. Çocuk Yuvaları.....	21
2.2.4.2. Yetiştirme Yurtları.....	21
2.2.4.3. Çocuk Evleri.....	21
2.2.4.4. Sevgi Evleri.....	22
2.3. Çocuk Koruma Sistemine İlişkin Mevzuat.....	22
2.3.1. Medeni Kanun	22
2.3.2. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi	23

2.3.3. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu	24
2.3.4. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu	25
3. Çocuk Koruma Sisteminde Koruma ve Bakıma İhtiyacı Olan Çocukların İşe Yerleştirilme Süreci.....	27
3.1. Yetişkinlerin İşe Yerleştirilmesi İle İlgili Mevzuat.....	27
3.2. Yetişkinlerin İşe Yerleştirilmesi Süreci.....	28
3.2.1. 1988-2014 Kurum Bazında Atamalar	28
3.2.2. 2014 Sonrası Merkezi Yerleştirme Atamaları.....	30
3.3. Yetişkinlerin Kurum Bakımında İken İş Yaşamı Yönelik Mesleki Rehberlik ve İşe Yerleştirilmeleri Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar	34
3.3.1. Kurum Bakımında İş Yaşamı Yönelik Mesleki Rehberlik	34
3.3.2. Yetişkinlerin İşe Yerleştirilmesi Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar	35
3.3.3. Yetişkinlerin İşe Yaşamına Uyum Süreçleri.....	37
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	38
3.1. Araştırmanın Modeli	38
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	39
3.3. Araştırmanın Veri Toplama Araçları ve Süreci.....	39
3.4. Araştırmanın Verilerinin Çözümlemesi	41
4. BULGULAR.....	42
4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	42
4.2. Katılımcıların Kurum Bakımı Yaşamlarına İlişkin Bulgular	46
4.3. Katılımcıların Kurum Bakımı Sonrası Yaşamları ve İş Yaşantılarına İlişkin Bulgular.....	65
5. TARTIŞMA.....	99
5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Tartışma	99
5.2. Katılımcıların Kurum Bakımı Yaşamına İlişkin Bulgular ve Tartışma	102
5.3. Katılımcıların Kurum Bakımı Sonrası İş Yaşamına İlişkin Bulgular ve Tartışma.....	109

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	120
6.1. Sonuç	120
6.2. Öneriler.....	123
7. KAYNAKLAR	126
8. EKLER.....	138
EK-1. ETİK KURUL KARARI	138
EK-2. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU.....	139
EK-3. GÖRÜŞME REHBER FORMU	140
EK-4. ÖZGEÇMİŞ	144

ÖZET

Kurum Bakımı Deneyimi Olan Yetişkinlerin İş Yaşamına Uyumları

Kurum bakımı hizmeti korunma gereksinimi olan çocuklara sağlanan bakım modellerinden en yaygın olan hizmet türüdür. Kurum bakımı sonrası, yetişkinlerin sosyal yaşamlarını, evlilik yaşamlarını ve iş yaşamlarını sağlıklı bir şekilde yürütebilmeleri için bu olumsuz etkilerin en aza indirgenmesi gerekmektedir. Bu nedenle son yıllarda ülkemizde aileye dönük çalışmalar artmış olup, çocuğun öncelikle aile ortamında yetişmesi için ailenin güçlendirilmesi önem kazanmıştır.

Bu araştırmada; kurum bakımında yetişip 3413 Sayılı Kanun kapsamında istihdam edilen yetişkinlerin, istihdam edilme şekilleri ve iş yaşamına uyumları incelenmiştir. Ayrıca 3413 Sayılı Kanunun etkileri ve sonuçları bütün yönleriyle ele alınmıştır.

Bu araştırma nitel desende olan olgu bilim (fenomenolojik) yaklaşımına dayanmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme ile belirlenmiştir. Çalışma grubu Siirt İlinde belli bir dönem kurum bakımında kalmış ve 3413 Sayılı Yasa ile işe girip halen Siirt ilinde çalışmaya devam eden 20 yetişkinden oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde ise, bilgisayar destekli nitel veri analizi programından (NVivo) yararlanılmış ve içerik analizi yöntemi kullanılarak veriler analiz edilmiştir.

Korunma gereksinimi olan çocukların çoğunluğu ebeveyn kaybı sonrasında kurum bakımı altına alındıkları, çocukların eğitimleri kurum bakımında ayrıldıklarında düşük seviyede olduğu, çocukların kurum bakımında ayrılıp işe yerleşene kadar geçen süre zarfında sorunlar yaşadığı, çocukların istihdam edilirken almış oldukları eğitimler göz ardı edildiği, çocuklara yönelik kurum bakımı altında iken yönlendirici ve mesleki rehberlik faaliyetlerinin olmadığı, çocukların iş yaşamından önce ve iş yaşamında herhangi bir uyum eğitimi alamadığı gibi önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 3413 sayılı yasa, işe uyum, korunma gereksinimi olan çocuk, kurum bakımı, sosyal hizmet, sosyal hizmet uzmanı

ABSTRACT

Adaptation in Working Life for Adults with Institutional Care Experience

Institutional care services are one of the most common services which provide care for children in needs of protection. After institutional care services, these negative influences required to be minimized to help adults for maintaining a healthy social, marriage and working life. Therefore, in recent years, studies related care services in families are increased and making a strong families structure gain importance for a child care in a family atmosphere.

In this study, adults who are grown up by institutional care services and employed in the scope of the law no. 3413, investigated in terms of their employment way and adaptation of working life.

This study is based on a qualitative method which is consisted of a phenomenological approach. Study group has been determined by snowball sampling method. The study sample is consisted of 20 adults who has been employed in the scope of the law no. 3413 and currently working in city of Siirt. Data collection has been gained by semi structured interview forms which is developed by the researcher. Moreover, Nvivo has been used for categorization and classification of the data for the analysis.

Through this study, we access to the following important results; the majority of children in need of protection are taken into institutional care after parental loss, children's education is at a low level when they leave institutional care, children experienced problems during the period of separation from institutional care until employment and settlement, the training that the children got was ignored when they were employed, there are no guidance and vocational guidance activities for children when they under institutional care and children did not receive any training on adaptation before and during working life.

Key words: adaptation in working life, in needs of protection, institutional care, social work, social worker, the law no. 3413

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ASPB : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

BSRM : Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri

ÇKK : Çocuk Koruma Kanunu

BM : Birleşmiş Milletler

KBRM : Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

MK : Medeni Kanun

SHÇEK : Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1. 2014-2016 Yılları Arası 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında İstihdam Edilecekler İçin Merkezi Yerleştirme Dağılımı.....	32
Tablo 2.2. 2014-2016 Yılları Arası 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında İstihdam Edilecekler İçin Merkezi Yerleştirme Dağılımı.....	33
Tablo 4.1. Katılımcıların yaş ve doğum yerleri dağılımı	44
Tablo 4.2. Katılımcıların korunma altına alınma tarihlerinin dağılımı	47
Tablo 4.3. Katılımcıların kurum bakımında kalırken kendilerinin ziyaret edilme durumlarının dağılımı.....	52
Tablo 4.4. Katılımcılar kurum bakımında kalırken kendilerinin başkasını ziyaret etme durumlarının dağılımı	53
Tablo 4.5. Katılımcıların kurum personelile ilişki durumlarının dağılımı	56
Tablo 4.6. Katılımcıların kurumda beraber kaldıkları arkadaşları ile ilişki durumlarının dağılımı.....	56
Tablo 4.7. Katılımcıları kurum bakımında kalırken destek görme durumlarının dağılımı.....	58
Tablo 4.8. Katılımcıların kurum bakımında iken kendini gizleme durumlarının dağılımı.....	59
Tablo 4.9. Katılımcıların kurum bakımında kalırken aldıkları olumsuz tepkilerin dağılımı.....	60
Tablo 4.10. Katılımcıların kurum bakımının olumlu yönleri hakkındaki düşüncelerin dağılımı.....	61
Tablo 4.11. Katılımcıların kurum bakımının olumsuz yönleri hakkındaki düşüncelerin dağılımı.....	63
Tablo 4.12. Katılımcıların kurum bakımını sonrası aile ilişkilerinin sürmesi durumunun dağılımları.....	65
Tablo 4.13. Katılımcıların kurum bakımı sonrası işe yerleşene kadar geçen sürede ne yaptıklarının dağılımları.....	67
Tablo 4.14. Katılımcıların kurum bakımı sonrası devletin iş imkânı sağladığını bilmelerinin dağılımları.....	68
Tablo 4.15. Katılımcıların kurum bakımı sonrası devletin iş imkânı sağladığını bilmenin olumsuz yönlerinin dağılımları.....	69
Tablo 4.16. Katılımcıların çalıştıkları kurumların dağılımları	72

Tablo 4.17. Katılımcıların pozisyonlarının dağılımları.....	72
Tablo 4.18. Katılımcıların çalıştıkları kurumda birim değiştirme sıklıklarının dağılımı.....	74
Tablo 4.19. Katılımcıların çalıştıkları kurumda birim değiştirme nedenlerinin dağılımı.....	74
Tablo 4.20. Katılımcıların çalıştıkları pozisyonun gerektirdiği bilgi ve donanıma sahip olmalarının dağılımı.....	76
Tablo 4.21. Katılımcıların işe yerleştiklerinde uyum sorunu yaşamalarının dağılımı.....	80

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. Katılımcıların kurum bakımından ayrılırken eğitim durumlarının dağılımı	43
Şekil 4.2. Katılımcıların şimdiki eğitim durumlarının dağılımı	43
Şekil 4.3. Katılımcıların medeni durum dağılımları	44
Şekil 4.4. Katılımcıların anne-babanın yaşama durumlarının dağılımı	45
Şekil 4.5. Katılımcıların kardeş sayısının dağılımı	45
Şekil 4.6. Katılımcıların kurum bakımında kaldıkları süre dağılımları	48
Şekil 4.7. Katılımcıların korunma altına alınma nedenlerinin dağılımları	49
Şekil 4.8. Katılımcıların kurum bakımına yerleştiren kişilerin dağılımları	50
Şekil 4.9. Katılımcıların kurum bakımında kalırken şiddette maruz kalma durumlarının dağılımları.....	54
Şekil 4.10. Katılımcıların kurum bakımından ayrıldıktan ne kadar süre sonra işe yerleştiklerinin dağılımları	66
Şekil 4.11. Katılımcıların kurum bakımında iş yaşamına ilişkin mesleki rehberlik ve yönlendirme durumlarının dağılımları	71
Şekil 4.12. Katılımcıların çalıştıkları sürelerin dağılımı.....	73
Şekil 4.13. Katılımcıların çalıştıkları işten memnuniyetlerinin dağılımı.....	75
Şekil 4.14. Katılımcıların yaptıkları işi becerilerine uygun bulma durumlarının dağılımı	77
Şekil 4.15. Katılımcıların iş değişikliği yapma isteklerinin dağılımı	78
Şekil 4.16. Katılımcıların oryantasyon/uyum eğitimi almalarının dağılımı	79
Şekil 4.17. Katılımcıların terfi etme ve ödül alma durumlarının dağılımı.....	81
Şekil 4.18. Katılımcıların çalışılan işte yükselmek için eğitime devam etmelerinin dağılımı	82
Şekil 4.19. Katılımcıların iş arkadaşlarının ve amirlerinin kurum bakımında kaldığını bilmenin ve bu yolla işe girdiğini bilmenin getirmiş olduğu olumsuz durumların dağılımı	83
Şekil 4.20. Katılımcıların kurum bakımında yetişen bireylerin kurum bakımı geçmişini gizleme durumlarına ilişkin düşüncelerin dağılımı	84
Şekil 4.21. Katılımcıların çalıştıkları iş yerlerine aidiyet hissetmelerinin dağılımı	86
Şekil 4.22. Katılımcıların korunma gereksinimi olan çocukların işe	

yerleřtirilmesi dűřüncelerinin dađılımlı	87
Şekil 4.23. Katılımcıların işe yerleştirme yasaşının olmaması durumu ile ilgili değerlendirmelerinin dağılımlı	90
Őekil 4.24. Katılımcıların eğitimleri ve iŐteki statülerine iliŐkin dűřüncelerinin dağılımlı	92
Őekil 4.25. Katılımcıların kurum bakımından ayrılacak gençlerin hayata hazırlanma durumlarına iliŐkin dűřüncelerinin dağılımlı.....	94
Őekil 4.26. Katılımcıların korunma gereksinimi olan çocukların iŐe yerleştirilmesi uygulamasında yapılması gereken deđiŐikliklere iliŐkin dűřüncelerinin dağılımlı.....	96

1. GİRİŞ

İnsanın gözlerini yaşama açmasıyla birlikte katıldığı ilk sosyal yapı ailedir (1). Toplumun temelini oluşturan aile birliği içerisinde, çocuğun bakım ve korunmasının sağlanması hiç şüphesiz çocuğun sağlıklı bir şekilde yetişmesine olanak sağlayacaktır. Ancak yaşanan bireysel, ekonomik, sosyal ve toplumsal sorunlar aile yapısını etkilemekte ve yaşanan sorunlar neticesinde ailenin düzeni ve birliği ortadan kalkmaktadır.

Ailede meydana gelen dağılmalar neticesinde çocuğun bakım ve korumasının sağlama görevini bütün devletler üstlenmişlerdir. Ayrıca devletler çocuğun daha sağlıklı koşullarda bakım ve korunması sağlamak için çeşitli alternatif bakım türleri geliştirmişleridir (2). Ülkemizde korunma gereksinimi olan çocuklara sağlanan bakım yöntemleri arasında koruyucu aile, evlat edinme ve kurum bakımı hizmet türleri yer almaktadır. Kurum bakımı yöntemi koruyucu aile bakımının mümkün olmadığı durumlarda başvurulmuş bir yoldur (3).

Türkiye’de mevzuat incelendiğinde korunma gereksinimi olan çocukların reşit oluncaya kadar başka bir ifadeyle 18 yaşına kadar korunma altında kalmasını sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra ortaöğretime devam eden korunma gereksinimi olan çocuklar 20 yaşına; yükseköğretime devam eden korunma gereksinimi olan çocuklar ise 25 yaşına kadar korunma altında kalabilmektedirler (4). Reşit olup eğitimi sona eren korunma gereksinimi olan çocuklar, 2828 Sayılı Kanunun Ek 1. Maddesinden (3413 Sayılı Kanun) yararlanarak kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilmektedirler. Kamu kurum ve kuruluşları 3413 Sayılı Kanun gereği her yıl istihdam edecekleri personel sayısının ‰ (binde) 1’i oranında kadroyu korunma gereksinimi olan çocuklara tahsis etmekle yükümlü kılınmışlardır.

Korunma gereksinimi olan çocukların kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilmeleri iki ana grupta incelenebilir. Birincisi 1988 yılından 2014 yılına kadar geçen süre zarfında kamu kurum ve kuruluşlarının kendi açtıkları sınavlar yoluyla korunma gereksinimi olan çocukları istihdam etmesi (5). İkincisi ise 2014 yılında yapılan yasal düzenleme ile istihdam edilecek korunma gereksinimi olan çocuklardan

lise, ön lisans ve lisans mezunu kişilerin merkezi sınava (KPSS) girmeleri ve alacakları puanlar ile atamalarının gerçekleşeceği hükme bağlanmıştır (6). Kamu kurum ve kuruluşları 1988 yılından Ocak 2014 tarihine kadar 37 092 korunma gereksinimi olan çocuğu istihdam etmiştir (7). Yasanın değiştigi 2014 tarihinden sonra ise 9 551 korunma gereksinimi olan çocuk kamu kurum ve kuruluşunda istihdam edilmiştir (8, 9, 10). Kısacası bu çalışmanın yapıldığı tarihe kadar yaklaşık olarak 47 000 korunma gereksinimi olan çocuk çeşitli kamu kurum ve kuruluşunda istihdam edilmiştir.

Bu çalışmada, kurum bakımında yetişip 3413 Sayılı Kanun kapsamında istihdam edilen yetişkinlerin, istihdam edilme şekilleri ve iş yaşamına uyumları incelenmiştir. Ayrıca 3413 Sayılı Kanunun etkileri ve sonuçları bütün yönleriyle ele alınmıştır.

Çalışma üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, korunma gereksinimi olan çocuklar ve bunlara sağlanan bakım yöntemleri incelenmiştir. İkinci bölümde, korunma gereksinimi olan çocukların istihdamına yönelik yasal düzenlemeler ve istihdamın ana hatlarından bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ise 3413 Sayılı Kanun ile işe yerleşen bireylerle yapılan derinlemesine görüşmeler değerlendirilmekte ve sonuç bölümünde ise çalışmada elde edilen bulgular özet olarak sunulmaktadır.

1.2. Problem Durumu

Aile, bireylerin sağlıklı birer yetişkin olabilmeleri için önemli bir kurumdur. Çocuğun gelecek yaşantısında toplumla bütünleşmesi için aile en önemli ve en etkili unsurlardan birisidir. Sosyalleşme aile ile başlayıp ömür boyu devam eden bir süreci kapsar. Bireyin sosyal çevresi, okul çevresi ve kitle iletişim araçları gibi çeşitli etkenler de sosyalleşmeye etki eder. Anne ve baba çocuğun her döneminde onunla iyi ilişkiler geliştirerek, çocuğun gelecek yaşamında toplumsallaşmasında önemli ölçüde katkı vermek durumundadır (11).

Ailenin, bireylerin sağlıklı yetişmeleri ve iyi bir gelecek kurlmaları için önemli bir olgu olduğu gerçeği karşımızda durmaktadır. Ancak çeşitli nedenlerden ötürü bazı kişiler ailesi tarafından bakılamamakta veya ailesi tarafında terk edilebilmektedir. Nedeni ne olursa olsun ailesi tarafından bakılamayan bu kişilerin

bir koruyucu aile veya bir kurum tarafından bakılma ve yetiştirilmesi gerekmektedir. Kurum bakımı ailesi tarafından bakılmayan korunma gereksinimi olan çocukların daha iyi şartlarda yetiştirilmesi, topluma kazandırılması ve iyi bir geleceğe sahip olması için sunulan hizmet modellerinden bir tanesidir.

Kurum bakımı hizmeti Cumhuriyet öncesine dayanmakla birlikte Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte daha sistemli hale gelerek günümüze kadar farklı kuruluş modelleriyle varlığını sürdürmektedir. Günümüzde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurum bakımı çalışmalarını yürütmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aralık 2016 verilerine göre halen fiili olarak çeşitli kuruluşların bakımı altında 13 319 çocuk bulunmaktadır. Kurum bakımı, ailenin olmadığı durumlarda devreye girerler ve korunma gereksinimi olan çocuklara biyo-psiko-sosyal gelişimlerini sağlamak üzere barınma ve bakım hizmeti verirler.

Kurum bakımı yaşantısı ve kurum bakımından yararlanmış bireyler ile ilgili son yıllarda çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmalar kurum bakımının bireyleri birtakım sorunlar ile karşı karşıya getirdiği ve kurum bakımı yaşantısından sonra da bu sorunların bazılarının devam ettiğini göstermektedir.

Kurum bakımının bazı sorunları olmasına karşın, kurum bakımı çocukların birçok gereksinimlerinin karşılandığı yerlerdir. Asıl önemli olan kurum bakımı sonrası çocukların yeni yaşamlarına hazırlanmaları için gereken çalışmaların yapıp yapılmamasıdır. Özellikle kurum yaşamı sonrasında bireylerin büyük bir kısmı çeşitli kaygı ve korkularının olduklarını ifade etmişlerdir.

Sayar yaptığı araştırmada, ergenlerin meslek seçimlerine yönelik sorun yaşama durumları incelenmiştir. Araştırmaya katılan ergenlerin % 47.1'i meslek seçimi ile ilgili sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir (12).

Şahan yaptığı çalışmada, kurum bakımında kalan çocukların kurum bakımı sonrası hayata ilişkin bazı korkuları ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan çocuklar % 39.7 ile hayatta başarısız olmaktan korktuğunu söyleyerek en büyük korkularının bu olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer korkularını ise şu şekilde sıralamışlardır: % 27.9'u mutlu bir aile kuramamaktan korktuğunu, % 16.9'u hangi mesleğe yöneleceğini bilmediğini, % 15.4'ü toplum hayatına girmekten çekindiğini ifade

etmiştir. Hayatta başarısız olmaktan korktuğunu söyleyenler araştırmaya katılan çocukların büyük bir bölümünü oluşturmaktadır (13).

Bayoğlu A. S., Purutçuoğlu E. "Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Gelecek Beklentileri ve Sosyal Destek Algıları" adlı araştırmasında gelecek beklentisine ilişkin verilerde ergenlerin en fazla sırasıyla eğitim, iş ve ekonomik konulara ilişkin gelecek beklentilerinin olduğu ifade edilmiştir (14).

Arslan Y. gelecek kaygısı araştırmasında, kurum bakımındaki çocukların en büyük korkusu incelendiğinde, çocukların en büyük korkusu 2/5'i ile hayatta başarılı olmamak, 5/1 oranı ile işe girememektir. Kurum bakımı yaşam koşulları en iyi seviyeye taşınsa bile kurum bakımında yetişen bireylerin gelecek kaygı düzeyleri farklılaşsa da sürekli olarak yaşanmaktadır (15).

Arslan E.Ç. kurum bakımında kalan 113 kişiyle yaptığı çalışmada, kurum bakımı sonrasında bireyleri en çok düşündüren konuların en başında iş bulma kaygısı ve aile kuramama korkusu yer almıştır. Araştırmaya katılan çocukların %38.1'i kurum bakımı sonrasında toplum kurallarına uymakta zorluk çekeceğini ifade etmiştir. Bu da kurum bakımı sonrasında bireylerin toplumsal yaşama ve iş yaşamına uyum sağlama noktasında güçlük çekeceklerinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (16).

Yaşar Ö., ve Dağdelen N. araştırmaların sonucu gelecek kaygısının çocuk ve gençlerde belirgin olduğunu saptanmıştır. Özellik de erkek çocuklar belirsizliğin bir korku algısı oluşturduğunu gözlemlemiştir. İstihdam noktasında destek sağlanacağı bilinmesine rağmen, bu desteğin gelene kadar oluşacak zor durumların üstesinden nasıl geleceklerini bilmemektedirler (17) .

Öztürk M., ve Ünal V. yetiştirme yurdundan ayrılıp kamu çalışanı olan yetişkinlerin topluma uyum noktasında diğer meslek elemanlarına nazaran daha uyumlu olduğunu ortaya koymuştur. Buda bize iş yaşamının topluma uyum noktasında ne kadar önemli bir nokta olduğunu göstermektedir. Kurum bakımında ayrılıp kamu iş yaşamlarında doğru bir şekilde yönlendirilen ve sağlıklı iş yaşamı ve iş uyumu geçiren yetişkinlerin toplumla bütünleşme olanağının daha yüksek olduğu çok açıktır (18).

Elçin yaptığı çalışmada, kurum bakımında yetişen bireylerin iş ortamında zaman zaman uyum sorunu yaşadıklarını, iş yaşamının genel ilke ve kurallarına uyma noktasında güçlük çektikleri bunun da çeşitli sorunlara yol açtığına değinmiştir (19).

Kurum bakımı sonrasında, 3413 Sayılı Kanun kapsamında kurum bakımında kalmış bireyler kamu sektöründe istihdam edilmektedirler. 3413 Sayılı Kanunun 4. maddesinde " *Kamu kurum ve kuruluşları her yıl, hangi statüde olursa olsun serbest kadro sayılarıyla bunun binde biri oranında alacakları korunmaya muhtaç çocuk sayısını, adaylarda aranan nitelikleri, sınav tarihini ve yerini kuruma bildirmek ve bu kadrolara kurumca bildirilen korunmaya muhtaç çocuklar arasında yapılacak giriş sınavlarında başarılı olanlar arasından atama yapmak zorundadır.*" şeklinde yasal bir düzenleme mevcuttur. Bu yasal düzenleme kurum bakımında büyüyen bireylere kamu işine yerleşme noktasında bir fırsat sunmuştur. Ancak kurum bakımında yetişen bireylerin verilen görevi yerine getirip getiremeyecekleri, iş için yeterli donanımına sahip olup olmadıkları, iş arkadaşları ve amirleri ile geçinip geçinemeyecekleri, iş kurallarına uyup uyamayacaklarını kısacası iş yaşamına uyum sağlayıp sağlamayacakları bilinmemektedir.

Kurum bakımında fiilen kalmakta olan çocuklar ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Ancak bu bireylerin kurum bakımı sonrasındaki yaşantıları yeteri kadar ele alınmadığı görülmektedir. Bu nedenle kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlerin kurum bakımı sonrası yaşantıları ve iş yaşamları hakkında literatürde sınırlı sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Korunma gereksinimi olan çocukların, kurum bakımı sona erdikten sonra işe yerleştirilmeleri 2828 Sayılı SHÇEK Kanunu'na Ek 3413 Sayılı Kanunla belirlenmiştir. Aralık 2013 sonu itibariyle kanun kapsamında 37 092 birey kurum bazında istihdam edilmiştir. Ayrıca Ocak 2014 tarihinden Ocak 2017 tarihine kadar 9 551 birey merkezi atama usulü ile istihdam edilmiştir. Yani kanunun yürürlüğe girdiği 1988 tarihinden Ocak 2017 yılına kadar toplam 46 643 birey 3413 Sayılı Yasa ile istihdam edilmiştir. Sözü edilen kanunla kamuda işe yerleşen bu yetişkinlerin iş yaşamları ve uyum durumları ile ilgili araştırmaların sınırlı olduğu görülmüştür.

Kurum bakımına ve sonrasına ilişkin çeşitli çalışmalar mevcuttan 3413 Sayılı Yasa ile işe yerleşen bireylere ilişkin çalışma yeterli ve kapsamlı düzeyde değildir.

Bu nedenle kurum bakımı sonrasında 3413 Sayılı Yasayla işe yerleştirilen yetişkinlerin iş yaşamına uyumları konusunda bir çalışma yapılması ihtiyacı gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Buna göre, kurum bakımından yararlanmış yetişkinlerin iş yaşamına dahil olduklarında, kurum bakımı yaşantılarının iş yaşamlarını ve iş uyumlarını ne derece etkileyip etkilemeyeceği, bir takım sorun veya sorunlar meydana getirip getirmeyeceği, üzerinde durulması ve araştırılması gereken bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak, kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlerin, bu yaşantısını ne kadar sağlıklı geçirdiği, kurum bakımı yaşantısının ileriki yaşantısına ne kadar etki ettiği, özellikle de iş yaşamı ve iş uyumunu nasıl etkilediği, bu araştırmanın sorunu olarak belirlenmiştir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı kurum bakımı deneyimi olan ve 3413 Sayılı Kanunla işe yerleşen yetişkinlerin iş yaşamına uyumlarının ve iş yaşamına uyum durumlarını etkileyen faktörlerin ortaya konulması olarak belirlenmiştir.

Bu ana amaca bağlı olarak oluşturulan alt amaçlar şunlardır:

1. Kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlerin sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik durumları nelerdir?
2. Kurum bakımı deneyimi olan yetişkinler kurum bakımına alınma ve kurum bakımı sürecinde neler yaşamışlardır?
3. Kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlere göre kurum bakımında büyümenin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
4. Kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlerin kurum bakımı sonrasında işe girme konusundaki görüşleri nedir?
5. Kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlerin okul yaşamları nasıl geçmiştir?)

8. Kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlerin, iş yaşamındaki ilişkileri ve iş yaşamına uyumları nasıldır?

9. Kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlerin iş yaşamına uyumlarında etkili olan faktörler nelerdir?

1.3. Önem

Korunma gereksinimi olan çocukların işe yerleştirilmesi 3413 Sayılı Kanunla güvence altına alınmıştır. Ancak bu bireylerin bu işlere ne derece hazır oldukları ve ne derece adapte oldukları bilinmemektedir. Bu araştırma bu soruları cevap bularak bunlara yönelik önleyici tedbirleri ortaya koymaya çalışacaktır. Kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlerin iş yaşamına girmeleri toplumda var olabilmeleri ve sağlıklı bir yaşama sahip olabilmeleri için oldukça önemlidir. Ancak bir işe sahip olmak tek başına yeterli değildir. Bireylerin yaptıkları işlerden doyum almaları, iş yaşamına adapte olmaları, verilen görevleri yerine getirebilmeleri, çalışma arkadaşları ve yöneticilerle iyi ilişkiler kurmaları gibi olumlu davranışlar geliştirmeleri önem arz etmektedir. Ancak bu şekilde toplumda ve iş yaşamında sağlıklı bireyler olarak var olabileceklerdir. 3413 Sayılı Kanun kapsamında kamu kurum ve kuruluşları her yıl belli oranda kurum bakımı deneyimi olan bireyi işe almakla yükümlendirilmişlerdir. İşe alınacak bireyler kanun kapsamında lise ve dengi, ön lisans ve lisans mezunları memur unvanlı kadrolara, ilkokul ve ilköğretim (ortaokul) mezunları ise yardımcı hizmetler sınıfında yer alan kadrolara atanmaktadırlar. Yani bu yetişkinlerin öğrenim durumlarına bakılarak atama yapılmaktadır. Kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlerin ilgi, yetenek, kapasite gibi durumları çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Bu nedenle işe yerleşen yetişkinlerin ne ölçüde işlerinde doyum aldıkları bilinmemektedir. Bir yaşam boyunca aynı işi yapacak olan bireylerin yaptıkları işlerden haz almamaları iş yaşamında ortaya sorun çıkmasına neden olacaktır.

Yapılan literatür taraması sonucunda kurum bakımında yetişen bireylerin kurum bakımı sonrasında işe uyumları konusunda sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır.

Bu araştırma kurum bakımı deneyiminin iş yaşamına ne kadar etki ettiğini ortaya koyarak, buna yönelik koruyucu tedbirlerin ortaya konmasına yardımcı olması bakımından önemli olduğu düşünülmüştür. İş yaşantısının bireylerin hayatının her alanına etki ettiği bilinen bir gerçektir. Bireylerin iş sahibi olması toplumda statü sahibi olması ve toplumla bütünleşmesi anlamına gelmektedir. Bireylerin ekonomik yönden özgür olması, kendi ayakları üzerinde durabilmesi ve sosyalleşmesi için iş sahibi olması oldukça önem arz etmektedir. İş yaşamına uyum sağlama açısından işe yerleşmiş kurum bakımında yetişmiş yetişkinlerin yaşamış olduğu tecrübelerin bu araştırma ile ortaya çıkarılması ile işe yerleşecek olan bireylere yönelik yapılacak olan planlama açısından önemlidir. Bunun yanında bu kişilerin işyerlerine uyumları, iş yerinde yaşadıkları sorunlar ve bunların çözümüne yönelik çalışmaların ve hizmetlerin bulunması da önem taşımaktadır.

Bu tez çalışması sonucunda, kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlerin bütün yaşamlarını etkileyecek olan iş yaşamlarının bütün yönleriyle ele alınması, ortaya çıkabilecek muhtemel sorunların tespit edilerek, bu sorunlara yönelik yeni politikalar üretilmesi ve çözüme katkı sunması beklenmektedir. Bu bakımından bu tez çalışması bu yöndeki çalışmalara katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır.

1.4. Sayıtlar

1- Kurum bakımında yetişen bireylerin olumlu toplumsallaşma deneyimi kazanmalarında iş yaşamı uyumları önem taşımaktadır.

2- Araştırma kapsamında görüşülen katılımcıların sorulara doğru ve içtenlikle cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1- Araştırma örneklemini, Siirt ilindeki kurum bakımında yetişen ve halen 3413 Sayılı Yasa ile Siirt ilinde çalışan katılımcılar ile sınırlıdır.

2- Araştırma, Siirt ilinde Kız Yetiştirme yurdunun olmamasından ötürü kurum bakımı deneyimi olan yetişkin erkek katılımcılar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Kurum bakımı deneyimi: Herhangi bir nedenle korunma gereksinimi oluşan çocuğun, yasa ile korunma altına alınarak yaşamın bir dönemini kurumda geçirdiği yaşam deneyimi ve süredir.

Kurum bakımı deneyimi olan yetişkin: Yasa ile korunma altına alınarak yaşamının bir dönemini kurumda geçiren bireydir.

İşe Yerleştirilen Yetişkin: 3413 Sayılı Yasa ile işe yerleştirilen yetişkinlerdir.

İş yaşamı: Yaşamının herhangi bir döneminde yasa ile korunma altında, kurum bakımında kalmış yetişkinlerin 3413 Sayılı Yasa ile yerleştikleri iş yaşamlarıdır.

2. GENEL BİLGİLER

1. Korunma ve Bakıma İhtiyacı Olan Çocuk

Çocuk ve korunma gereksinimi olan çocuk kavramları, tarihsel, kültürel ve mevzuatta farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde çocuk, korunma gereksinimi olan çocuk, korunma gereksinimi olan çocukların özellikleri ve korunma gereksinimi olan çocukların toplumsallaşma süreçleri ele alınmaktadır.

1.1. Çocuk ve Çocukluk Kavramı

Çocuk, insanın gelişen bir yavrusu, olgunluğa erişmemiş, ergin olmayan, toplumun küçük vatandaşıdır (20). Bunun yanında Rousseau, çocuğun farklı davranılması gereken çok farklı bir yaratık olduğunu savunmuştur (21).

Çocuğa ilişkin farklı tanımlar vardır, çocuk kavramını net bir şekilde ortaya koymak için günümüz yürürlükteki ulusal ve uluslararası bazı yasal düzenlemelere bakmakta yarar vardır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (1983) 1. Maddesine göre, daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan, çocuk olarak kabul edilir (22); 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005) ise, daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi çocuk olarak ele alır (23). Hem ulusal hem de uluslararası yasal düzenlemeler çocuğu yaş kistasına göre ele alarak tanımlama yoluna gitmişlerdir. Bu çocuğun belli bir yaşa gelinceye kadar temel haklarının korunmasını sağlayan önemli bir unsurdur.

1.2. Koruma ve Bakıma İhtiyacı Olan Çocuk

“Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk” olgusu zaman içerisinde farklı bakış açıları kazanmış ve bu olgu sürekli yeni kavramları ifade etmek için kullanılmıştır. Ayrıca yürürlükteki mevzuatlarda da bu olgu sürekli bir değişim geçirmiştir. Şimdi tarihsel süreç içerisinde yürürlüğe girmiş mevzuatlarda bu olgunun ele alış biçimini irdeleyelim.

Koşar'a göre, “Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk” kavramı önceleri ‘kimsesiz ve yoksul çocuk’ olarak çok dar çerçevede ele alınmış olup bu kavram

daha sonraları ise daha genelleyici bir ifade olan “Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk” kavramı ile daha kapsayıcı bir şekil almıştır. Aslında kimsesiz ve yoksul olmayan çocuğunda zaman içerisinde farklılaşan yaşam koşulları nedeniyle korunmaya ve bakıma ihtiyacı olduğu ortaya çıkmıştır. Bunda çocukların barınma, yiyecek, içecek gibi temel ihtiyaçlarının yanında sevgiye, özene, ilgi, itina gibi çocuğu psiko-sosyal açıdan doyuracak ihtiyaçlarının da olduğunun keşfedilmesinin etkisi olmuştur (24).

Akyüz ise, korunmaya ve bakıma muhtaçlığın dar anlamda bir çocuğun kanunların belirlediği ölçülerde iyi bakım görmemesi neticesinde çocuğun bedensel, ruhsal ve zihinsel anlamda güvenliğinin tehlikeye girmesi olarak ifade etmiştir (25).

Cumhuriyet ilanından sonra “Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk” ile ilgili çeşitli kanunlar yürürlüğü girmiştir. Örneğin 1926 Tarih 743 Sayılı Medeni Kanunun (MK) 273. Maddesine göre, “Çocuğun bedeni ve fikri olgunlaşmasının tehlikeye girmesi ve manen terk edilmeye bırakılması, onun korunma gereksinimi olan sayılmasına neden olup bir kuruluşa yerleştirilmesini gerektirir” denilmektedir (26).

Medeni kanunun dışında da çeşitli kanunlarla “Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk” kavramı ele alınmıştır. Bunlardan en kapsamlı ve detaylı olanı 1983 tarihli 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunudur. Bu kanunda “Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk” kavramı oldukça geniş bir şekilde ele alınarak tanımla yapılmıştır. Bu kanunun 3. Maddesine göre;

"Korunmaya ihtiyacı olan Çocuk"; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

1. Ana veya babasız, ana ve babasız,
2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen,

4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklar “Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk” olarak ele alınmıştır (4).

Yirmi iki yıla aşkın “Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk” 2828 Sayılı Kanunla tanımlanmış ve koruma ve bakım altına alınan çocuklar hep bu kanun kapsamında ele alınmıştır. Zamanla farklılaşan ve büyüyen sorunlar karşında bu kanunda ihtiyaçları karşılama noktasında yeterli olamamıştır. Bu nedenle 2005 yılında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile “Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk” kavramı yenilenmiştir. Bununla birlikte ‘suça sürüklenen çocuk’ kavramı da ayrıca bu kanunla ele alınmış bu iki kavramın birbirinden ayrı ele alınması sağlanmıştır. Bu kanunla Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk olarak ele alınmıştır (23). Bu kanun ile “Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk” kavramı yepyeni bir boyut kazanmıştır. Ayrıca bu kanunda çocuğun psiko-sosyal gelişimini sağlıklı tamamlayabilmesi için çocuğun çeşitli koruyucu ve destekleyici tedbirlerle ailesinin yanında desteklenmesi üzerinde durulmuştur. Buna göre; koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik “danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma” konularında alınacak tedbirlerdir. Bunlardan;

a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,

b) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,

c) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,

d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,

e) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirler alınmıştır (23).

5395 sayılı ÇKK'ya bakıldığında “Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk” kavramı hem tarihsel süreç, hem de yürürlükteki çeşitli mevzuat içerisinde “Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuklara yönelik en kapsamlı ve detaylı hizmeti sağlamak ve çocuğun yüksek yararı göz önünde tutularak öncelikle çocuğun kendi öz ailesinin yanında çeşitli tedbirle desteklenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

1.3. Koruma ve Bakıma İhtiyacı Olan Çocukların Özellikleri

Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocukların özelliklerine daha iyi anlamak için çocukların kuruluşlara geliş nedenlerinin bilinmesi yararlı olacaktır. Kesen, Karakuş ve Deniz 1996-2004 yılları arasında Türkiye'deki 109 yetiştirme yurdunda yaşayan çocukların yetiştirme yurduna birincil geliş nedenlerinin belirlenmesi amacıyla araştırma yapmış olup aşağıdaki verilere ulaşılmıştır. İncelenen 26 491 çocuğun yetiştirme yurduna geliş nedenlerine bakıldığında; anne-baba boşanması nedeniyle 4 540 çocuk (%17.1), ebeveynin terki nedeniyle 2 216 çocuk (%8.3), ebeveynin ölümü nedeniyle 12 353 çocuk (%46.6), ekonomik yetersizlik nedeniyle 3 716 çocuk (%14), enseste maruz kalma nedeniyle 174 çocuk (%0.66), cinsel istismar nedeniyle 309 çocuk (%1.16), fiziksel ve duygusal istismar nedeniyle 938 çocuk (%3.5), zorla evlendirilme nedeniyle 36 çocuk (%0.13), diğer nedenlerden (ebeveynin biri ya da her ikisinin özürü olması, cezaevinde olmaları, deprem gibi doğal afetler, töre vs...) ötürüde 2 209 çocuk (%8.33) kuruluşlara yerleştirilmiştir. Ebeveyn boşanması, terki, ölümü ve ekonomik yetersizlik nedenleri toplanıldığında %86'lık çok yüksek bir orandaki çocuğun bu nedenlerle yetiştirme yurduna geldikleri görülmektedir. Ailelerinin çeşitli tedbirlerle desteklenmesi sonucunda bu tür yerleştirmelerin kısmen azaltılması mümkün olabilmektedir. Daha ciddi problemler nedeniyle (cinsel istismar, zorla evlendirme, her iki ebeveynin engelli olması veya cezaevinde olması gibi nedenler) gelen ve aileye çeşitli destekler sonucunda da ailesinin yanında kalması zor olanların oranı da %14 oranında olduğu görülmektedir (27).

Kuruluşlara geliş nedeni korumaya ve bakıma muhtaç çocuklarının özellikleri hakkında bize ipucu vermektedir. Aynı zamanda korunmaya ve bakıma muhtaç

çocuklarının bazı ortak özellikleri bulunmaktadır. Bu ortak özelliklerin yanı sıra korumaya ve bakıma muhtaç her çocuğun kendine has özelliklerinin olduğu yadsınamayacak bir gerçektir. Aileden özellikle anne bakımından mahrum olarak yetişen, yuva ya da yetiştirme yurtları gibi kurum bakımında büyüyen korunmaya ve bakıma muhtaç çocuklar bu tip kurumların olumsuz etkilerini taşımaktadırlar (28).

Bıyıklı'nın Ankara'da 60 aile yanında kalan çocuk ile 60 yetiştirme yurdunda kalan toplam 120 çocuk ile yaptığı çalışmada, ailesi yanında kalan çocuğa göre sevgiden yoksun, aile yaşantısı görmemiş, yuva ve yetiştirme yurtlarında kalan çocukların özellikle zihinsel gelişimlerinin geri olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte korunma altında çocukların duygusal gelişimlerinin etkilendiği ve bu iki grup arasında uyum, toplumsallaşma, sorumluluk, dil gelişimi ile bağımsız etkinlikler alanlarında belirgin farklılıkların olduğu görülmüştür. Tüm bu alanlarda ailesi yanında kalan çocukların kurum bakımında kalan çocuklara nazaran da ileride olduğu vurgusu yapılmıştır (28).

Korunmaya ve bakıma muhtaç çocukların kurumlara geliş nedenleri ve özellikleri incelendiğinde, bu travmatik deneyimler ve kurum bakımı sonrasında bu çocukların toplumsal yaşama katılımı ve iş yaşama adapte olmaları noktasında çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaları söz konusu olabilmektedir.

1.4. Koruma ve Bakıma İhtiyacı Olan Çocukların Toplumsallaşma Süreçleri

Toplumun sağlıklı bir yapıya kavuşması için yaşanılan topluluk içinde var olan toplumsal kural ve normlara uymak, toplumsal bir bilinç oluşturmak ve toplumun ortak değerleri etrafında birleşmek gerekmektedir. Toplumların varlıklarını sürdürebilmesi için bu toplumsal bilicinin yeni kuşaklara aktarılması ve öğretilmesi oldukça önem arz etmektedir. İnsanı diğer canlılardan ayıran ve onu diğer canlılardan farklı kılan en önemli özelliklerden biri hiç kuşkusuz onun "toplumsal" bir varlık oluşudur. İnsanlar tarih boyunca maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayabilmek, doğanın gücü karşısında ayakta durabilmek için toplu halde ve karşılıklı dayanışma ve işbirliği içinde yaşama zorunluluğu hissetmişlerdir. Fakat toplum olarak birlikte yaşamak öyle sıradan, gelişigüzel bir şekilde bir bütünlük

oluşturmak değildir (29). Sağlıklı bir toplumsal yapının varlığı için ortak değerler etrafında birleşmek, toplumsal kural ve normlara uymak ve herkesin benimsediği ortak bir bilinç oluşturmak gerekmektedir. Dünyaya gelen yeni neslin toplumun değer ve yargılarını öğrenme ve benimseme sürecine toplumsallaşma/sosyalleşme adı verilmektedir. Toplumsallaşma biyolojik olarak doğan insanın zamanla içinde yaşadığı toplumun toplumsal norm ve değerlerini öğrenmesiyle birlikte toplumsal bir varlığa dönüşme süreci olarak ele alınabilir. İnsanlar zamanla içinde yaşadığı toplumun toplumsal norm ve değerlerini özümseyerek ve benimseyerek toplumun kabul edilen birer üyesi olurlar (30).

Bireylerin toplumsallaşma sürecinde aile, okul, akran ve çevre ilişkileri, kitle iletişim araçları önemli işleve sahiptir. Sağlıklı bir ailenin varlığı hiç şüphesiz bu süreçte en etkili unsurdur. Toplumun temel taşı olan aile, toplumsal düzenin varlığını devam ettiren en önemli sosyal kurumdur. Aile yaşama yeni katılan bireyin bedensel ve zihinsel bakımının yanında bireyin rol ve statü kazanımında, toplumsal norm ve değerlerin öğrenilmesinde ve benimsenmesinde en etkili kurumdur. Ailenin korunma ve bakım sağlayamadığı bireylerin bakımını devletin bakım kurumları üstlenmektedir (18). Ancak bakım veren kuruluşlar çocukların psiko-sosyal gelişiminde ve sosyalleşmesinde aile kadar etkin olamamaktadır. Bu tür kurumlarda yetişen çocukların, okul başarı durumlarının istenilen seviyede olmadığı, psiko-sosyal ihtiyaçların karşılamada kurumların yetersiz kaldığı, çeşitli sosyal ve psikolojik problemlerle karşılaştığı, sosyal yaşama ilişkin gelecek beklentilerinin çok düşük olduğu, hayatta başarısız olmaktan korktukları yapılan birçok çalışmayla ortaya konmuştur (14, 15, 16, 31, 32).

2. Çocuk Koruma Sistemi

2.1. Çocuk Koruma Sisteminin Tanımı ve Kapsamı

Çocukların koruyucusu olarak devletin kanun yapma hakkı olduğu fikri 19. yüzyılda yeni ve radikal bir düşünce olarak dile getirilmeye başlanmıştır (33). Dünyada meydana gelen sosyoekonomik sorunlardan bütün dezavantajlı gruplar etkilenmekte birlikte bu sorunlardan en fazla çocuklar olumsuz etkilenmekte, çocuklardan bazılarının temel gereksinimleri karşılanamamakta, psiko-sosyal açıdan sağlıklı bireyler olarak yetişebilmelerinin önünde çeşitli engeller bulunmaktadır. Değişen toplumsal yapıyla birlikte aileler çeşitli dönüşümler yaşayarak küçülebilmekte ve geniş aile desteğinden yoksun kalabilmektedirler. Bunun sonucunda bu tür aileler çocuklarına yeteri kadar destek olamamakta hatta çocuklarına bakamadıkları durumlar ortaya çıkabilmektedir. Sağlıklı birey olarak yetişmesinin önünde engel bulunan bu çocukların toplumsal bir sistem tarafından korunması ihtiyacı ortaya çıkabilmektedir. Korunmaya ve bakıma muhtaç çocuklar gerçeği, her toplumun içinde olduğu koşulların politik, sosyal, ekonomik ve dini bakış açısından etkilenmekte ve o ülkenin politikalarının bir ürünü olarak kendini önemli bir sosyal sorun olarak göstermektedir (34).

Yapılan araştırmalara göre "kurum bakımı" modelinin çocukların sağlıklı gelişimi açısından sakıncalı olduğu ve çocukların gelişimlerini ciddi anlamda örseleyici bir uygulama olduğu ortaya çıkmıştır (2, 34, 35, 36, 37, 38). Ancak bu rağmen ülkemizde uzun yıllar koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuklar için, çocuğun üstün yararını gözeten toplum temelli alternatif hizmetler üretilenmiş ve büyük oranda 'kurum bakımı' modeli ön plana çıkarılmıştır (34).

2.2. Çocuk Bakım Modelleri

Aileler bazen çeşitli sosyal risklerle karşılaşabilmektedirler, karşılaşılan bu riskler nedeniyle ailelerin yapısı bozulabilmekte hatta dağılabilmektedir. Bunun sonucunda aileler bazı işlev kayıpları yaşayabilmektedirler. Bunlardan biride çocuk yetiştirme sorumluluğunun yerine getirilememesi durumudur. İşte bu tür durumlarda yani ailenin çocuğu sağlıklı olarak yetiştirememesi durumunda toplum özel bir sorumluluk üstlenerek çocuğun sağlıklı bir fert olarak yetişmesine olanak sağlamakla

yükümlüdür (39). Toplumların bu yükümlülüğü alması çeşitli hizmet modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda en yaygın çocuk bakım modelleri olan ailesi yanında bakım modeli, koruyucu aile hizmeti, evlat edinme hizmeti ve kurum bakımı (çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, çocuk evleri, sevgi evleri) hizmetleri ele alınmıştır.

2.2.1. Ailesi Yanında Bakım

Günümüzde çocukların kendi öz ailesi yanında bakımlarının sağlanması görüşü kabul edilen en yaygın görüştür. Çocuğun ailesi yanından alınarak başka bir yolla korunma ve bakımının sağlanması yöntemi başvurulması gereken en son yol olmalıdır. Bu görüş, Türkiye başta olmak üzere dünyanın birçok yerinde korunma ve bakım gereksinimi olan çocuklar için kabul edilen en yaygın bir anlayıştır. Günümüz çağdaş, ileri ve gelişmiş koruma sistemleri çocukların aile içinde korunma ve bakımlarını teşvik eden ve olanaklar dahilinde kendi öz ana babaları tarafından bakımlarının sağlanmasını teşvik eden bir yapıdadır (40).

Çocukların kendi öz ailelerinin yanında korunma ve bakımlarının sağlanmasına öncelik verilmesine ilişkin birçok araştırma bulgusuna rastlamak mümkündür. Karataş, çocuklara yönelik birçok bakım türünün bulunduğunu bunların arasında en önceliğin "aile yanında bakım" türünün yer alması gerektiği değinmekte ve aileye gereken desteğin sağlanması önemine vurgu yapmaktadır. Sağlanacak her türlü desteğe rağmen ailesi yanında korunma ve bakımının mümkün olmadığı durumlarda aileye alternatif olabilecek bakım türlerinin devreye sokulması gerektiğinin altı çizilmektedir(41). Gökçe, çocuğa sağlanan bakım yöntemlerinden en kusursuz olan bakım türünün, çocuğu öz ailesinden ayırmadan, sıcak aile ve evinde kalmasına imkân tanıyacak ortam yaratmanın doğru olduğunu belirtmektedir (42).

Özateş ve Atauz, her çocuğun ailesinin yanında korunma ve bakım görme hakkına sahip olduğunu, çocuğa ailesi dışında sağlanan bakım yöntemlerinin sayısız psikolojik ve fiziksel hasarlar doğurduğunu, çocuğun yüksek yararı ve iyilik hali için diğer bakım yöntemlerinden ziyade ailesi yanında desteklenerek bakımın yapılmasının öncelikli uygulama olması gerektiği vurgusunu yapmışlardır. Bu nedenle ekonomik yoksunluk nedeniyle korunma altına alınan ve kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmak isteyen çocukların kendi aileleri yanında korunma ve

bakımın sağlanması amacıyla 2005 yılında "Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek" projesi uygulamaya konulmuştur (43).

Projenin hayata geçmesiyle birlikte kurum bakımı hizmeti alıp ailesi yanında bakımı mümkün olabilecek çocuklar tespit edilerek aileleri çeşitli sosyal yardım ve sosyal hizmetlerle desteklenerek çocukların kendi aileleri yanında bakımların yapılması sağlanmıştır. Projenin hayat geçirildiği tarihten, Aralık 2016 tarihine kadar 11 227 çocuğun kendi aile yanına yerleştirilmesi sağlanmıştır. Bunun yanında çocukların kurum bakımına verilmek istenmesi nedeniyle yapılan sosyal incelemeler neticesinde çocuğun kurum bakımı altına alınmadan ailesinin çeşitli ayni ve nakdi yardımlarla desteklenerek kendi ailesinin yanında destek verilen çocuk sayısı da 84 872 kişidir (44). Bu ve bunun gibi yöntemlerle çocuklar aile ortamından koparılmadan, anne ve baba yanında kalmaları sağlanmakta ve çocuklar aile ve akrabalarıyla bağları koparılmadan, çocukların gelenek, göreneklerini öğrenerek kendi doğal ortamında yetiştirilmeleri sağlanmaktadır (45).

2.2.2. Koruyucu Aile

Çocuklara sağlanan bakım yöntemlerinden biride koruyucu aile modelidir. Koruyucu aile çocuğa kendi öz ailesi kadar olmasa da en asgari düzeyde bir aile ortamı ve sıcaklığı sağlayarak onların psikolojik ve fiziksel gelişimine uygun koşullar sağlayan kısa veya uzun süreli bakım yöntemlerinden biridir. Özellikle dezavantajlı toplu bakım yöntemine karşı geliştirilen alternatif bir yöntemdir. Miller, koruyucu aileyi "çocukların kendi evlerinin dışında 24 saatlik aile bakımı" olarak ifade etmektedir. Koruyucu aile, kendi öz ailesinin yanında kalamayan çocuklara gelişimlerine en uygun olabilecek kendi ailesi dışında aile ortamı benzeri bir yapı oluşturmaktadır(46).

Koruyucu aile hizmetinin, bakım ve yetiştirme kalitesi kurum bakımına kıyasla yüksek olduğu yapılan birçok çalışmada ortaya konmuştur. Özellikle koruyucu aile bakımı, çocukların zihinsel gelişim, eğitim olanakları, psiko-sosyal becerilerini anlamlı bir şekilde artırırken, diğer yandan kurum bakımının getirmiş olduğu birçok negatif etkilerinde örneğin iletişim problemi gibi problemleri de azalttığı görülmektedir. Örneğin, Romanya'da, koruyucu aile ile yetimhanede kalan 4.5 yaşındaki çocukların IQ düzeyleri karşılaştırıldığında, koruyucu aile yanında

kalanların IQ düzeylerinin, yetimhanede kalanlara göre 10 puan fazla olduğu ortaya çıkmıştır (47).

Koruyucu aile hizmeti, ülkemizde yaygın olan bakım türlerinden biridir. Koruyucu aile hizmeti "2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu" ve "Koruyucu Aile Yönetmeliği" mevzuatları çerçevesinde yapılmaktadır. Koruyucu aile olmak isteyen kişiler mevzuatta belirtilen şartları taşıması gerekir, bu şartlar; T.C. vatandaşı olmak, sürekli Türkiye'de ikamet etmek, 25-65 yaş arasında olmak, en az ilkokul mezunu olmak ve düzenli gelire sahip olup evli ya da bekâr, çocuklu ve ya çocuksuz olan kişiler koruyucu aile olabilir. Koruyucu aile olmak isteyen kişi ya da kişiler ikamet ettikleri ildeki Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerine başvurarak gerekli işlemleri tamamlarlar. Yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda uygun görülen aileler koruyucu aile statüsüne kavuşurlar. Bu statüye kavuşan ailelere çocuğun bakımı için aylık ücretlerde ödenmektedir. Aralık 2016 itibariyle ülkemizde 4 115 aile koruyucu aile statüsünde olup, 5 004 çocuğa koruyucu aile yanında bakım sağlanmaktadır (44).

2.2.3. Evlat Edinme

Evlat edinmek isteyip durumu uygun olan kişilerin, yine durumu uygun olan bir çocukla aralarında hukuki bir bağ kurarak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulmasına evlat edinme denir. Çocuğun ailesinin olmadığı ya da ailesiyle birlikte olma şansının kalmadığı durumlarda evlat edinme çocuk için en uygun hizmet türünden biridir. Evlat edinmenin amacı biyolojik ebeveynin çocuğa bakamadığı durumlarda, çocuğun devamlı bir ailenin yanında bakımının sağlanarak, hem çocuğun en iyi şartlarda bakımının sağlanmasını hem de ailenin çocuk hasretinin giderme olanağını sağlamaktır (24).

Evlat edinmenin sosyal boyutunun yanı sıra ana baba ilişkisinin hukuki açıdan da kurulması gibi önemli bir beraberliği başlatır. Arat, evlat edinmeyi hukuki sonuçlar itibariyle gerçek soya eşdeğer bir geçerli soy bağı şeklinde ele almaktadır (48). Ataay'a göre evlat edinme, mahkeme kararıyla evlat edinen ile evlatlık arasında kurulan ilişkiyi ifade eden bir aile hukuku birimidir. Evlat edinme psiko-sosyal ve ahlaki yönden oldukça önem arz etmektedir bu nedenle modern hukuk sistemlerinde evlat edinme hizmeti geniş yer almaktadır (49).

Ülkemizde evlat edinme işlemleri başta Türk Medeni Kanununun 305'den 320'ye kadar olan maddeleri ve çeşitli kanunlar çerçevesinde ele alınmıştır. Bu kanun çerçevesinde belli şartlar aranmaktadır. Bu şartlar şu şekildedir; evlat edinen kişinin en az 30 yaşında ve evlatlık edinecek kişiden en az 18 yaş büyük olması, eşlerin birlikte evlat edinebilmeleri için en beş yıldan beridir evli olmaları, evlat edinecek çocuğun evlat edinen kişi tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması, evlat edinecek kişinin yararının olması, ayırt etme gücüne sahip çocuğun rızasının alınması, evlat edinecek kişinin eşinin rızası gibi şartlar taşıyan kişi veya kişiler evlat edinme hukuki statüsüne kavuşurlar. Ülkemizde Aralık 2016 tarihine kadar 15 007 çocuk evlat edinilmiştir (44).

2.2.4. Kurum Bakımı

Korunmaya ve bakıma muhtaç çocuklara sağlanan bakım yöntemlerinden biri de "kurum bakımı" yöntemidir. Kurum bakımı çocukların bakım ve korunmasının aileleri tarafından sağlanamadığı veya ailenin olmadığı durumlarda korunmaya ve bakıma muhtaç çocuklara sağlanan geçici veya sürekli bakım hizmetidir (50). Kurum bakımı çocukların aile ortamına sahip olmadığı, kendileriyle kan bağı olmayan diğer çocuklarla birlikte toplu halde yaşadıkları ve yine kendileriyle herhangi bir bağı olmayan kişilerce bakımlarının yapıldığı yerler olarak tanımlanabilir (51).

Kurum bakımı; çok sayıda korunma gereksinimi olan çocuğun bir çatı altında toplandığı toplu bakım modelidir. Korunma gereksinimi olan 0-18 yaş arası ve 18 yaşını doldurmalarına rağmen üniversite eğitimine devam eden çocukları; fiziksel, psiko-sosyal ve duygusal gelişimleri sağlıklı, topluma yararlı bireyler olarak yetiştirmekle sorumlu olan yatılı kuruluşları içermektedir (52).

Ülkemizde son yıllarda korunma gereksinimi olan çocuklara hizmet veren kurum bakımı konusunda çeşitli düzenlemeler yapılmış ve yeni kurum bakım modelleri geliştirilmiştir. Ülkemizde Çocuk Yuvaları, Yetiştirme Yurtları, Sevgi Evleri, Çocuk Evleri, Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri (KBRM) ve Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri (BSRM) gibi kuruluşlar korunma gereksinimi olan çocuklara yatılı hizmet veren kuruluş türleridir.

2.2.4.1. Çocuk Yuvaları

Korunmaya ve bakıma muhtaç 0-12 yaş arası çocukların, bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla yükümlü yatılı bakım kuruluşlarıdır. Gerekli hallerde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının da bakımları bu kuruluşlarda devam edebilmektedir. Aralık 2016 yılı ayı itibariyle 6 çocuk yuvasında 323 çocuğa fiilen bakım hizmeti verilmektedir (44).

2.2.4.2. Yetiştirme Yurtları

Korunma gereksinimi olan 13-18 yaş arası kız ve erkek çocuklar için ayrı bir şekilde oluşturulmuş, korunma gereksinimi olan çocukların korunma ve bakımını sağlamak, iş veya meslek sahibi olmalarını için çalışmalar yapan, topluma yararlı bireyler olarak yetişmelerini sağlamakla yükümlü yatılı bakım kuruluşlarıdır. 2016 yılı Aralık ayı itibariyle 8 yetiştirme yurdunda 396 çocuğa fiilen bakım hizmeti verilmektedir (44).

2.2.4.3. Çocuk Evleri

Çocuk Evleri çocuk refahı alanında ülkemizde yeni hizmet modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk Evleri; apartman ve müstakil yapılardan oluşan, toplu bakım modelinin aksine 5-6 çocuğun kaldığı evlerden oluşan, her ilin sosyo-kültürel öğeleri dikkate alınarak, çocuklara karşı hassasiyet ve sevgi gösterebilecek kişi ve ailelerin yoğunlukta yaşadığı bölgelerinde oluşturulan hizmet türüdür. Çocuk evlerinde çocukların; toplumsal hayata katılım ve uyum sağlamaları, özgüven sahibi ve geleceğe umutla bakabilen çocukların yetiştirilmesi, toplu bakım sağlayan kuruluş bakımından kaynaklı olumsuzlukların azaltılması, arkadaşlı, komşuluk, mahalle gibi kavramlar ile gelenek ve görenekleri, toplumsal değer ve normları yaşayarak öğrenmeleri hedeflenmektedir (52).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü biriminin Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığınca Çocuk Evleri hizmeti verilmektedir. Ülkemizde 2016 yılı Aralık sonu itibariyle 1 092 çocuk evinde 5 626 çocuk fiilen kalmaktadır (44).

2.2.4.4. Sevgi Evleri

Sevgi Evleri hizmet modeli toplu bakım hizmeti yerine geliştirilen bakım modellerinden birdir. Toplu bakım türünün getirmiş olduğu zararları en aza indirmek amacıyla Sevgi Evleri bakım modeli oluşturulmuştur. Sevgi Evleri; aile ortamına benzeyen site içerisinde müstakil dublex, tirblex binalardan oluşan, her evde ortalama 10-12 çocuğunun yaşamlarını sürdürebileceği, çocukların bakım ve gelişimlerinin en iyi şartlarda yapıldığı bakım hizmet türüdür. Ülkemizde 2016 yılı Aralık sonu itibariyle 92 Sevgi Evinde 5 257 çocuk fiilen kalmaktadır (44).

2.3. Çocuk Koruma Sistemine İlişkin Mevzuat

Uluslararası hukuk sisteminde ve ülkemiz hukuk sisteminde çocuk koruma sistemine ilişkin geniş bir mevzuatın varlığından söz edilebilir. Türk hukuk sisteminde yürürlükteki dört temel mevzuat çocuk koruma sisteminin omurgasını oluşturmaktadır. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, Medeni kanun, 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ve 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Türk Hukukunda çocuk koruma sistemine ilişkin temel hukuki düzenlemelerdir. Bu kanunlarda yer alan ifadeler, tanımlamalar farklılık göstermekle birlikte, hemen hemen aynı unsurları içermektedir. Bu yasal düzenlemelerin tamamı çocuğun yüksek yararı gözetilerek hazırlanmışlardır (53).

Çocuk koruma sisteminde temel alınan ulusal ve uluslararası düzenlemeler kısaca şu şekilde gözden geçirebiliriz.

2.3.1. Medeni Kanun

Türk Medeni Kanunu, çocuğun bedensel ve zihinsel gelişiminin tehlikede bulunduğu veya çocuğun manen terk edildiği durumlarda hâkimin, çocuğu ana babasından alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebileceğini 347. Maddesinde açıkça belirtmektedir. Yine aynı kanunun aynı maddesinde çocuğun aile içinde kalmasının ailenin huzurunu beklenmeyecek derecede bozduğunu ve başka çarenin kalmadığı durumlarda hâkim, çocuğun korunmaya muhtaç olarak nitelendirilebileceğini belirtmektedir (54).

Akyüz (25), manen terk edilme ve tehlike kavramlarının birbirine çok sıkı bir şekilde bağılı olduğunu ifade eder. Çocuğun tehlike altında olması veya herhangi bir tehlikeye maruz kalması birçok durumda onun manen terk edilmesine yol açar. Çocuğun manen terk edilmesi, onun maruz kaldığı bedensel ya da zihinsel tehlikenin doğurduğu ağır bir sonuçtur. Bu nedenle çocuğun korunmaya olan ihtiyacına vurgu yapan bu iki durumun tek başına bulunmadığı söylenebilir.

2.3.2. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenmiş olup, 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye dâhil olmak üzere 197 ülkenin taraf olduğu bu sözleşme uluslararası anlamda en fazla ülkenin onayladığı insan hakları belgesidir. Türkiye bu sözleşmeyi 14 Ekim 1990’ da imzalamış olup, 27 Ocak 1995 tarihinde Resmi Gazete de yayımlanması ile yürürlüğe girmiştir (55).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde korunma gereksinimi olan çocuk tanımı yapılmamakla birlikte, çocuklara ilişkin hangi hallerde koruyucu önlemler alınacağı düzenlenmiştir. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dâhil her türlü, istismar ve kötü, muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar (55).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuk haklarının korunmasını amaç edinerek taraf devletlerin bu haklarının uygulamaya geçirilmesi için yükümlüklere uymaları gerektiğini hükme bağlamıştır. ÇHS’sin dört temel ilkesi bulunmaktadır. Bunlar:

- 1- Ayrım Gözetmeme (ÇHS md. 2)
- 2- Çocuğun Yüksek Yararı (ÇHS md. 3)
- 3- Çocuğun Yaşama ve Gelişme Hakkı (ÇHS md. 6)
- 4- Çocuğun Katılım Hakkı (ÇHS md. 12) gibi temel haklardır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, bu temel ilkeler bağlamında çocuğun hiç bir ayrıma maruz bırakılmadan, çocuğun yüksek yararı gözetilerek sağlıklı bir şekilde yaşama ve gelişme olanağının çocuğa sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca çocuğun kendi yaşamı üzerinde söz sahibi olması ve kendini sağlıklı bir şekilde ifade etmesine olanak sağlayacak ortamların hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır.

2.3.3. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu

SHÇEK Kanunu korunma gereksinimi olan çocuğa ilişkin farklı bir tanımlama getirmiştir. Bu kanunda korunma gereksinimi olan çocuk; “beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya güvenlikleri tehlike olup; 1- ana veya babasız, ana ve babasız 2- Ana veya babası veya her ikisi belli olamayan 3- Ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen 4- Ana veya babası tarafından ihmal edilip fuhuş, dilencilik, alkollü içecekleri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan veya başıboşluğa sürüklenen çocuklarıdır” ifadelerini kullanmaktadır (56).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu korunma gereksinimi olan çocuklara ilişkin geniş bir tanımlama yapmakla birlikte sosyal hizmetler alanına ve çocuk koruma sistemine ilişkin birçok yenilik getirmiştir. Çengelci bu gelişmeleri şu şekilde ele almıştır.

- 1- Öncelikle “sosyal hizmetler” kavramı, hukuki bir tanıma kavuşturularak, bu kavramın hukuki yönden bir bağlayıcılığı olmuştur.
- 2- SHÇEK, çocukların yanı sıra yaşlılar, engelliler, yoksullar gibi kesimlere hizmet götürmekle sorumlu ve yükümlü kılınmıştır.
- 3- Dağınık bir yapıda olan birçok kurum ve kuruluş, “Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Birlikleri,” “S.S.Y.B. Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü”, “S.S.Y.B. Sosyal Hizmetler Enstitüsü”, ve “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” tek çatı altında “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu” çatısı altında toplanmıştır.
- 4- Korunma gereksinimi olan çocuklara ilişkin hizmet ve çalışmalar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yürütülebileceği hükmüne bağlanmıştır.

5- Korunma altındaki çocukların 18 yaşını doldurduklarında korunma kararlarının kaldırılması yönündeki uygulama değiştirilmiş olup, ortaöğretime devam eden ve mesleğe yönelen çocukların 20 yaşına, yükseköğretime devam edenlerin ise 25 yaşına kadar korunma kararlarının uzatılması hükme bağlanmıştır. Ayrıca engelli çocukların daimi olarak, kız çocuklarının ise uygun tedbirler alınıncaya kadar korunmaları imkânlar dâhiline girmiştir. Bunların yanında, korunma süresi biten çocukların kurumla ilişkilerinin devam ettirilmesi, toplum içinde izlenmeleri ve imkanlar dahilinde desteklenmeleri de hükme bağlanmıştır (56, 57).

Bütün bu yasal düzenlemeler daha önceki var olan yasal düzenlemelere kıyasla daha ileri, kapsayıcı, anlamı, faydalı ve çağdaş gelişmelerdir.

2.3.4. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

ÇKK, ülkemiz hukuk sisteminde çocuk koruma sistemine ilişkin en güncel mevzuat olarak karşımıza çıkmaktadır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu 15/07/2005 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Çocuk Koruma Kanunu, korunmaya ihtiyacı olan çocuğu; “Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk” olarak ele almaktadır (23).

Çocuk koruma kanununda suça sürüklenen çocuklarında, korunması, haklarının ve esenliklerinin gözetilmesi ele alınmıştır. Çocuk Koruma Kanunu suça sürüklenen çocuğu; “Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk” olarak ele almaktadır (23).

Çocuk koruma kanunu, korunma ihtiyacı olan çocuk ile suça sürüklenen çocuklara ilişkin çocukların her türlü riske karşı korunması, çocukların haklarının korunması, çocuklarının yüksek yararlarının gözetilmesi gibi birçok hükümle çocukların en ideal şartlarda yetişmesini ve gelişmesini sağlamak gerektiğinin altını çizmiştir. Bu doğrultuda yasanın uygulanmasında temel ilkeler belirlenmiştir. Çocukların haklarının korunması amacıyla;

- a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,
- b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,
- c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,
- d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,
- e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,
- f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usul izlenmesi,
- g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,
- h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimini ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,
- i) Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,
- j) Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,
- k) Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,
- l) Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenememesine yönelik önlemler alınması, ilkeleri gözetilir (23).

Gerek uluslararası mevzuatta gerekse de ulusal mevzuatta çocukların bakım ve gözetimlerinin öncelikle ailesi tarafından sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bakım ve gözetim için aileye her türlü desteğin verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak her zaman mümkün olmayan bu durumun yani çocuğun ailesi ile kalmasının risk oluşturacağı durumlarda devletin çocuğa en uygun yaşam yeri sağmasının gerektiğinin altı çizilmiştir.

3. Çocuk Koruma Sisteminde Koruma ve Bakıma İhtiyacı Olan Çocukların İşe Yerleştirilme Süreci

Ülkemizde korunmaya ve bakıma muhtaç çocuklara ilişkin farklı hizmet türleri bulunmaktadır. 633 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bazı yükümlülük ve görevler verilmiştir. Bakanlık çocuklara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek, geçici ya da sürekli olarak aile ortamından mahrum kalan veya yüksek yararı ailesinin yanında bulunmamayı gerektiren çocuklara, özel bakım ve koruma hizmeti sunmak, evlat edindirme ve koruyucu aile hizmetlerini koordine etmek gibi korunmaya ve bakıma muhtaç çocuklara yönelik verilen her türlü hizmetin yürütülmesinden, yönetiminden ve denetiminden sorumlu mercidir. Korumaya ve bakıma muhtaç çocuklara yönelik Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının çocuklara yönelik, çocukların aile yanında desteklenmesi, kurum bakımı hizmeti, koruyucu aile yanına yerleştirilmesi, evlat edindirme hizmeti olmak üzere dört temel uygulama mevcuttur (58).

Çocuklara yönelik sunulan bu hizmetlerden kurum bakımı ve koruyucu aile hizmetinden 18 yaşına kadar yararlandırılan korunma gereksinimi olan çocuklar 3413 Sayılı Yasa uyarınca devlet tarafından işe yerleştirme işlemi yapılmaktadır. 3413 Sayılı Yasa ile işe yerleşen kurum bakımı geçmişi olan yetişkinlere yönelik yürütülen hizmetler bu bölümde ele alınmaktadır.

3.1. Yetişkinlerin İşe Yerleştirilmesi İle İlgili Mevzuat

Yetişkinlerin işe yerleştirilmesine ilişkin 1988 yılında çıkarılan 3413 Sayılı Kanun gereği 2828 sayılı SHÇEK Kanununa bir madde eklenerek, korunma ve bakım altında olan gençlerin korunma altından ayrıldıktan sonra devlet tarafından işe yerleştirilmeleri hükme bağlanmıştır (59).

Korunmaya ve bakıma muhtaç çocukların işe yerleştirilmesine ilişkin 3413 Sayılı Kanun gereği işten yararlanacak kişiler belirlenmiştir. Bu kişiler korunma kararı alınmış olup da;

- a) Reşit oluncaya kadar sosyal hizmet kuruluşlarında kalmış,

- b) Bir Koruyucu Aile yanına yerleştirilmiş,
- c) Aynı nakdi yardım yapılarak ailesinin yanına gönderilmiş korunma gereksinimi olan çocuklar yararlanırlar (60).

Bu kanun gereği işe yerleştirilecek kişilerin 18 yaşına kadar ya da eğitimleri devam ediyorsa 20 veya 25 yaşına kadar korunma kararlarının devam etmesi gerektiği vurgusu yapılmakta yani reşit olmadan herhangi bir nedenle koruma kararı kalkan kişiler bu yasadan yararlanamayarak işe yerleştirme işlemi yapılmaz. Ayrıca işe yerleştirme işlemi kurum bakımı hizmetinden ve koruyucu aile hizmetin yararlanan bireyler için yapılmakta olup, evlat edindirme hizmetinden yararlanan ve korunma altında alınmadan ailesi yanında desteklene kişiler de bu yasadan yararlanamayarak işe yerleştirme işlemi yapılmamaktadır.

Korunma ve bakıma muhtaç çocukların reşit olduktan sonra işe yerleştirilmelerine ilişkin 3413 Sayılı Kanuna ek olarak 1995 yılında 22218 sayılı resmi gazete ile “Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzük” ile de yetişkinlerin işe yerleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir (60).

3.2. Yetişkinlerin İşe Yerleştirilmesi Süreci

3.2.1. 1988-2014 Kurum Bazında Atamalar

Korunmaya ve bakıma muhtaç çocukların reşit olduktan sonra işe yerleştirilmelerine ilişkin 2828 Sayılı Kanun, 3413 Sayılı Kanun ve 22218 Sayılı Tüzük hükümleri gereği kamu kurum ve kuruluşlarına istihdama yönelik birtakım yükümlülük getirilmesi hükme bağlanmıştır. Bu mevzuatlar gereği; kamu kurum ve kuruluşları her yıl, alacakları serbest kadro sayısının binde biri oranında korunma gereksinimi olan kişi sayısını, adaylarda aradıkları nitelikleri, sınav tarihini ve yerini ilgili kuruma bildirmek ve bu kadrolara kurumca bildirilen korunma gereksinimi olan çocuklar arasında yapılacak giriş sınavlarında başarılı olanlar arasında atama yapma zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca kamu kurum ve kuruluşları, istedikleri nitelikte korunma gereksinimi olan çocuk bulunmaması durumunda bu yükümlülüklerinden kurtulamazlar.

Yine aynı mevzuatlar çerçevesinde işe yerleştirmeye ilişkin öncelik sırasının belirlenmesi hükmü yer alır. Kurum, kamu kurum ve kuruluşlarına gönderdiği isim listelerini düzenlerken şu sıralamayı dikkate alır;

- a) Bu Tüzük hükümlerinden daha önce yararlanmamış olması,
- b) Ailesinin olmaması,
- c) Evli veya çocuklu olması,
- d) Diğer adaylara göre yaşlı olması,
- e) Herhangi bir işte çalışmıyor olması,
- f) Halen bir sosyal hizmet kuruluşunda kalıyor olması gibi hususlar dikkate alınarak sıralamalar yapıp ilgi kamu kurum ve kuruluşlarına iletilir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının 2013 yılı idari faaliyet raporunda yer alan bilgiler çerçevesinde; Çocukların Toplum İçinde İzlenmesi Desteklenmesi ve İşe Yerleştirilmesine İlişkin Çalışmalar ASPB tarafından korunma ve bakım altına alınan ve reşit olarak ayrılan gençlerin 25.02.1988 tarihinde yürürlüğe giren 3413 sayılı Kanun (2828 Sayılı Kanunun Ek 1. Maddesi) gereği kamu kurum ve kuruluşlarınca serbest kadro mevcutlarının binde biri (%) nispetinde istihdam edildikleri görülmektedir. Her yıl ortalama 1 500 genç kamu kurumlarında istihdam edilmekte olup kanunun yürürlüğe girdiği tarihten Ocak 2014 tarihine kadar 37 092 genç kamu kurumlarında istihdam edilmiştir (7).

Bu tür atamalar merkezi atama dışında olup, kamu kurum ve kuruluşlarınca atamalar gerçekleştirilmekteydi. Ortaokul veya İlköğretim mezunu yetişkinler hizmetli kadrosuna, lise mezunu yetişkinler ise memur kadrolarına yerleştirilmektedirler. Elbette bu tür atamaların yapılması dezavantajlı durumda olan korunma gereksinimi olan çocukların yaşamları üzerinde çok anlamlı bir katkısı vardır. Bu tür istihdamlar kurumdan ayrılan bireyler için bulunmaz bir fırsattır çünkü ülkemizde çoğu üniversite mezunu işe girme noktasında çok ciddi anlamda güçlük yaşamaktadır.

Ancak bu istihdam türünün çok anlamlı yararları yanında çok ciddi anlamda dezavantajlı durumlarda ortaya çıktığı söylenebilir. Daştan'a (61) göre, 3413 Sayılı Kanunun çocukların öğrenimlerini yarım bırakarak, emek sarf etmeden devlet memurluğu gibi bir işe yönelmelerin gerçekleştiği ve kanunun kısa yoldan iş sahibi

olmanın çocukları kolaycılığa ve hazırcılığa teşvik ettiğinden bahseder. Ayrıca bu çocukların birçoğunun lise öğrenimini bir yük olarak görerek bu eğitimlerini terk edip, ilköğretim mezunu olmakla yetindiklerinden bahseder. Bununla birlikte Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü Cafer Tatlıbal'a göre, 1988 yılında çıkarılan ve kurumun koruması altında bulunan çocukların işe yerleştirilmesini öngören 3413 Sayılı Yasanın istismar edildiğini belirterek, iş bulmanın zorluğu ve devlet işinin garanti görülmesi insanları bu tür istismarlara ittiğini vurgusunda bulunmuş. Cafer Tatlıbal, il müdürleri ile yaptığı toplantıda istismara dikkat çekerek çeşitli uyarıda bulundu. Tatlıbal, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde anlaşmalı boşanmaların yanı sıra çocukların sokağa terk edildiğine işaret ederek, istismarın önlenmesi için yasadaki boşluğun bir an önce giderilmesi gerektiğini ifade eder (62).

3.2.2. 2014 Sonrası Merkezi Yerleştirme Atamaları

Korunma gereksinimi olan çocukların kurumdan ayrıldıktan sonra işe yerleştirmeleri öngören 1988 tarih 3413 sayılı yasanın avantajlı birçok yönünün olduğu gerçeği yanında birçok olumsuz durumu da barındırdığı gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Yasanın 1988 tarihli olması ve çeşitli olumsuzluklar barındırması nedeniyle yeni bir düzenleme ihtiyacı doğmuş 2014 yılında atamalara ilişkin bir takım düzenlemeler getirilmiştir.

Korunma gereksinimi olan çocukların kurumdan ayrıldıktan sonra istihdam edilmesine yönelik 06/02/2014 tarih ve 6518 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile kadrolara atanmalara yönelik düzenlemeler yapılmıştır. İlgili kanununun 20. Maddesi;

- a) Kamu kurum ve kuruluşları tarafından hangi statüde olursa olsun serbest kadro ve pozisyonları toplamının binde biri, bu madde kapsamında istihdam edilecekler için ayrılır ve her yıl belirtilen oranda kişi istihdam edilir. Serbest kadro ve pozisyon toplamının binden az olması hâlinde dahi kamu kurum ve kuruluşlarında en az bir hak sahibi istihdam edilir.

- b) Bu hükümden yararlanmak isteyenler, 18 yaşını doldurdukları ve korunma veya bakım tedbir kararının sona erdiği tarihten itibaren iki yıl içinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına başvururlar. İşe yerleştirmede öncelik, sırasıyla lisans, ön lisans ve ortaöğretim mezunlarına verilir.
- c) Bu maddede belirtilen istihdam hakkından yararlanacak kişilerin yerleştirilmesinde, Devlet memurluğuna alınacaklar için yapılacak merkezî sınav sonuçlarının kullanılması esastır. İhtiyaç duyulması hâlinde bu madde kapsamına giren hak sahiplerinin yerleştirilmesinde esas alınmak üzere ayrı bir merkezî sınav yaptırılabilir. Ancak öğrenim durumu itibarıyla yapılacak merkezî sınava giremeyeceklerin yerleştirilmelerinde kura usulü uygulanır.

Bu kanun kapsamında iki önemli değişikliğe gidilmiş birincisi kamu kurum ve kuruluşları korunma gereksinimi olan çocuklar arasından yapacağı alımlarda kendi sınavları yerine merkezi sınav sonuçlarını yani KPSS puan sonuçlarını dikkate alma esası getirilmiştir. İkinci önemli düzenleme ise yerleştirmede öncelik sırası eğitim durumu dikkate alınarak yapılması gerektiği hükme bağlanmıştır yani öncelik lisans mezunlarına daha sonra ortaöğretim mezunlarına en sonunda da ilköğretim mezunlarına verileceği belirtilmiştir. Eski düzenlemede var olan ortaöğretim ve daha üst öğrenim mezunları için memur unvanlı kadrolara, diğer öğrenim mezunları için ise yardımcı hizmetler sınıfında yer alan kadrolara atanacağı düzenlemesi aynen kalmıştır.

Yeni düzenlemenin de eksikliklerinin olmasına karşın eski düzenlemelere nazaran daha olumlu olduğu söylenebilir. Her şeyden önce yeni düzenlemede eğitimin seviyesinin artıkça işe yerleştirmede öncelik olması ve KPSS puanın atamalarda esas alınması korunma gereksinimi olan çocukların eğitimlerine devam ettirilmesini teşvik ettiği, KPSS puanının esas alınması ve puanın yükseldikçe işe girme olanağının artması nedeniyle bu atamaya esas olan kişilerin eğitim yaşamında daha başarılı olması gerektiğini bilincini uyandıracaktır. Ancak bu olumlu yanların yanında, ilköğretim mezunlarının atamalarında kura usulü esas alındığından yine eski düzenlemede de var olan anlayışı sürdüreceği söylenebilir.

Korunma gereksinimi olan çocukların kurumdan ayrıldıktan sonra istihdam edilmesine yönelik yeni düzenlemenin çıktığı 2014 yılı itibariyle 3 adet merkezi yerleştirme yapılmıştır. Aşağıda yapılan merkezi atamaların dağılımları verilmiştir.

Tablo 2.1. 2014-2016 Yılları Arası 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında İstihdam Edilecekler İçin Merkezi Yerleştirme Dağılımı

2014 YILI	KPSS puanına esas		KURA'ya esas		Toplam	
	Ortaöğretim (Lise)	700	İlkokul	2 249		3 168
Ön Lisans	125	Ortaokul				
Lisans	94	İlköğretim				
2015 YILI	KPSS puanına esas		KURA'ya esas		Toplam	
	Ortaöğretim (Lise)	556	İlkokul	2 255		3 163
	Ön Lisans	203	Ortaokul			
	Lisans	149	İlköğretim			
2016 YILI	KPSS puanına esas		KURA'ya esas		Toplam	
	Ortaöğretim (Lise)	901	İlkokul	1 986		3 220
	Ön Lisans	213	Ortaokul			
	Lisans	120	İlköğretim			

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında İstihdam Edilecekler İçin 2014-2016 yılları arasındaki Tercih Kılavuzlarından yararlanılarak tabloya dönüştürülmüştür (8, 9, 10).

Tablo 2.2. 2014-2016 Yılları Arası 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında İstihdam Edilecekler İçin Merkezi Yerleştirme Dağılımı

Merkezi Atamalar Toplamı							
KPSS puanına esas			KURA'ya esas			Toplam	
	N	%		N	%	N	%
Ortaöğretim (Lise)	2 157	22.58	İlkokul	6 490	67.95	9 551	100
Ön Lisans	541	5.66	Ortaokul				
Lisans	363	3.80	İlköğretim				
Toplam	3 061	32.05					

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında İstihdam Edilecekler İçin 2014-2016 yılları arasındaki Tercih Kılavuzlarından yararlanılarak tabloya dönüştürülmüştür (8, 9, 10).

Korunma gereksinimi olan çocukların kurumdan ayrıldıktan sonra istihdam edilmesine yönelik merkezi atamayla yapılan yerleştirmelere bakıldığında en fazla istihdamın 6 490 kişi (% 67.95) ile kuraya esas olmak üzere atandığı görülmektedir. Bu da korunma altında olan çocukların büyük bir kısmının ilköğretim mezunu olarak korunma altından ayrıldığını ve kurum bakımındaki bireylerin eğitim seviyelerinin düşük olduğunu bizlere göstermektedir. Aynı şekilde KPSS puanı esasına göre yapılan alımlardan Lisans mezunu olarak yerleşen kişilerin sadece % 3.80 nin yani 363 kişinin üniversite eğitimine katıldığını göstermektedir.

Tablo incelendiğinde korunma gereksinimi olan çocukların eğitim seviyelerinin düşük seviyelerde olduğu ve eğitim kalitesinin artırılması için bir an önce çeşitli çalışmaların yapılması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Yıldız, yaptığı çalışmada korunma gereksinimi olan çocukların eğitim düzeylerinin düşük olmasının nedeninin çocukların, 3413 Sayılı Yasa kapsamın işe yerleşmelerinin kolay olmasına, kısa yoldan hayata atılma isteklerine ve aile yanında

yetişmemenin sorumluluk bilinci oluşturmadığına ve eğitim sistemindeki aksaklıklara bağlamaktadır (63).

3.3. Yetişkinlerin Kurum Bakımda İken İş Yaşamı Yönelik Mesleki Rehberlik ve İşe Yerleştirilmeleri Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar

3.3.1. Kurum Bakımda İş Yaşamı Yönelik Mesleki Rehberlik

Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik'te (1995 tarih 22462 sayılı Yönetmelik) kurum da çalışan birçok yetkili ve meslek elemanı çocukların mesleki anlamda eğitilmeleri ve bu konuda kendilerine rehberlik yapılması gerektiğı vurgulanmıştır. Müdür, müdür yardımcısı, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, öğretmen, diyetisyen, doktor ve hemşire ile gerekli görüldüğünde çocuk temsilcisinden oluşan koordinasyon ve değerlendirme kurulu görevlerinden birisi çocukların kamu ve özel işyerlerinde hangi iş ve mesleklere çalışabilecekleri konusunda yaş, yetenek, ilgi ve istekleri ile çalışacakları iş ve mesleğin durumunu da göz önünde bulundurarak değerlendirmeler yapmak olarak belirlenmiştir (64).

Aynı yönetmelikte Sosyal Hizmet Uzmanı'nın görev ve yetkileri arasında, "çeşitli nedenlerle kuruluştan ayrılacak çocuğu yeni yaşantısına hazırlamak." Psikologun görev ve yetkileri arasında, "çocuğun kuruluşta kalış süresi içerisinde zekâsını, psikolojik durumunu, yeteneği ile mesleki yönelimi ve ilgili alanlarını çeşitli test, yöntem ve tekniklerle belirlemek" ve "çocuğun yetiştirilmesi, meslek sahibi edilmesi ve sağlıklı bir kişilik kazanması için mesleği ile ilgili uygulamaları yerine getirmek." Grup Sorumlusunun görevleri arasında ise "çocukları yeteneklerine ve isteklerine göre okul ve meslek seçiminde yönlendirmek ve bu konuda Sosyal Servis elemanları ile işbirliği yapmak" gibi çalışmalar ile meslek elemanları sorumlu tutulmuşlardır. Aynı yönetmeliğin 43. Maddesi şu şekildedir: "Çocukların öğrenimlerine, meslek edinmelerine yönelik olarak, müzik, tiyatro, resim, plastik sanatlar ve her türlü sportif etkinliklere, kamu veya özel kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenecek kurslara katılmaları sağlanır. Kurslar ve kurslara katılacak çocuklar, koordinasyon ve değerlendirme kurulunca belirlenir."

İlgili yönetmelikte maddeler gereği kurum bakımını altındaki çocuklar kurum bakımı yaşamı sonrasında ilgi, yetenek, bilgi ve becerilerine göre iş yaşamına hazırlanmaları gerektiği defalarca vurgulanmıştır.

Arslan, yaptığı çalışmada kurum bakımı altındaki bireylerin meslek seçimi konusunda kararsız oldukları belirlenmiştir. Ayrıca kurum bakımı altındaki bireylerin özel sektörden ziyade daha fazla kamu kurumlarında çalışmak istedikleri ve bu doğrultuda mesleki seçim tercihi yaptıkları belirlenmiştir. Buda bireyleri ilgi, yetenek, bilgi ve becerilerinden ziyade kendilerine hazır olarak sunulan kamu kurumlarında çalışmayı teşvik etmektedir (16).

Kurum bakımı altındaki bireylerin meslek seçimi konusunda sorun yaşadığı yapılan çalışmalarda ortaya çıkmaktadır. Sayar, çalışmasında kurum bakımı altındaki bireylerin meslek seçimine dönük sorun yaşama durumlarını incelemiştir. Yapılan inceleme neticesinde bireylerin yarıya yakınının % 47.1'inin meslek seçimi konusunda sorun yaşadığı tespit edilmiştir (12).

Cılga, kurum bakımının yaratmış olduğu yapısal koşulların, kurum bakımı altındaki bireyleri ekonomik ve toplumsal statüsü orta seviyede olan mesleklere yönlendirdiğini ifade etmektedir (65).

Sonuç olarak kurum bakımı altındaki bireylerin ilgi, yetenek, beceri ve bilgilerine göre iyi bir mesleğe yönlendirilmeleri mevzuatla belirlenmiştir. Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde kurum bakımı altındaki bireylerin mesleğe yönlendirme çalışmalarının yeterli olmadığı görülmektedir. Bunun yanında kurum bakımı altındaki bireylerin mesleki tercihleri yaparken ciddi anlamda güçlük çektikleri, yeterli mesleki yönlendirme alamadıkları ve orta düzeydeki mesleklere yöneldikleri görülmektedir. Ayrıca devlet tarafından sağlanan iş olanağını nedeniyle kurum bakımı altındaki bireylerin bilgi, beceri ve yeteneklerinin göz ardı edildiği kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edildikleri ve bunu tercih ettikleri görülmektedir.

3.3.2. Yetişkinlerin İşe Yerleştirilmesi Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar

Korunma gereksinimi olan çocukların kurum bakımı sonrası işe yerleştirmeleri 3413 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununa Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanunla güvence altına alınmıştır. Bu kanun

kapsamında kamu kurum ve kuruluşları mevcut kadrolarının binde biri oranında kadroyu korunma gereksinimi olup korunması sona eren yetişkinlere ayırmakla yükümlü kılınmışlardır. Ancak kurumla ilişkisi kesilen bireyler bu haktan yararlanmaktadırlar. Yani reşit olup Form-A belgelerini ilgili birimlere teslim eden yetişkinlerin değişen sürelerde atamaları gerçekleşmektedir.

Korunma gereksinimi olan çocukların işe yerleştirme sürecinde yaşadığı sorunlara ilişkin Karyurtder (Karaman Yeşeren Umutlar ve Refah Toplumu Derneği) başkanı Ali İmran Aksu Karyurtder resmi internet sitesinde ki açıklamaları oldukça dikkat çekicidir. *“Koruma ve bakım altında 18 yaşını doldurarak reşit olan gençlerin tek umudu 2828 Sayılı Kanun ile kendilerine tanınan kamu kurumlarında çalışabilme haklarıdır. Değişen yeni sisteme göre hiç birisinin kurum dışında hayatlarını idame ettirebilecek mesleki becerileri yok. Meselenin sorunsal boyutu ise 18 yaşını doldurdukları zaman ortaya çıkıyor. Artık koruma kalkanları üzerlerinden kalkmış ve hayatın gerçek yüzüyle bir kez daha karşı karşıya kalmışlardır. Hayata tutunmak adına tek umutları olan devlet memurluğuna girebilmeleri için, içinde buldukları yılın ‘31 ARALIK’ tarihine kadar Form-A belgelerinin Bakanlığa ulaşmış olması gerekir. Dolayısıyla 31 Aralık’ta reşit olan bir gencin en erken işe başlama süresi 14 ay’ı bulmakta, ‘01 OCAK’ ta yani bir gün sonra reşit olan bir gencin ise işe başlama süresi 28 ay’ı bulmaktadır. Hiçbir niteliği olmayan bir genç, korunmasız olarak 28 ay boyunca nasıl hayata tutunur ve ne iş yapar? Bu süre zarfında korunmasız oldukları için birçok sebeple suça bulaşmakta ve özellikle kız çocukları birçok yönden istismarlar ile karşılaşabilmekte, dolayısıyla devlet memurluğu haklarını da kaybetmektedirler. Yaşam mücadelesinde suç mağduru olan ve potansiyel istismar objesi olarak görülen yurt çocukları adeta kendi tasarrufları dışında gerçekleşen bir hayat şeklinin kurbanı olurlar. İnsani değerlerin kronik duygularla yok edildiği bu süreçte ‘yurt çocukları’nın intihar haberlerini sıkça duyar olduk” (66).*

Kurum bakımı altında kalan bireyler kurumla ilişkisini kesip Form-A belgelerini ilgili birime teslim ettiklerinde iş başvuruları kabul edilmektedir. Ayrıca kurum bakımında ayrılan yetişkinler işe yerleşmek için yeni düzenlemeye göre KPSS ye girip merkezi yerleştirme tarihine kadar beklemek zorunda kalmaktadırlar. Bu durumda kurum bakımında ayrılan yetişkinler en az bir yıl bazı durumlarda üç-dört yıl işe yerleşmek için beklemek zorunda kalmaktadırlar. Bu nedenle kurum

bakımı sonrasında yetişkinler işe yerleşene kadar geçen süre zarfında barınma, ekonomik ve psiko-sosyal sorunlar yaşamaları kaçınılmazdır.

3.3.3. Yetişkinlerin İşe Yaşamına Uyum Süreçleri

Kurum bakımından ayrılan gençlerin iş yaşamına, kurum ortamına ve yeni bir çevreye uyum sağlamaları zaman alabilmektedir. İş yaşamına giren yetişkinlerin mesai saatine uyması, kılık kıyafetine özen göstermesi, kendisine verilen görevi yerine getirmesi, çalıştığı kurumun genel ilke ve kurallarına özen göstermesi, çalışma arkadaşları ile iyi ilişki ve iletişim kurması, amirlerine karşı gereken saygıyı göstermesi, iş yerinde sorun çıkarmaması gibi durumlar onların iş yaşamına adapte olduklarının göstergesi olarak görülebilir.

İş yaşamına giren yetişkinlerin yukarıda sayılan görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri iş yaşamına uyumlu birer çalışan olduklarını bizlere göstermektedir. Bunun yanında bu yetişkinlerin kendilerini çalıştıkları iş yerlerine ait birer birey olarak görmeleri, yaptıkları işlerin gerektirdiği bilgi, beceri ve donanıma sahibi olmaları, verilen görevlerin üstesinden gelmeleri, kendilerini geliştirmek için eğitimlerine devam etmeleri, terfi etmek için çaba içine girmeleri gibi durumlar onların tam anlamıyla işe adapte olduklarını kanıtlar niteliktedir.

İş yaşamına giren yetişkinlerin iş yaşamına ilişkin görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri, kurum ilke ve kurallarına uymaları ve kendilerini geliştirmek için çaba içine girmeleri oldukça önem arz etmektedir. İş yaşamına uyum sağlamak adına yetişkinlerden asgari düzeyde bunları gerçekleştirmeleri önem taşımaktadır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma modeli olarak nitel araştırmanın neden seçildiği, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan ölçme aracı, veri toplama süreci ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgilere bu bölümde yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Kurum Bakımı Deneyimi Olan Yetişkinlerin İş Yaşamına Uyumları araştırması için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmaların önemi, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren fark edilmeye başlanmış ve nitel araştırmalar gün geçtikçe gittikçe yaygınlaşmıştır (67). Kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlerin kurum bakımı sürecinde ve kurum bakımı sonrasında iş yaşamındaki uyumlarına ilişkin verilerin daha sağlıklı paylaşabilmeleri için araştırmada nitel araştırma modelinin kullanılmasının daha uygun olduğu görüşüne varılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e göre nitel araştırma, veri toplama tekniklerinden gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi yöntemlerin kullanıldığı, olayların ve bireysel algıların doğal bir ortamda bütüncül ve gerçekçi bir şekilde ortaya konarak süreçlerin izlendiği araştırma türüdür (68). Araştırmada nitel araştırma desenleri içerisinde yer alan olgu bilim (fenomenoloji) kullanılarak desenlenmiştir. Olgular, olaylar, bireysel algılamalar, tecrübeler, kavramlar, yönelimler ve durumlar gibi çeşitli şekillerde olabilmektedirler. Morton' a göre olgu bilim, aynı dünya ve kültürel ortamda yaşayıp yetişen kişilerin aynı olayları farklı bir biçimde algılamalarından ve yorumlayabilmelerinden dolayı kişisel farklılıkları ortaya koyması açısından daha etkilidir (69). Bu açıdan kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlerin, öznel deneyimleri, aynı ortamda yaşanan olayları nasıl algıladıkları ve yorumladıkları, iş yaşamı deneyimleri onların bakış açısıyla anlaşılmalı ve ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Amaçlı örnekleme yöntemi neredeyse nitel araştırma ile özdeşleşmiştir. Maxwell'e göre örneklemin araştırma yapılacak olaya uygunluğu, örneklemin evreni temsil etmesinden daha önemlidir (70). Bu çalışmada örnekleme amaçlı örnekleme yöntemlerinden “kartopu (zincirleme) örnekleme” yöntemi seçilmiştir. Amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumlarda derinlemesine çalışma olanağı fırsatı sunmaktadır (68). Kartopu örnekleme, nadir görülen ya da konunun içeriği gereği görüşmeci bulmakta zorlanıldığı durumlarda, ilk görüşmeci vasıtasıyla yeni görüşmeciler bulmaya yarayan örnekleme türü olarak tanımlanabilir (71). Kartopu örneklemede evrende var olan bir kişi temas kurulur. Evrendeki bir bireyle temas sağlandıktan sonra, birinci bireyin yardımıyla ikinci bireye, ikinci bireyin yardımıyla da üçüncü bireye ulaşılır. Kartopu etkisiyle örneklem büyüyerek istenilen örnekleme ulaşılır (72). Buna göre Siirt kurum bakımlarından ayrılan bir bireye ulaşılarak kartopu örnekleme yöntemi ile de diğer bireylere ulaşılmıştır. Gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmaya katılmaya istekli olan bireyler örnekleme oluşturmuştur. Bu amaçla araştırmanın evrenini son 35 yıldır (1980-2015) Siirt ili kurum bakımlarında yetişen 750 kişi, örneklemini ise kurum bakımı sona erdikten sonra 3413 Sayılı Yasa kapsamında son 10 yıldır işe yerleşen, farklı kamu kurumlarında ve farklı pozisyonlarda çalışan 20 birey oluşturmaktadır.

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünü hesaplamada araştırmanın amacına ve sahip olunan olanaklara göre karar verilmektedir. Önemli olan yeteri kadar verinin elde edilmesi ve elde edilen verilerin kapsamlı ve doyurucu olmasıdır (73). Bu amaca uygun olarak bu çalışmada da çeşitlilik sağlamak için farklı kamu kurumunda istihdam edilen bireyler ve farklı pozisyonda istihdam edilen, iş yaşamına girdikten sonra çeşitli yollarla kurum içinde yükselen, bireylerden eşit şekilde seçilmeye özen gösterilmiştir.

3.3. Araştırmanın Veri Toplama Araçları ve Süreci

Olgubilim araştırmalarında genellikle kullanılan veri toplama aracı görüşmedir. Görüşme araştırılan konu ile ilgili ve istenilen sorulara cevap bulmak için derinlemesine bilgi sağlar (73). Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği veri toplama yöntemi olarak seçilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği

özel konuların açıklığa kavuşması için derinlemesine soru sorma, açıklığa kavuşmayan konuların tekrardan sorularak konuyu veya durumu daha net ve açıklayıcı hale getirip istenilen cevapları bulma ve tamamlama fırsatı sunar (74). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ne yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnek, ne de tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katıdır; iki sınır arasında yer almaktadır (75). Bu esnekliğin sağlayacağı yarardan ötürü yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında daha önce kurum bakımında yetişen yetişkinlerin iş yaşamı ve kurum bakımı yaşamı sonrasında ilişkin yapılmış görüşme formlarından yararlanılmıştır.

Araştırma kapsamında geliştirilen Görüşme Formu üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm yaş, meslek, medeni durum, vb. kişisel bilgileri (demografik bilgiler) içeren 10 sorudan oluşmaktadır. İkinci bölümde yetişkinlerin kurum bakımı yaşantılarının ele alındığı 13 sorudan oluşmaktadır. Son bölüm ise iş yaşamı ve iş uyumuna ilişkin soruların ele alındığı 31 sorudan oluşmaktadır. Hazırlanan görüşme soruları tez danışmanı tarafından incelenmiş geri bildirimler doğrultusunda gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Katılımcılarla görüşme yapılmadan önce görüşme soruları Siirt Erkek Yetiştirme Yurdundan Ayrılanlar Derneği yöneticiliğini yapmış olan bir yönetici ile önceden deneme görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Anlaşılmayan sorular tespit edilmiş, başka soruya ihtiyaç olup olmadığı sorulmuş olup sorular üzerinde bazı çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Ön deneme görüşmeleri sonrasında Görüşme Formunun yeterliliği konusunda kanı oluşmuştur.

Görüşme Formunun son şekli ile katılımcılarla görüşme yapılmaya başlanmış ve halen fiili olarak 3413 Sayılı Yasa ile çalışan toplam 25 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Ancak, 2 katılımcıdan sağlıklı veri alınamamış, 1 katılımcı görüşmeyi kabul etmemiş, 1 katılımcı ise görüşmeyi yarıda kesmiştir. Katılımcılardan 1'i ise görüşmede ses kaydı alınmasını istemediğinden veriler sağlıklı bir şekilde elde edilememiştir. Bu nedenle bu araştırma kapsamında toplam 20 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeler 04.07.2016-31.07.2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bireysel olarak kurum ortamı veya uygun bir ortamda gerçekleştirilen görüşmeler ortalama 30-45 dakika sürmüştür ve ses kayıt cihazı ile katılımcıların yazılı onayı alınarak görüşme kayıt altına alınmıştır. Kayıtların bir örneği deneklere verilmiş,

eksik veya yanlış olan durumların düzeltilmesi yapılmış olup verilen güvenilir olması sağlanmaya çalışılmıştır.

3.4. Araştırmanın Verilerinin Çözümlemesi

Bu araştırmada öncelikle elde edilen tüm ses kayıtları çözümlenerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi; sosyoloji, psikoloji, tarih, edebiyat, gazetecilik ve siyasal bilimler gibi birçok alanda farklı amaçlarla kullanılabilen bir analiz tekniğidir (76). İçerik analiz yöntemi ile görüşmecilerin düşünce, tutum, inanç ve değerlere ilişkin görüşleri elde edilebilir. (77). İçerik analizi, sağlıklı ve tarafsız bilgiye ulaşmak için metin içinde var olan karakterlerin sistematik analizi tekniği olarak tanımlanmıştır (78).

İçerik analizi yönteminde birbirine benzeyen veriler, belirli kavram ve tema çerçevesinde bir araya getirilip, bu veriler anlamlı bir şekilde organize edilerek yorumlanır (68). Bu araştırmada tüm veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra, Microsoft Excel, Word ve NVivo 8.0 programlarından yararlanılmıştır. Bu programlar yardımı ile birbirine benzer veriler bir araya getirilerek, veriler sistematik hale getirilmiştir. Microsoft Excel, Word ve NVivo 8.0 programların aracılığıyla veriler görsel şekilde daha anlamlı olarak ortaya konulmuştur. Ayrıca katılımcılardan bazılarının görüşlerinden doğrudan alıntı yapılmış olup, elde edilen veriler örneklendirilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılarla yapılan görüşmelere ilişkin bulgular araştırma amaçlarına paralel olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulgular bölümü üç ana kategoride ele alınmıştır. İlk bölümde katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular, ikinci bölümde katılımcıların kurum bakımı yaşamlarına yönelik bulgular, üçüncü bölümde ise katılımcıların kurum bakımı sonrasında ve iş yaşamına ilişkin bulguları yer almaktadır.

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın demografik bilgiler kısmında, katılımcıların yaş, doğum yerleri, kurum bakımda ayrılırken eğitim durumları, şimdiki eğitim durumları, medeni durumları ile anne-baba ve kardeşlere ilişkin bilgiler ele alınmıştır.

4.1.1. Katılımcıların Doğum Yeri ve Yaş Aralıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların yaşı ve doğum yerlerine ilişkin veriler tablo 4.1'de yer almaktadır.

Tablo 4.1. Katılımcıların yaş ve doğum yerleri dağılımı

Doğum Yeri	Yaş							Toplam	
	21	22	23	24	25	26	27	N	%
Siirt	2	1	4	5	1	1	3	17	85
Mardin			1		1			2	10
İstanbul					1			1	5
Toplam	2	1	5	5	3	1	3	20	100

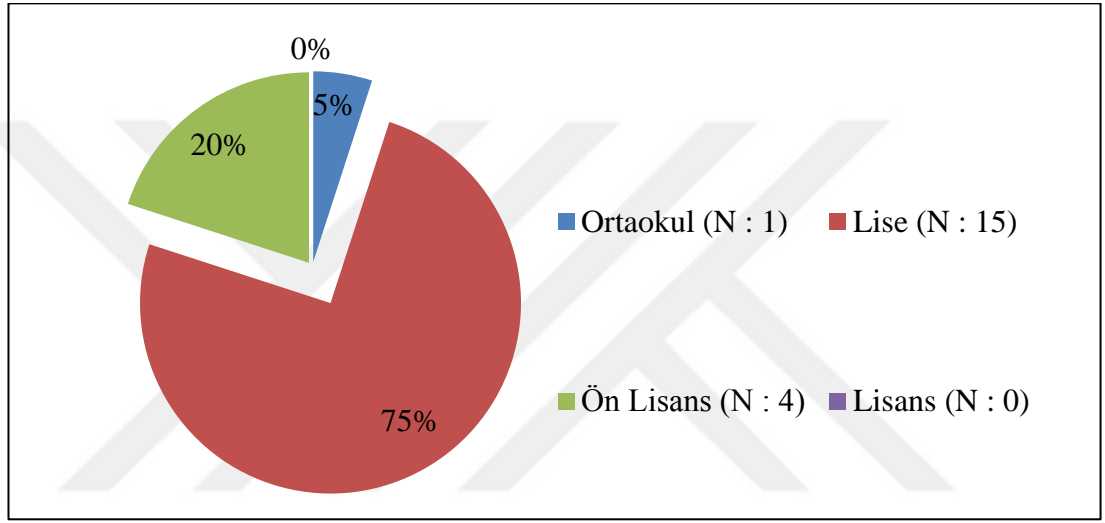
Araştırmaya katılan kişilerin 21-27 yaş aralığında yer aldıkları ve doğum yerlerinin büyük oranda çalışmanın yapıldığı yer olan Siirt ili olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan kişilerin tamamı Siirt Erkek Yetiştirme Yurdundan ayrıldığından cinsiyet değişkeni kullanılmamıştır. Araştırmaya katılan kişilerin tamamı erkeklerden oluşmaktadır. Başka bir ifadeyle, araştırmaya katılan kişilerin % 100'ü (N:20) erkektir.

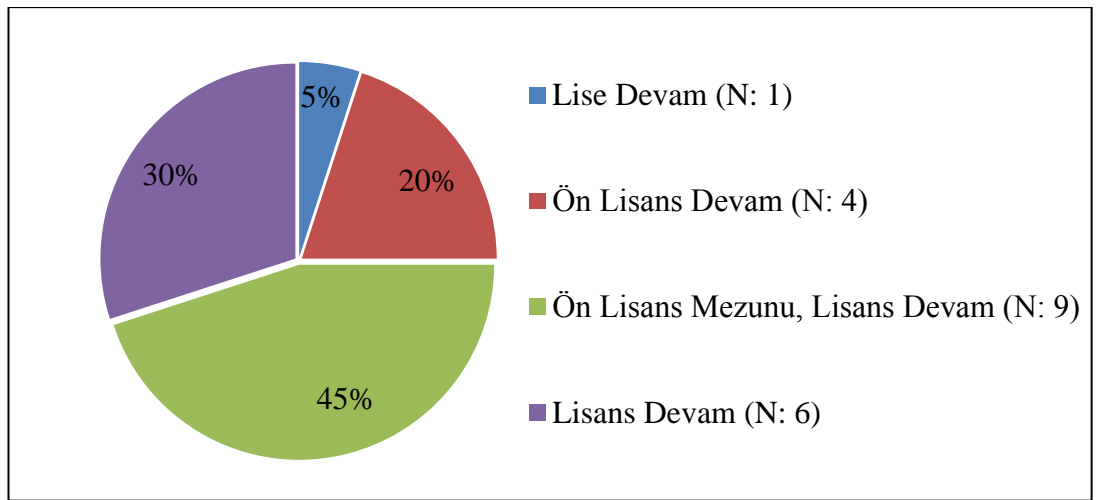
4.1.2. Katılımcıların Eğitim Durumlarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında görüşmeye katılan kişilerin kurum bakımından ayrıldıkları zaman ile şimdiki eğitim durumlarına ilişkin eğitim düzeyleri şekil 4.1 ile şekil 4.2’de yer almaktadır.

Şekil 4.1. Katılımcıların kurum bakımdan ayrılırken eğitim durumlarının dağılımı

Şekil 4.2. Katılımcıların şimdiki eğitim durumlarının dağılımı

Katılımcıların kurumdan ayrılırken eğitim durumları incelendiğinde; katılımcıların % 5’i ortaokul, % 20’si ön lisans ve % 75’inin ise lise mezunu olduğu

görülmektedir. Ayrıca görüşmeye katılan kişilerden hiçbiri kurumdan ayrılırken lisans mezunu değildir.

Katılımcıların mevcut eğitim durumları incelendiğinde; % 5'inin lise eğitimine devam ettiği, % 20'sinin ön lisansa devam ettiği, % 30'unun ön lisans mezunu olup lisansa devam ettiği, % 30'unun ise lisansa devam ettiği görülmektedir.

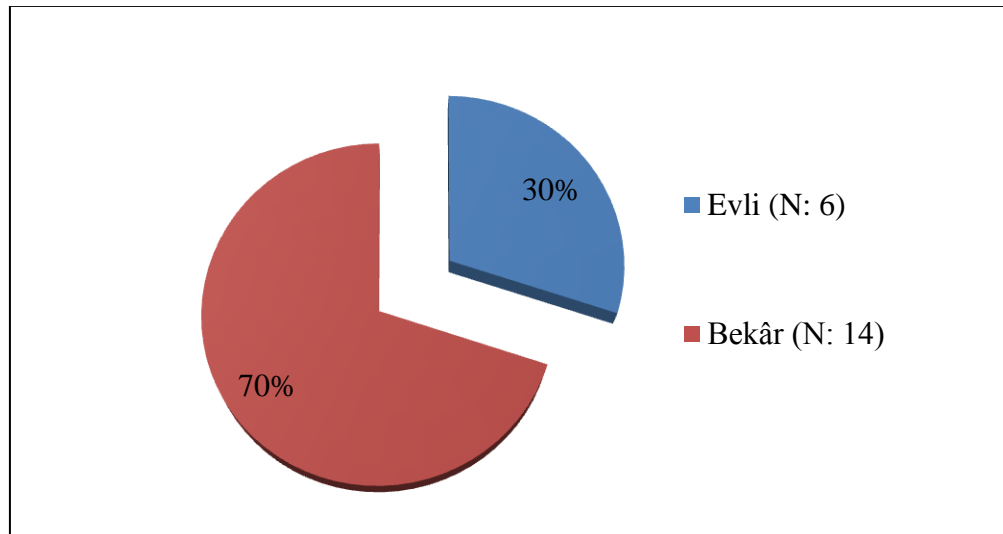
Katılımcılardan birinin kurumdan ayrılırken eğitim durumlarının şimdiki eğitim durumlarından ciddi farklılık göstermesiyle ilgili görüşü şu şekildedir.

“Açıkçası kurum da iken en azından ön lisansa devam edebilirdim, ama etme gereği duymadım, birazda aile kaynaklıydı nasıl desem bir an önce işe girip aileme destek olmak istedim. Şimdi nasıl bilmiyorum, bizim zamanda eğitime devam etsen iş dilekçesi veremiyordun. Bende iş dilekçesi vermek için devam etmedim, liseyi bitirip hemen dilekçe verdim. İşe girdikten sonra nasıl olsa bir şekilde devam ederim dedim, öylede oldu işe girdikten sonra ön lisans bitirdim, şimdi de lisansa devam ediyorum AÖF'den. Sadece ben değil benim gibi düşünen bir sürü arkadaşım vardı. Hele bir işe girelim ondan sonrasına bakarız diye düşünüyorduk” (K12).

4.1.3. Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların medeni durumuna ilişkin veriler şekil 4.3'te yer almaktadır.

Şekil 4.3. Katılımcıların medeni durum dağılımları

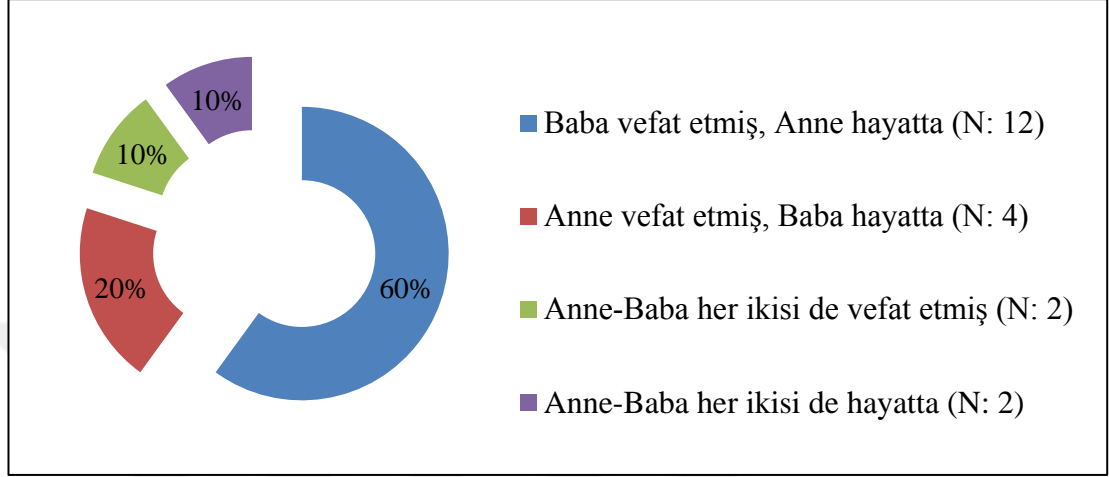

Araştırmaya katılan katılımcıların medeni durumları incelendiğinde, katılımcıların % 70'nin bekâr, % 30'nun evli olduğu görülmektedir.

4.1.4. Katılımcıların Anne-Baba ve Kardeş Durumlarına İlişkin Bulgular

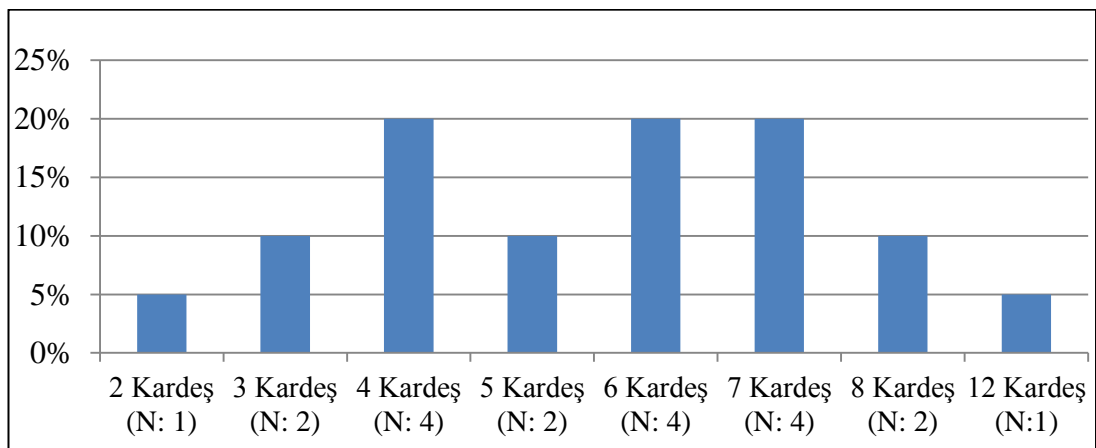
Katılımcıların anne ve babalarının hayatta olup olmadığına ilişkin veriler ve kendileri dâhil kaç kardeş olduğuna ilişkin veriler şekil 4.4 ve 4.5'te yer almaktadır.

Şekil 4.4. Katılımcıların anne-babanın yaşama durumlarının dağılımı

Araştırmaya katılan katılımcıların anne-babanın hayatta olup olmadığı incelendiğinde, büyük oranda babanın hayatta olmadığı görülmüştür. Katılımcıların % 70'inin babasının hayatta olmadığı, % 30'unun annesinin hayatta olmadığı ve % 10'unun her iki ebeveyninin de hayatta olmadığı görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun yani % 90'nın en az bir ebeveynini kaybettiği görülmektedir.

Şekil 4.5. Katılımcıların kardeş sayılarını dağılımı

Katılımcıların kendileri dâhil kaç kardeş oldukları incelendiğinde, katılımcılardan 3'ü, 3 ve daha az kardeş sahibiyken, 17'si 4 + kardeşi olan

katılımcılardır. Bu bulgulara doğrultusunda büyük bir oranda kardeş sayılarının yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

4.1.5. Katılımcıların Gelir-Gider Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların gelir-gider dağılımına ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların gelir-gider dağılımları incelendiğinde, katılımcıların tamamının 2500-3000 TL arasında ücret aldığı tespit edilmiştir. Yine katılımcıların tamamı 1000-2500 TL arasında harcama yaptığı belirlenmiştir. Görüşmeye katılan kişilerden hiçbirinin gelir üstü harcama yapmadığı belirlenmiş olup, büyük bir kısmının değişen miktarlarda birikim yaptığı belirlenmiştir. Katılımcıların % 25'i hiç birikim yapmamakta, % 40'ı 500 TL civarında birikim yapmakta, % 15'i 1000 TL civarında birikim yapmakta ve % 20'si de 1000 TL üstü miktarda birikim yapmakta olduğu belirlenmiştir.

4.2. Katılımcıların Kurum Bakımı Yaşamlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın kurum bakımına ilişkin bulgular kısmında, katılımcıların korunma altına alınma tarihleri, kurum bakımında geçirdikleri süre, korunma altına alınma nedenleri, kurum bakımına kimin yerleştirdiği, kurum bakımında kalırken ziyaret edilmeleri ve ziyarete gitmeleri, kurum bakımında kalırken şiddet görme durumları, kurumlarda kalırken kurum personeli ile kuruluştaki kalan arkadaşlarla ilişkileri, kurum bakımında kalırken destek görmeleri, kurum bakımında iken kendini gizlemeleri, kurum bakımında kalırken aldıkları olumsuz tepkiler, kurum bakımının olumsuz yönleri hakkındaki düşünceleri ve kurum bakımının olumlu yönleri hakkındaki düşüncelerine ilişkin bilgiler ele alınmıştır.

4.2.1. Katılımcıların Korunma Altına Alınma Tarihlerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların korunma altına alınma tarihlerine ilişkin veriler tablo 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4.2. Katılımcıların korunma altına alınma tarihlerinin dağılımı

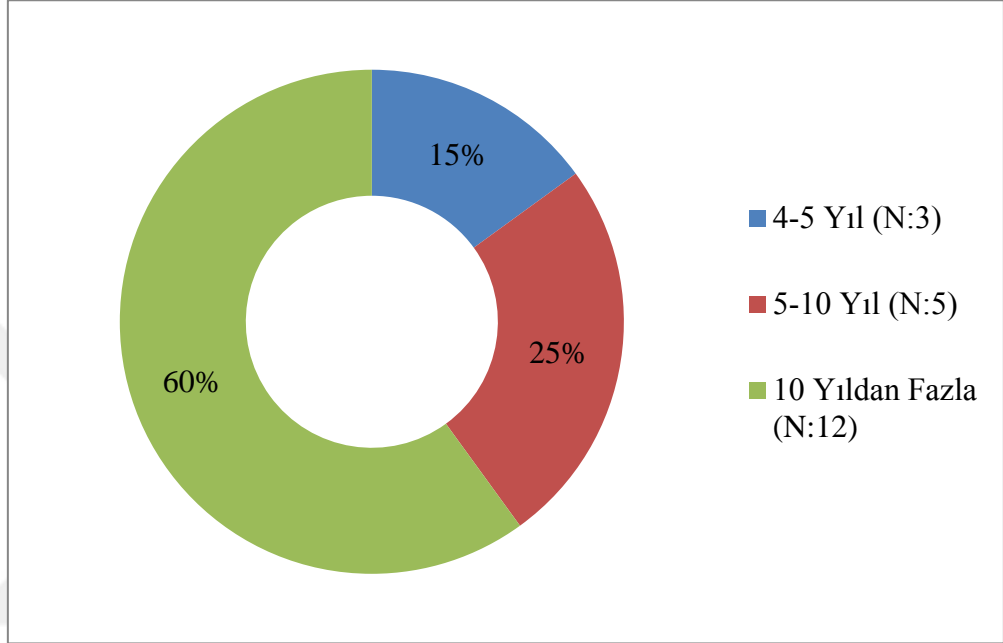
Korunma Altına Alınma Tarihleri	N	(%)
1996	1	5
1997	2	10
1998	1	5
1999	3	15
2000	2	10
2001	1	5
2003	3	15
2004	2	10
2005	2	10
2007	1	5
2008	1	5
2009	1	5
Toplam	20	100

Katılımcıların korunma altına alındıkları tarihler incelendiğinde, katılımcıların 1996-2009 yılları arasında korunma altına alındıkları görülmektedir. Katılımcıların 7’si 2000 yılından önce kurum bakımı altına alınmışken, 13’ü 2000 yılından sonra kurum bakımı alındıkları görülmektedir. Katılımcıların yıllara göre korunma altına alınmaları birbirine yakın dağılımlarda olduğu görülmektedir.

4.2.2. Katılımcıların Kurum Bakımında Geçirdikleri Sürelere İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımında geçirdikleri sürelerle ilişkin veriler şekil 4.6'da yer almaktadır.

Şekil 4.6. Katılımcıların kurum bakımında kaldıkları süre dağılımları

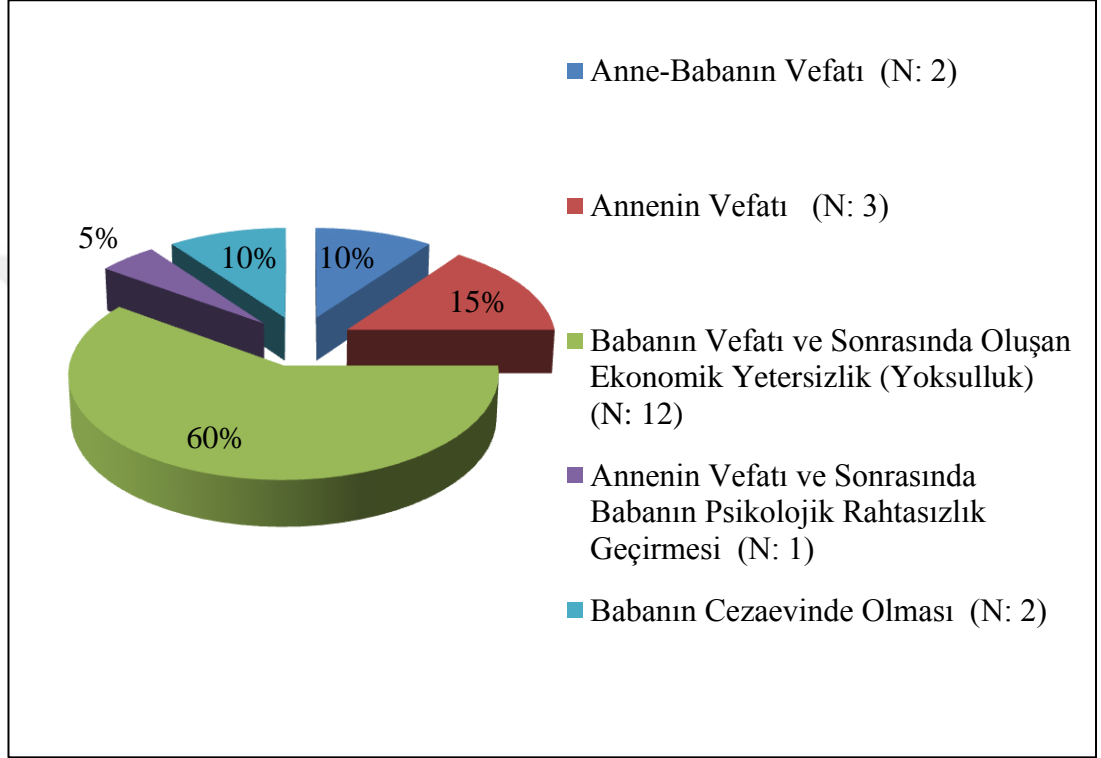

Kurum bakımı altında kaldıkları süre incelendiğinde, katılımcıların % 10'nun çocuk yuvasında hiç kalmadığı, % 40'nın 1-3 yıl arasında çocuk yuvasında kaldığı, % 20'sinin 4-5 yıl çocuk yuvasında kaldığı ve % 40'nın da 5 yıldan fazla çocuk yuvasında kaldığı görülmektedir. Ayrıca katılımcıların % 15'i 1-5 yıl arasında yetiştirme yurdunda kaldığı, % 65'inin 5-7 yıl arasında yetiştirme yurdunda kaldığı ve % 20'sinin 7 yıldan fazla yetiştirme yurdunda kaldığı görülmektedir. Katılımcıların kurum bakımında kaldıkları toplam süreye bakıldığında, % 15'inin 4-5 yıl arasında kurum bakımında kaldığı, % 25'inin 5-10 yıl arasında kurum bakımında kaldığı ve % 60'nın 10 yıl ve 10 yıldan fazla kurum bakımında kaldığı görülmektedir.

4.2.3. Katılımcıların Kurum Bakımına Alınma Nedenlerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımı altına alınma nedenlerine ilişkin veriler şekil 4.7’de yer almaktadır.

Şekil 4.7. Katılımcıların korunma altına alınma nedenlerinin dağılımları

Katılımcıların kurum bakımı altına alınma nedenleri incelendiğinde, kurum bakımı altına alınan çocukların % 90’ının en az bir ebeveynini kaybettiği görülmektedir. Bunun yanında her iki ebeveynini kaybeden, bir ebeveynini kaybedip diğer ebeveyni psikolojik rahatsızlık geçiren ve babası cezaevinde bulunan kişilerde bulunmaktadır.

Katılımcıların büyük oranda babasının vefatı ve sonrasında oluşan ekonomik yetersizlik nedeniyle korunma altına alınma nedenlerine ilişkin düşünceleri şu şekildedir.

“İlkokuldayken annemi kaybettim, babamda zaten bize bakamıyordu. Teyzelerimde, neneler de falan kalıyordum. En sonunda bu şekilde devam etmeyince, annemin vefatından beş altı ay sonrası yuvaya verildim” (K5).

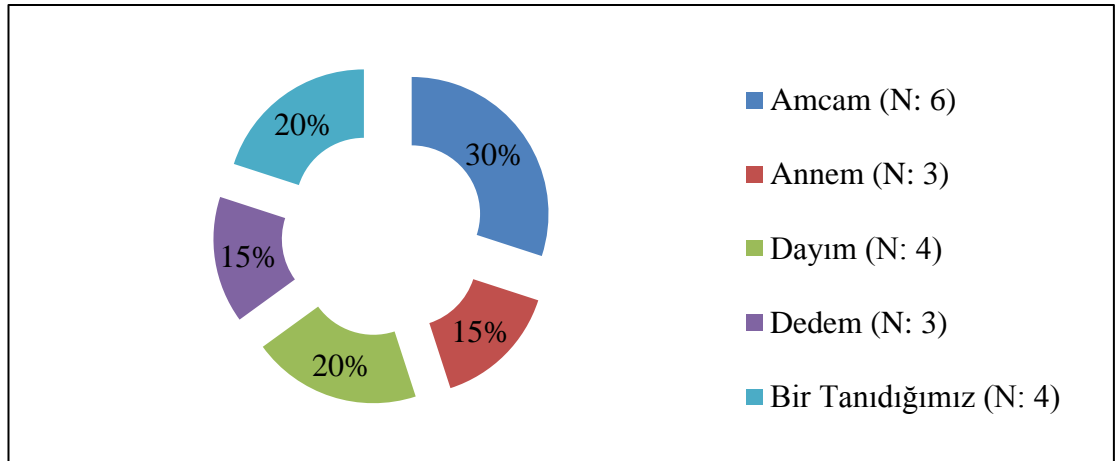
“Ben dördüncü sınıfa abimde altıncı sınıfa gidiyordu, babam vefat etti, annemde bize doğru düzgün bakamıyordu. Birde annem okumamızı çok istiyordu tabi, ama o zamanki şartlar şimdiki gibi değildi, işte bir akrabamız demiş anneme çocukların her şeyi karşılıyor yurt tarafından, annem istemeye istemeye verdi tabi bizi yurda. Ama işin içinde okul olunca bizi göndermek istedi. İlk zamanlar çok kızdım anneme ama şimdi çok iyi anlıyorum. Meğer bizim iyiliğimiz istiyormuş. İşte babam vefat ettiğinde beni yuvaya abimi de yurda yerleştirdi annem. Şimdi çok iyi biliyorum ki annem bize bakabilse asla yurda vermezdi. Yani anlayacağın hem babamın ölmesi hem de yoksulluktan yerleştik yurda” (K9).

“Babam öldüğünde baya sıkıntı çektik maddi olarak yani, sonra annem yurda verdi bizleri. İşte okula bitene de kadar kaldık yurtda” (K13).

4.2.4. Katılımcıları Kurum Bakımına Kimin Yerleştirdiğine İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımı kendilerini kimin yerleştirdiğine ilişkin veriler şekil 4.8’de yer almaktadır.

Şekil 4.8. Katılımcıları kurum bakımına yerleştiren kişilerin dağılımları

Katılımcıların kurum bakımına kimin yerleştirdiğine ilişkin veriler incelendiğinde; katılımcıların % 15’inin dedesi, % 15’inin annesi % 20’sinin dayısı, % 20’sinin bir tanıdığı ve % 30’unun amcası tarafında kuruma yerleştirdiği görülmektedir.

Katılımcıların % 80'inin yakın bir aile ferdi tarafından kuruma yerleştirildiği görülmektedir. Kurum bakımına kimin yerleştiğine ilişkin katılımcılardan bazılarının görüşü şu şekildedir.

“Amcam kendisi yerleştirdi beni yuvaya, babam öldükten sonra bir süre bakmaya çalıştı ama sonra annemle konuşup ikna edince yuvaya girdim (K8).

“Babamın vefatı sonrası amcalarım bizi sahiplenmedi hatta anneme çok kötü davrandılar sonra dayımlar gelip annemle bizi aldı, bir süre orda kaldık, onlarda kalabalıktı dayım anca kendi çocuklarına bakabiliyordu. Ondan sonra yurda girmemiz için bir yerlere başvurmuş. İşte dayımın ilgilenmesiyle yurda girdik” (K11).

“Çok iyi hatırlıyorum köydeydik babamın vefatı sonrasında dedem merkeze gidip geliyordu meğerse beni yurda vermek için gidip geliyormuş. Ablamda vardı ama onu kız çocuğu diye vermediler, sonra kendisi beni alıp götürdü yuvaya ben pek anlamadım başta ama yuvaya gidince anladım bir sürü çocuk vardı, ilk birkaç gün baya zorlandım ama alıştık sonra” (K14).

4.2.5. Katılımcıların Kurum Bakımında Kalırken Ziyaret Edilme ve Ziyarete Gitme Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların herhangi bir kimsenin kendilerini ziyaret edip etmedikleri ve kendilerinin herhangi bir kimseyi ziyaret edip etmediklerine ilişkin veriler tablo 4.3 ve 4.4’de yer almaktadır.

Tablo 4.3. Katılımcıların kurum bakımında kalırken kendilerinin ziyaret edilme durumlarının dağılımı

Kimin Ziyaret Ettiği	N	(%)
Anne	7	35
Amca	1	5
Dayı	3	15
Dede-Nene	3	15
Hiç Kimse	6	30
Toplam	20	100

Katılımcıların kurum bakımında iken kendilerinin kurumda ziyaret edilmeleri incelendiğinde; katılımcıların en fazla % 35 ile annesi tarafından ziyaret edildiği ve bunun yanında kurumda kalırken çocuklar amca, dayı, dede-nineleri tarafından da ziyaret edildikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcıların % 30 ise kurumda kalırken hiç kimse tarafından ziyaret edilmedikleri görülmektedir.

Katılımcıların % 70’i yakın bir aile ferdi tarafından çok sık olmasa da zaman zaman veya fırsat buldukça kurumda kalırken ziyaret edildikleri ifade edilmiştir. Konuya ilişkin katılımcılardan bazılarının görüşü şu şekildedir.

“Annem köyde olduğundan ziyaret etme şansı çok yoktu ama dayım fırsat buldukça gelirdi” (K1).

“Dedem-nenem gelmeye çalışırdı çoğu zaman, yaşlı olduklarında çok fazla gelemezlerdi. Dedem yaşlı aylığı zamanlarında köyden merkeze gelip maaşını alırdı, o zaman mutlaka gelip bana harçlık veremeye çalışırdı. Dedemin çok emeği var üzerinde. Hiç unutmam o günleri” (K14).

“Annem hafta sonları gelip giderdi fırsatı oldukça. Yani o konuda hiç ihmal etmedi bizi annem sağolsun” (K19).

Tablo 4.4 Katılımcılar kurum bakımında kalırken kendilerinin başkasını ziyaret etme durumlarının dağılımı

Ziyaret Edilen Kişiler	N	(%)
Anne	10	50
Amca	1	5
Teyze	1	5
Dayı	2	10
Dede	2	10
Kimseye Gitmiyordum	4	20
Toplam	20	100

Katılımcıların kurum bakımında kaldıkları süre zarfında herhangi bir kimseyi ziyaret edip etmedikleri incelendiğinde; katılımcıların 10’unun annesini, 6’sının yakın akrabasını hafta sonları bazen de yarıyıl ve yaz tatillerinde ziyaret ettiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların 4’ünün ise kurum bakımında iken hiçbir yakınına ziyaret etmediği ve gidip yanlarında kalmadığı görülmektedir.

Katılımcıların % 80’i her zaman olmasa bile zaman zaman hafta sonları ve bazen de yarıyıl ve yaz tatillerinde aile fertlerinden birini ziyaret ettiği görülmektedir. Özellikle katılımcıların % 50’sinin annesini ziyaret ettiği ve iletişimini sürdürdüğü göze çarpmaktadır. Konuya ilişkin katılımcılardan bazılarının görüşü şu şekildedir.

“İmkânın olunca hafta sonları, bazen yaz tatillerinde gidip annemle kalıyordum” (K15).

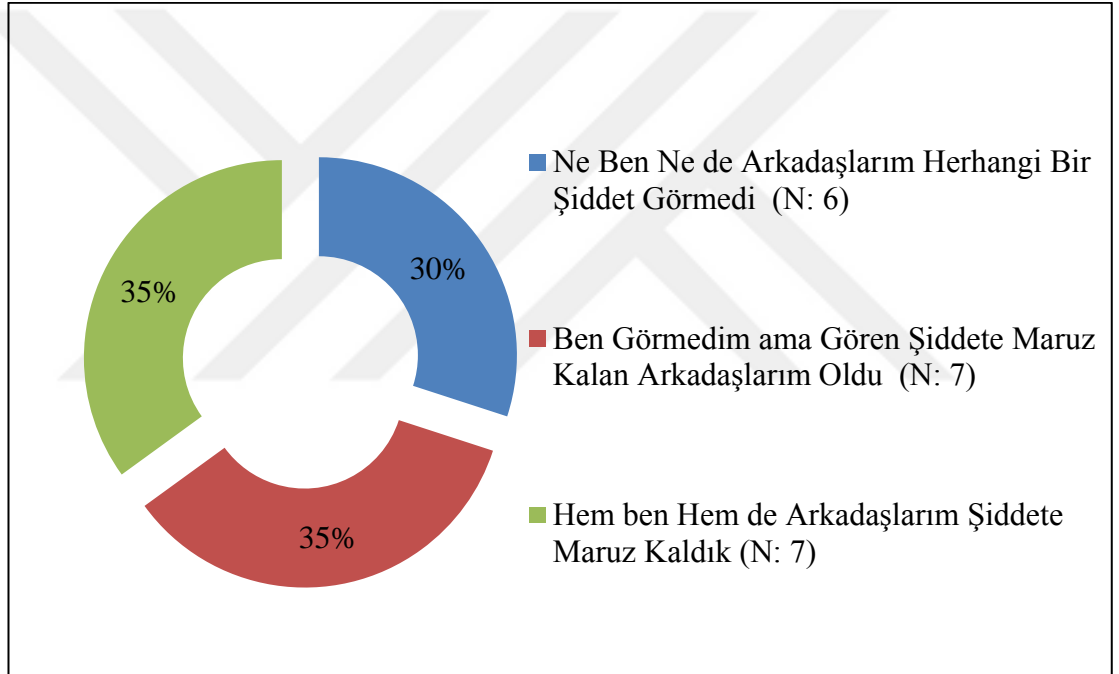
“Yurtta kaldığım sürede annemle diyalogumuz hiç kesilmedi fırsatım olduğunda gidip kalıyordum annemin yanında. Yarıyıl tatillerinde ve yaz tatillerinde gidip kalırdım annemle okul açılınca tekrar gelirdim yurda. Okulu bitirene kadar böyle devam etti. Şimdi de annemle birlikte yaşıyorum. Çok şükür hiç bozulmadı aramız” (K19).

“Annem köydeydi bende yarıyıl ve yaz tatillerinde gidip annemle kalıyordum. Okul açılınca da tekrardan geliyordum yurda. Yurtta kaldığım sürede hemen hemen her yaz gidip kalıyordum annemlerle” (K20).

4.2.6. Katılımcıların Kurum Bakımında Kalırken Şiddete Maruz Kalma Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımında kalırken herhangi bir şekilde şiddet görüp görmedikleri ilişkin veriler şekil 4.9’da yer almaktadır.

Şekil 4.9. Katılımcıların kurum bakımında kalırken şiddete maruz kalma durumlarının dağılımları

Katılımcıların kurum bakımında kaldıkları süre zarfında herhangi bir şiddete maruz kalıp kalmadıkları incelendiğinde; Katılımcıların % 30’unun ne kendilerinin ne de arkadaşlarının kurum bakımında kaldıklarında herhangi bir şiddet görmediği, % 35’inin kurum bakımında kaldıklarında kendilerinin herhangi bir şiddet görmediği ancak şiddete maruz kalan arkadaşlarının olduğu, % 35’inin ise kurum bakımında kaldıklarında hem kendilerinin hem de arkadaşlarının zaman zaman ufak çaplı farklı türdeki şiddete maruz kaldığı görülmektedir.

Katılımcıların kurum bakımında şiddete ilişkin görüşleri şu şekildedir.

“Tokat veya sıra dayaağı Şeklinde vardı, olması gereken ölçüdeydi sonuçta herkes çocuğuna bir fiske atmıŐtır. Sözel Şiddete vardı ama o kadar abartılı değildi. Kendimde gördüm.” (K1).

“Eski yıllarda fazla vardı. Son dönemlerde çok fazla yoktu” (K3).

“Ufak tefek kendi aramızda olurdu çok önemli boyutta değildi. Kavgadan sonra hemen barıŐırdık. 2 defa kurum personeli tarafından fiziksel Şiddete uğradım.” (K4).

“Ben görmedim Şahsen ama gören arkadaşlarım vardı. Birkaç hoca vardı ara sıra vurdukları oluyordu.” (K8).

“Şimdi dayak yok tu desem yalan olur. Ama daha çok küçükler Şiddet görüyorlardı hem personelden hem de yurttan kalan diğer çocuklardan. Ama büyüdükçe ortadan kalkıyordu tabi bu sefer onlara başkasına dayak atıyordu. Yani biraz askeri sisteme gibi kimin gücü kime yeterse. Tabi sürekli olan bir Şey değildi. Bir yanlış olunca falan büyükler kendilerine göre bir ceza yöntemi olarak seçiyorlardı dayaağı” (K11).

“Ya fazla görmedim açıkçası ama bazı çocuklar vardı onların hemen hemen dayak yemediği gün yoktu. Kötü alışkanlıkları vardı, çok yaramazdılar, derslerinde başarısızdılar hocalarda affetmiyordu tabi hatalarını gördü mü basıyordu dayaağı. Küfür, Hakaret vb. Őeylerde oluyordu. Ama dediğim gibi herkese değil hak edene yapılıyordu” (K13).

“Yeri geldiğinde dayak yedik tabi. Yurttan çalışanların hepsi eğitimi değildi, anlayıŐlı adam da vardı, anlayışsız adam da vardı, en ufak bir hatada döven, hareket eden tipler de vardı. İşte o tiplere denk geldi mi yerdin dayaağı.” (K16).

4.2.7. Katılımcıların Kurum Personeli ile Kurumda Beraber Kaldıkları Arkadaşları İle İlişki Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların bu konuyla ilgili değerlendirmelerine ilişkin veriler tablo 4.5 ve 4.6'da yer almaktadır.

Tablo 4.5. Katılımcıların kurum personel ile ilişki durumlarının dağılımı

Kurum Personeli İle İlişkiler		
	N	%
Normal	8	40
İyi	5	25
Kötü	7	35
Toplam	20	100

Tablo 4.6. Katılımcıların kurumda beraber kaldıkları arkadaşları ile ilişki durumlarının dağılımı

Kurumda Kalan Kişilere İle İlişkiler		
	N	%
Normal	4	20
İyi	14	70
Kötü	2	10
Toplam	20	100

Katılımcıların kurum bakımında iken kuruluş personeli ile kurumda kalan arkadaşları ile ilişkileri incelendiğinde; Katılımcıların % 40'ı kurum personeli ile ilişkilerinin normal düzeyde olduğu, % 25'i kurum personeli ile ilişkilerinin iyi olduğunu, % 35'i de kurum personeli ile ilişkilerinin kötü boyutta olduğunu belirtmişlerdir. Kurumda kalan arkadaşları ile ilişkileri ise % 70'inin iyi olduğu, % 20'sinin normal olduğu ve % 10'nun ise kötü olduğu ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan görüşmecilerden bazılarının kurum personeline ve kurumda beraber kaldıkları arkadaşlarına ilişkin görüşleri şu şekildedir.

“Güzelde sonuçta kardeş gibi yaşıyorduk, tabiki herkesle aynı mesafede değildik ama herkesin bir ortamı vardı, yani orda yaşayan kişilerle ilişkilerim iyiydi. Bazı personelle iyiydi, bazı personelle iyi değildi dayak atan personeli kimse sevmezdi, değışkendi, iyisi de vardı kötüsü bazen insan psikolojisini oraya yansıtıyorlardı. İster istemez bazen kendi problemleri bize yansıtabiliyorlardı. Sonuçta insan evde 3 çocuğunu idare edemiyor ilk etapta 100 çocuk vardı ister istemez insan bıkiyor beziyor. Bir kısmı eğitimliydi. Sosyal Hizmet birimde kalanlar eğitimliydi. Ambar memuru filan gibi personeller vardı onlar eğitilmiş değildi” (K1).

“Ya sonuçta yurttan 150 kişi vardı herkesle ilişkilerim iyi değildi herkesin bir grubu vardı benimde kendi grubumla ilişkilerim iyiydi. Yani anlaştığın kişiler var, anlaşmadığın kişiler var, hiç diyalog kurmadığın kişiler var, ister istemez bir araya geldiğin ilişki kurduğun kişiler var. Neticede her türlü kişiyle bir araya geliyorsun, bazılarıyla anlaştığın oluyor bazılarıyla da hiç anlaşmadığın oluyor haliyle. Bütün personelle aram iyi değildi bazılarıyla aram iyiydi. Bir kere ısındın mı bir personele öyle yakın hissediyorsun sonrasında da muhabbet kuruyorsun doğal olarak anlaşıyorsun. Ama bazılarında da hiç ısınmadım ne yapsa çok samimi gelmiyorlardı sanki senin iyiliğini istemeyen bir halleri vardı. Kimsede sevmezdi zaten o tipleri ben sevemedim bir türlü yani anlaşamadık bir türlü.” (K2).

“Kurum personeli aram pekiyi sayılmazdı hatta kötü bile diyebilirim, bir keresinde tam hatırlamıyorum ortaokulda falandı bir hocamız ev ödevi vermişti, belki siz de biliyorsunuz kadın çorabı içerisine talaş koyup çim adam yapıyorsunuz, bende yapmıştım o ödevi baya da emek vermiştim, ödevimi götüreceğim gün pencere kenarına koymuştum, kurumdaki görevli gelip görmüş ve çöpe atmıştı, bende çöpte görüp almamıştım sinirden o şekilde ödevsiz gittim okula ve eksi almıştım. Yani demek istediğim kurumda çalışanların hiç saygı, sevgisi yoktu adam sormadan direk çöpe atmış insan bir sorar nedir neyin nesidir. Neyse işte öyle aklımda kalan bir olay sadece” (K9).

“Arkadaşlarla abi-kardeş gibiydik. İyi anlaşırız yani sonuçta hepimiz aynı kaderi yaşıyorduk. Kafa dengi arkadaş çoktu, her şeyimizi paylaşırdık, ben sıkıntıya girsem onlar bana yardım ederdi onlar sıkıntıya girse ben yardım ederdim. Yeri geldi mi cebimizdeki 1 lirayı bölüşürdük. Akşam aç kaldık mı ne varsa ne yoksa

bölüşürdük kardeş payı hesabı yani. Çoğuyla zaten görüşüyorum. Hala aynınız kardeş gibi büyüdük neticede” (K12).

4.2.8. Katılımcıların Kurum Bakımında Kalırken Destek Görme Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımında kalırken gördükleri desteğe ilişkin veriler tablo 4.7’de yer almaktadır.

Tablo 4.7. Katılımcıları kurum bakımında kalırken destek görme durumlarının dağılımı

Kimden Destek Gördükleri	N	(%)
Arkadaş	10	50
Abim	4	20
Kurum Personeli	4	20
Yok	2	10
Toplam	20	100

Katılımcıların kurum bakımında iken destek görüp görmedikleri, görüyorlarsa kimden destek gördükleri incelendiğinde; Katılımcıların % 50’sinin kurumda beraber kaldıkları arkadaşlarından, % 20’sinin kurumda beraber kaldıkları abisinden, % 20’sinin kurumda çalışan personelden destek gördüğü ve % 10’da hiç kimseden herhangi bir destek görmediği görülmektedir.

Araştırmaya katılan görüşmecilerden bazılarının kurum bakımında kalırken gördükleri desteğe ilişkin görüşleri şu şekildedir.

“Abim vardı, benden önce yurda girmişti, onunla sorunlarımı paylaşabiliyordum, ondan destek alıyordum” (K1).

“Benim kaldığım dönemlerde öyle destek olan hoca filan personel yoktu. Yani sorun paylaşmazdık personellerle, ama bizden büyük ağabeylerimiz olsun yakın arkadaşlarımız olsun onlarla paylaşabiliyorduk az çok bazı şeyleri” (K10).

“Samimi olduğum yakın arkadaş gurubum vardı hepsiyle olmasa bile çoğuyla her türlü sorunumu paylaşırdım. Birbirimize destek olurduk her konuda maddi

manevi yani. Ben sıkıntı yaşadığımda arkadaşlarım bana destek olurdu, onlar sıkıntı yaşadığında ben destek olurdum elimden geldiğince” (K12).

“Son dönemlerde gelen bir psikolog vardı. O biraz destek oluyordu bazı konularda. Onunla paylaşırdım bazı sorunlarımı. Tabii sonradan oldu. Önceleri yoktu çok” (K19).

4.2.9. Katılımcıların Kurum Bakımında İken Kendini Gizleme Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların bu konuyla ilgili değerlendirmelerine ilişkin veriler tablo 4.8’de yer almaktadır.

Tablo 4.8. Katılımcıların kurum bakımında iken kendini gizleme durumlarının dağılımı

Kurum Bakımında İken Kendini Gizleme Durumları	N	(%)
Evet Gizliyordum	8	40
Hayır Gizlemiyordum	9	45
Duruma Göre	3	15
Toplam	20	100

Katılımcıların kurum bakımında iken okul ortamında ve diğer ortamlarda kendilerini gizleyip gizlemedikleri incelendiğinde; Katılımcıların % 45’inin kurum bakımında iken kendilerini gizlemedikleri, % 40’nın kendini gizlediği, % 15’inin ise duruma göre gizleme durumunun değiştiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan görüşmecilerden bazılarını kendini gizleme, gizlememe ya da duruma göre gizleyip gizlememeye ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Hayır, kesinlikle gizlemiyordum, zaten gizleme şansım da yoktu, okul ve kaldığımız yurt karşı karşıyaydı. Ama öyle olmasa bile hiç gizleme ihtiyacı hissetmedim” (K4).

“Açık konuşayım evet gizliyordum. Ne bileyim insanların bana farklı bir gözle bakmalarını, bana küçümsenen gözlerle ya da nasıl diyeyim bana acınmasını istemediğimden gizliyordum” (K11).

“Gizlediğim durumlar oluyordu tabi ama hiç gizleme ihtiyacı olmayan durumlarda oluyordu. İşte bazen ortamına göre gizleyebiliyordum işte farklı gözle bakılmak, yetim filan durumların olmaması için gizleyebiliyordum” (K14).

4.2.10. Katılımcıların Kurum Bakımında Kalırken Aldıkları Olumsuz Tepkilere İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımında kalırken aldıkları olumsuz tepkilere ilişkin veriler tablo 4.9’da yer almaktadır.

Tablo 4.9. Katılımcıların kurum bakımında kalırken aldıkları olumsuz tepkilerin dağılımı

Alınan Tepkiler	N	(%)
Herhangi Olumsuz Tepki Görmedim	9	45
Acıma	6	30
Önyargı- Yadırgama	2	10
Dışlanma	2	10
Samimiyetsizlik	1	5
Toplam	20	100

Görüşmeye katılan yetişkinlerin kurum bakımında iken herhangi olumsuz bir tepki görüp görmedikleri, görüyorlarsa ne tür tepkiler gördükleri incelendiğinde; katılımcıların % 45’inin herhangi olumsuz bir tepki görmediği, % 30’unun kişilerin kendisine acıdığı, % 10’unun önyargı ve yadırgama ile karşılaştığı, % 10’unun ortamlarda dışlanmaya maruz kaldığı ve % 5’sinin ise kişilerin samimiyetsiz davrandığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan görüşmecilerden bazılarının kurum bakımında kalırken aldıkları tepkilere ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Olumsuz tepki görmedim hiçbir zaman, küçük bir ilde yaşadığımızdan ötürü herkes az çok birbirini tanır, zaten yurda girenlerde daha çok babalarını kaybettiği için giriyorlar yurda o yüzden yetim durumu filan oluyor onun dışında öyle olumsuz tepkiler çok yaşanmaz bizim buralarda” (K6).

“Olumsuz tepki almadık ama şöyle bir durum vardı. Yurttan biri dışarıda bir hata yaptığın da herkese mal ediliyordu. İşte yurt çocuğu şeklinde yaklaşım oluyordu. Ondan sonra bizde ister istemez bazı sorulara ya da tepkilerle muhatap oluyorduk”(K8).

“Yani nasıl desem sosyal çevre daha acınası gözle bakıyordu” (9) .

“Olumsuz tepki değil de bizi rahatsız eden bir olumlu tepki vardı. Acıyorlardı, ilgi gösteriyorlardı insan mahcup oluyordu” (K11) .

“Bütün arkadaşlarda olumsuz tepki yoktu tabii, ama ister istemez bazı arkadaşlarımda olumsuz tepki olabiliyordu, yurttan kalmaya farklı bakıyorlardı. Nasıl desem affedersin p...ç derler ya onun gibi bir şey” (K13) .

“Bana karşı herhangi bir tepki olmadı ama olanları da duydum tabii. Arkadaşlarım ifadesine göre söylemek istemiyorum biraz argo kelimeler, bunun dışında hor görme çok oluyordu, küçümseme, dışlanma gibi olaylarda yaşıyorduk” (K16) .

“Ortamlarda filan arkadaşlarımda bana karşı samimiyetsiz tavırları ve konuşmalarını hissedebiliyordum” (K20) .

4.2.11. Katılımcılara Göre Kurum Bakımının Olumlu Yönlerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımının olumlu yönleri hakkındaki düşüncelerine ilişkin veriler tablo 4.10’da yer almaktadır.

Tablo 4.10. Katılımcıların kurum bakımının olumlu yönleri hakkındaki düşüncelerin dağılımı

Kurum Bakımının Olumlu Yönleri	N	(%)
Eğitim Olanasının Olması	5	25
Kurum Bakımı Sonrası İş Olanasının Olması	8	40
Bakım ve Korunmanın Sağlanması	4	20
Hayatı Öğrenme	3	15
Toplam	20	100

Katılımcıların kurum bakımının olumlu yönlerine ilişkin değerlendirmeleri incelendiğinde; katılımcıların % 25'inin kurumun eğitim olanağının sağlamlasını, % 40'ının kurumdaki ayrıldıktan sonra devletin iş olanağı sağlamlasını, % 20'sinin kurumun sağladığı bakım ve korunmayı ve % 15'inin ise kurum yaşamının hayatı öğrenmelerini olumlu olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan görüşmecilerden bazılarının kurum bakımında olumlu yönlerine ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Olumlu yönü şu, kendi açımdan değerlendireyim bizim o zamanki şartlarda okuma şansımız yoktu köyde kalmış olsaydık belki şu an hala köyde kalmaya devam ederdik herhangi bir eğitim almazdık. Eğitime katkısı var. Yurda girip eğitimimize devam ettik ve buralara kadar geldik” (K1).

“Bence hiçbir olumlu yönü yoktu sadece devlet bize bu işi verdi sadece bu olumlu diyebilirim” (K2).

“Ben kendi açımdan baktığımda annem olmadığından temizlik açısından, bakım açısından sıkıntı vardı ama kuruluşlarda gerek temizlik gerekse de bakım konusunda daha iyi şartlar vardı. Yani işe yerleşme konusunda da olumlu bir yön olarak ele alabiliriz” (K5).

“Koruma altında olmasaydım köyde olurdum, eğitim öğretim hayatım olmazdı, şu anda belki de köyde çobanlık yapıyor olurdum. Kurumun tek olumlu yanı bu diyebilirim” (K6).

“Hayatı daha çabuk öğreniyorsun, daha çabuk olgunlaşıyorsun, çocuk yaşta adam oluyorsun çünkü tek başına yaşıyorsun her şeyi tek başına görüyorsun onun için yurt daha bir olgunluk veriyor sana” (13).

“Eğitim imkânının olması ve kurumdaki ayrılınca iş olanağının olması olumlu olarak değerlendirilebilir. Arkadaşlık, dostluk ve kardeşliğin olması, tek başına ayakta kalmanı öğrenmeyi sağlar, hayatı önceden öğrenmeyi sağlar bunlar olumlu olarak değerlendirilebilir” (K15).

4.2.12. Katılımcıların Kurum Bakımının Olumsuz Yönleri Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımının olumsuz yönleri hakkındaki düşüncelerine ilişkin veriler tablo 4.11’de yer almaktadır.

Tablo 4.11. Katılımcıların kurum bakımının olumsuz yönleri hakkındaki düşüncelerin dağılımı

Kurum Bakımının Olumsuz Yönleri	N
Sevgi ve Şefkatin Olmaması ve Aile Eksikliği	13
Hayata Hazırlığın Olmaması	9
Kurum Personelinin Niteliksiz Olması	10
Bireyselliğin Yok Sayılması ve Herkese Tek Tip Yaklaşım Sergilenmesi	6
Rehberlik ve Yönlendirmenin Olmaması	8

Katılımcılar kurum bakımının olumsuz yönlerine ilişkin değerlendirmelerinde birden çok olumsuz durumun olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların sevgi ve şefkatin olmayışı ve aile eksikliği, hayata hazırlığın olmaması, kurum personelinin niteliksiz olması, rehberlik ve yönlendirmenin olmaması, bireyselliğin yok sayılması ve herkese tek tip yaklaşım sergilenmesi gibi durumları kurumun olumsuz yönleri olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan görüşmecilerden bazılarının kurum bakımında olumsuz yönlerine ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Olumsuz yönleri ister ister istemez hiç kimse ailesinden ayrı kalmak istemez. Ben 7 yaşında ailemden ayrıldım yurda girdim. İster istemez aile şefkatinde ayrı kalabiliyoruz. Her ne kadar oradaki personel ilgi gösterse de, destek olsa da sonuçta anne ya da baba yerini hiç kimse tutamaz. Aile açısından olumsuzluk var” (K1).

“Ne diyeyim ne istiyorsan vardı olumsuz olarak, aklına gelebilecek her şey vardı. Mesele nasıl diyeyim sana çok şey gördüm o pis yerlerde kavga gürültü büyüklerin size gözümüzün önünde şiddet uygulaması dada önceden duyduğumuz

daha kata kötü şeyler oluyordu. Psikolojimizi etkiliyordu. Okul yaşamımızı diğer ilişkilerimiz etkiliyordu. Zaten o yurda girip başarılı olmak çok zordur” (K2).

“Aile sevgisinin ve sıcaklığının olmayışı ciddi bir olumsuzluk diyebilir. Aile sevgisini ve sıcaklığını hiçbir kurum veremez” (K5).

“Yurtta kimsenin umurunda değilsin. Yemek yedin mi, aç mısın, hasta mısın kimse gelip seninle bire bir ilgilenmez. Başına ne gelirse kendin baş etmek zorundasın. Kurum personeli kendiliğinden gelip seninle ilgilenmez. Her şeyin üstesinden tek başına gelmeye çalışırsın” (K10).

“Ya olumsuz tarafı şu yurttan kalan çocukların hayata hazırlanmasında yeteri kadar özen gösterilmiyor. Çocukların bilgisi, becerisi yok sayılıyor. Kendi başına bir şeyin farkına varırsan iyi yoksa ne olacağın üç aşağı beş yukarı belli. Demek istediğim kişilerle bire bir ilgilenme yok. Doğru dürüst rehberlik yok, hayata hazırlama yok. Bunlar düzgün yapılırsa çocuklar çok daha iyi yerlerde olur” (K14).

“Olumsuz tarafları sevgiden yoksun olmak, sevginin olmaması, aile özlemi yani hiçbir şey o sıcaklığı veremiyor, kimse ailenin yerini tutamaz. Maddi anlamda ne kadar koşullar iyi de olsa insan ailesinin yanında olmadı mı bir anlamı yok. Bunun kişiye hem psikolojik olarak zararı var hem de duygusal zararı var” (K16).

4.3. Katılımcıların Kurum Bakımı Sonrası Yaşamları ve İş Yaşantılarına İlişkin Bulgular

4.3.1. Katılımcıların Kurum Bakımını Sonrası Aile İlişkileri Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımı sonrası aile ilişkilerinin sürmesine ilişkin veriler tablo 4.12’de yer almaktadır.

Tablo 4.12. Katılımcıların kurum bakımını sonrası aile ilişkilerinin sürmesi durumunun dağılımları

Aile İlişkileri	N	(%)
Ailem İle Birlikte Yaşıyorum ve Yakınlarımla Görüşüyorum	10	50
Ailem İle Ayrı Yaşıyorum Fakat Ailem ve Yakınlarla Görüşüyorum	4	20
Ailem ile Görüşüyorum Fakat Yakınlarımla Görüşmüyorum	6	30
Toplam	20	100

Katılımcıların kurum bakımını sonrası aile ilişkileri incelendiğinde; katılımcıların % 50’inin ailesiyle birlikte yaşadığı ve yakınlarıyla görüştüğü, % 20’sinin ailesiyle ayrı yaşadığı fakat aile ve yakınlarıyla görüştüğü, % 30’unun ise ailesiyle görüştüğü fakat yakınlarıyla görüşmediği görülmektedir.

Araştırmaya katılan görüşmecilerden bazılarının kurum bakımı sonrası aile ilişkilerine ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

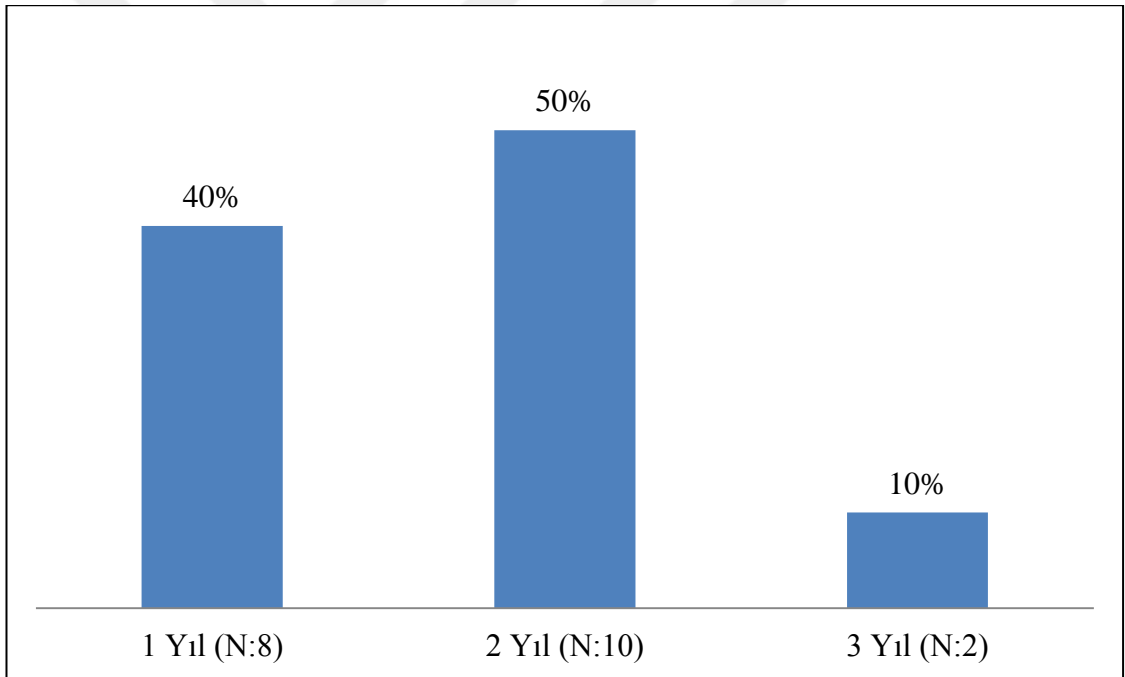
“Ailemle görüşüyorum, yeri geldiğinde destekte oluyorum aileme ama amcalarımla pek görüşmeyiz. Rahmetli babamdan kalan toprak meseleleri var. O yüzden aramız bozuk, hiç arayıp sormazlar bende aynı şekilde hiç görüşmüyorum nerdeyse” (K11).

“Zaten annem ve kardeşlerimle yaşıyorum. Çok şükür ailemle herhangi bir sorunum yok. Ama akrabalarla filan pek görüşmem, ilişkilerimiz pekiyi değil açıkçası. Yurtta kaldığımda hiç arayıp sormadılar, belli bir yere geldikten sonra sormaya başladılar, ben şahsen samimi bulmuyorum onları, görüşmek istemediğimden mesafeli davranıyorum” (K20).

4.3.2. Katılımcıların Kurum Bakımından Ayrıldıktan Ne Kadar Süre Sonra İşe Yerleştiklerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımından ayrıldıktan ne kadar süre sonra işe yerleştiklerinin dağılımlarına ilişkin veriler şekil 4.10’da yer almaktadır.

Şekil 4.10. Katılımcıların kurum bakımından ayrıldıktan ne kadar süre sonra işe yerleştiklerinin dağılımları

Katılımcıların kurum bakımından ayrıldıktan ne kadar süre sonra işe yerleştikleri incelendiğinde; katılımcıların % 8’inin bir yıl sonra, % 50’sinin iki yıl sonra ve % 10’unun ise üç yıl sonara işe yerleştiği görülmektedir.

4.3.3. Katılımcıların Kurum Bakımı Sonrası İşe Yerleşene Kadar Geçen Sürede Ne Yaptıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımı sonrası işe yerleşene kadar geçen sürede ne yaptıklarına ilişkin veriler tablo 4.13'te yer almaktadır.

Tablo 4.13. Katılımcıların kurum bakımı sonrası işe yerleşene kadar geçen sürede ne yaptıklarının dağılımları

Kurum Bakımı Sonrası Ne Yaptığı	N	(%)
Değişik İşlerde çalıştım	7	35
Eğitimime devam ettim	5	25
Hem Çalışıp Hem de Eğitimimi Sürdürdüm	8	40
Toplam	20	100

Katılımcıların kurum bakımı sonrası işe yerleşene kadar geçen süre durumları incelendiğinde; katılımcıların % 35'inin değişik işlerde çalıştığı, % 25'inin eğitimine devam ettiği, % 40'ının ise hem çalışıp hem de eğitimine devam ettiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan görüşmecilerden bazılarının kurum bakımı sonrası işe yerleşene kadar geçen sürede ne yaptıklarına ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“İnşaatta çalışıyordum ve Üniversiteye hazırlanıyordum” (K2).

“Hem çalışıp hem Üniversite okuyordum. Yani 2. öğretimde okuyordum. Sabahları işe giderdim akşamları da okula gidiyordum her ikisini beraber yürütmek zor oluyordu” (K4).

“İmkânsızlıklardan ötürü Üniversite eğitimimi tamamlayamadım. Ailemin durumu iyi değildi, kendimi bir anda sokağa atılmış gibi hissettim. Ailem bana yeteri kadar destek sağlayamıyordu. Aileme yük olduğumu hissediyorum” (K6).

“Annemle birlikte kaldım bu süre zarfında. Üniversite eğitime devam ettim. Kendimin ve ailemin ihtiyaçlarını karşılamak için gündüz 11 den gece 2 ye kadar dondurmacıda çalışıyordum. Bu süre zarfında zorluklar yaşadım” (K19).

“Bölgesel ligde top oynuyordum. Harçlığımı oradan çıkarıyordum. Yurttan maddi açıdan destek görmedim, kardeşimin yanında kalıyordum. Maddi sıkıntı yaşadım” (K20).

4.3.4. Katılımcıların Kurum Bakımını Sonrası Devletin İş İmkânı Sağladığını Bilme Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımı sonrası devletin iş imkânı sağladığını bilmelerine ilişkin veriler tablo 4.14’te yer almaktadır.

Tablo 4.14. Katılımcıların kurum bakımı sonrası devletin iş imkânı sağladığını bilmelerinin dağılımları

İşe Gireceğini Bilme Durumu	N	(%)
Evet, Biliyordum	14	70
Evet, Son Yıllarımda Öğrendim	6	30
Toplam	20	100

Katılımcıların kurum bakımı sonrası devletin iş imkânı sağladığını bilme durumları incelendiğinde; katılımcıların % 70’inin iş imkânını bildiği, % 30’unun ise iş imkânını bildiği fakat bunu son yıllarda öğrendiği görülmektedir. Başka bir ifadeyle katılımcıların tamamı yani % 100’ü bir şekilde devletin kendilerine iş olanağını sunduğunu bildiği ortadadır.

Katılımcıların kurum bakımı sonrası devletin iş imkânı sağladığını bilme durumuna ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Çok küçük yaşta yuvaya yerleştim, ilk zamanlarda küçük olduğumuzda bilmiyorduk tabi bilsek de farkında olmazdık, Lisenin başları filandı sanırım o sıralar öğrendim. Zaten lisede herkes bir şekilde farkına varıyordu.” (K1)

“Lise tercihleri zaman öğrendim. Tabi bizim dönemde işte meslek lisesine gidenlere daha erken iş geliyor şeklinde konuşuluyordu bende tabi o yüzden meslek lisesini tercih ettim. Daha erken işe girmek için.” (K4)

“Tabi ki biliyordum hatta yurttan çıkan arkadaşlarımızdan bazılarını görüyorduk işe yerleştiklerini. Görüşüp konuşuyorduk tabi onlarla. Bir şekilde öğreniyorsun.” (K18)

4.3.5. Katılımcıların Kurum Bakımını Sonrası Devletin İş İmkânı Sağladığını Bilmenin Olumsuz Yönlerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımı sonrası devletin iş imkânı sağladığını bilmenin olumsuz yönlerine ilişkin veriler tablo 4.15’te yer almaktadır.

Tablo 4.15. Katılımcıların kurum bakımı sonrası devletin iş imkânı sağladığını bilmenin olumsuz yönlerinin dağılımları

İşe Gireceğini Bilmenin Olumsuz Yönü	N	(%)
Eğitim Başarısını Düşürmesi	11	55
Olumsuz Bir Yönü Yok	2	10
Kurum Çalışanlarının ve Çevrenin Kendilerini Olumsuz Etkilemesi	7	35
Toplam	20	100

Katılımcıların kurum bakımı sonrası devletin iş imkânı sağladığını bilmenin olumsuz yönlerine ilişkin düşünceleri incelendiğinde; katılımcıların % 55’inin eğitim başarısını düşürdüğünü, % 35’inin kurum çalışanları ve çevrenin kendilerini olumsuz etkilediğini ve % 10’unun ise olumsuz bir yönünün bulunmadığını düşündükleri görülmektedir

Katılımcıların kurum bakımı sonrası devletin iş imkânı sağladığını bilmenin olumsuz yönlerine ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Derslerimde ilk sene olmasa da ilerleyen senelerde çok olumsuz yansıdı, nasılsa iş güvencesi var işe yerleşiriz diye artık boşladık daha çok ders dışındaki şeylere takıldık” (K1)

“Olumsuz yönü olmaz mı, yurttan zaten çok istekli değildik çalışmaya birde bu iş meselesi vardı. O zaman hepten boşlardık dersleri. Bizim dönemde başarılı çok az öğrenci vardı. Tek tük. Birde bunu çevre tarafı var zaten herkes bize bunların nasıl olsa garanti işi var gözüyle bakıyordu. Bizde etkileniyorduk tabi bu durumdan” (K5).

“Olumsuz yönü okulu ve dersleri çokta umursamıyorduk, okulda başarısızlık meydana geliyordu. Okulu önemsemiş olsaydık bugün farklı bir yerde olabilirdik” (K7).

“Derslere odaklanamıyordum sonuçta işim garanti şuan aklım olsa derslerime çalışır 3413 sayılı yasa ile işe girmezdim” (K10).

“Olumsuz tarafı çok fazla rahatsız kaldığın kurumda çevrende hep söyler bak geleceğin garantidir nasıl olsa ise gireceksin liseyi bitirme bile, yeterli, çalış çabala diye bir yönlendirme yok ne yaptıysan odur. Kurumun kendi idaresinin bu algısı olduğu için öğrencilerin üzerine çok durmuyorlar, olduğu yerde bırakıyorlar hadi biraz daha çabalayalım diye bir şey yok” (K14).

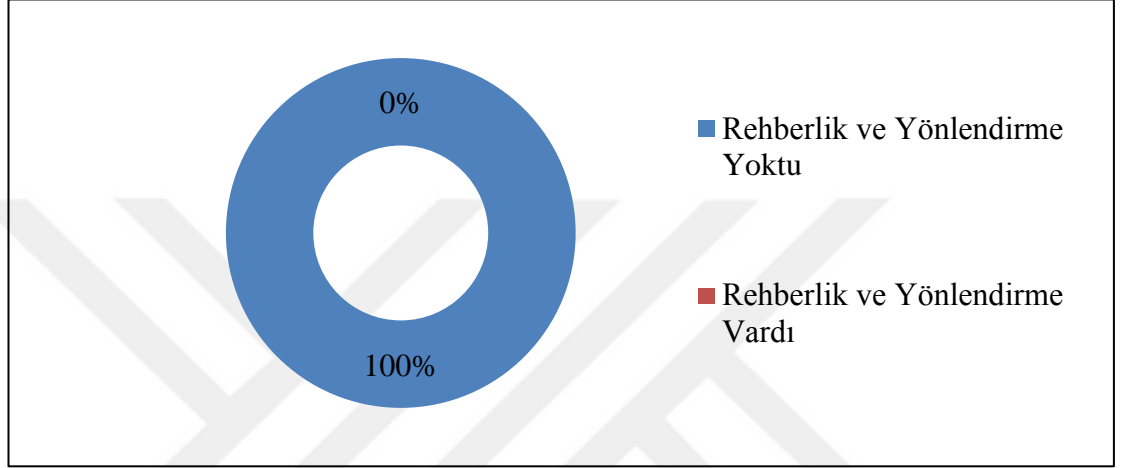
“Tabi olumsuz tarafları var. İşe girebileceğini biliyorsun yakın bir zamanda ve bu senin eğitim durumuna yansıyor, o zaman derslerine gereken önemi vermiyorsun ve girdiğin sınavlarda başarı seviyen düşüyor ve buda senin iyi bir yerlere gelmeni engelliyor. Bunu bilmezsen daha iyi çalışırdın derslerine daha iyi hazırlanırsın şimdi daha iyi bir yerde olabilirsin. Bunda baya etkisi var” (K17).

“Kurumun kendi personeli bile bize şakayla karışık bak hele şimdi siz işe girip bizden fazla maaş alacaksınız diye söylüyorlardı. Arkadaşlarımız, çevremizdeki herkes aynı şeyler söylüyordu bize bırakın ne çalışıyordunuz zaten işiniz hazır diye sürekli bir yönlendirme vardı” (K18).

4.3.6. Katılımcıların Kurum Bakımında İken İş Yaşamına İlişkin Mesleki Rehberlik ve Yönlendirme Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımında iken iş yaşamına ilişkin mesleki rehberlik ve yönlendirme durumlarına ilişkin veriler şekil 4.11’de yer almaktadır.

Şekil 4.11. Katılımcıların kurum bakımında iş yaşamına ilişkin mesleki rehberlik ve yönlendirme durumlarının dağılımları

Katılımcıların kurum bakımında iken iş yaşamına ilişkin mesleki rehberlik ve yönlendirme durumları incelendiğinde; katılımcıların tamamının yani % 100’ünün herhangi bir rehberlik ve yönlendirme almadığı görülmektedir.

Katılımcıların kurum bakımında iken iş yaşamına ilişkin mesleki rehberlik ve yönlendirme durumuna ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Ne iş yaşamı ne de başka bir şey için kimse yardımcı olamadı. Liseyi bitirip 18 yaşını doldurduğumda iş için bir dilekçe vermem istendi, ondan sonra ne araya ne soran oldu sadece bekle dediler sana iş gelecek işte bende bekledim, 2 yıl sonra işe yerleşene kadar” (K2).

“Kurumdakiler zaten bizi başından atmak için can atıyorlardı. Yaşımı doldurur doldurmaz hemen çıkardılar beni yurttan. Bırakın iş için yönlendirmeyi normal yaşam için kimse sahiplenmedi bu adam nereye gidecek nerde kalacak diye” (15).

“Ya az öncede söyledim hocalarda zaten bunların garanti işi var düşüncesi vardı. O yüzden öğrencilere ne desek de bizi dinlemezler anlayışı vardı. Açıkçası hocalar birçok konuda üzerine düşen görevlerini yerine getirmiyorlardı” (K18).

4.3.7. Katılımcıların Çalıştıkları Kurum ve Pozisyonlara İlişkin Bulgular

Katılımcıların çalıştıkları kurum ve pozisyonlara ilişkin veriler tablo 4.16 ve 4.17’de yer almaktadır.

Tablo 4.16. Katılımcıların çalıştıkları kurumların dağılımları

Katılımcıların Çalıştıkları Kurumlar		
	N	(%)
Orman İşletme Müdürlüğü	1	5
Tarım İl Müdürlüğü	3	15
Devlet Hastanesi	8	40
Toplum Sağlığı Merkezi	1	5
Adliye	3	15
Milli Eğitim İl Müdürlüğü ve Bağlı Okullar	4	20
Toplam	20	100

Tablo 4.17. Katılımcıların pozisyonlarının dağılımları

Katılımcıların Çalıştıkları Pozisyonlar		
	N	(%)
Orman Muhafaza Memuru	1	5
Veri Hazırlama Kontrol İşletmeni	6	30
Bilgisayar İşletmeni	2	10
Memur	4	15
Tekniker	1	5
Hizmetli	4	15
Mübaşir	2	10
Toplam	20	100

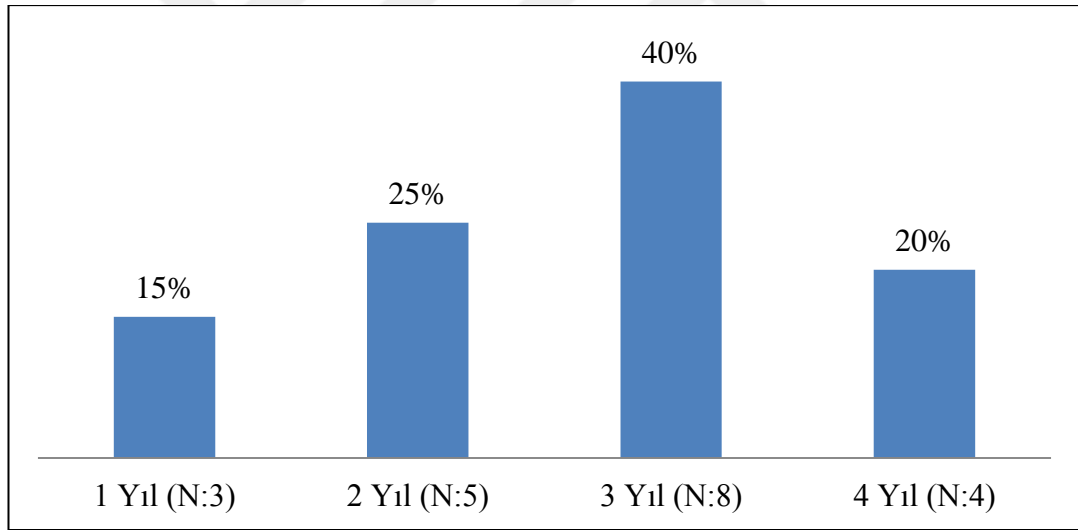
Katılımcıların çalıştıkları kurumlar incelendiğinde; katılımcıların % 40'ının devlet hastanesinde, % 20'sinin milli eğitim il müdürlüğü ve bağlı okullarda, % 15'inin adliyede, % 15'inin tarım il müdürlüğünde, % 5'inin orman işletme müdürlüğünde ve % 5'inin toplum sağlığı merkezinde çalıştığı görülmektedir.

Katılımcıların çalıştıkları pozisyonları incelendiğinde; katılımcıların % 30'unun VHKİ pozisyonunda, % 15'inin memur pozisyonunda, % 15'inin hizmetli pozisyonunda, % 10'unun bilgisayar işletmeni pozisyonunda, % 10'unun mübaşir pozisyonunda, % 5'inin orman muhafaza memuru pozisyonunda ve % 5'inin tekniker pozisyonunda çalıştığı görülmektedir.

4.3.8. Katılımcıların Çalıştıkları Sürelere İlişkin Bulgular

Katılımcıların çalıştıkları sürelerle ilişkin veriler şekil 4.12'de yer almaktadır.

Şekil 4.12. Katılımcıların çalıştıkları sürelerin dağılımı

Katılımcıların çalışma süreleri incelendiğinde; katılımcıların % 15'inin bir yıldır çalıştığı, % 25'inin iki yıldır çalıştığı, % 40'ının üç yıldır çalıştığı ve % 20'sinin de dört yıldır çalıştığı görülmektedir.

4.3.9. Katılımcıların Çalıştıkları Kurumda Birim Değişirme Sıklıkları ve Nedenlerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların çalıştıkları kurumda birim değişirme sıklıklarına ve nedenlerine ilişkin veriler tablo 4.18 ve 4.19’da yer almaktadır.

Tablo 4.18. Katılımcıların çalıştıkları kurumda birim değişirme sıklıklarının dağılımı

Birim Değişirme Sıklıkları	N	(%)
Hiç Değiştirmedi	8	40
1 Birim Değiştirdim	1	5
2 Birim Değiştirdim	3	15
3 Birim Değiştirdim	2	10
4 Birim Değiştirdim	4	20
5 Birim Değiştirdim	2	10
Toplam	20	100

Tablo 4.19. Katılımcıların çalıştıkları kurumda birim değişirme nedenlerinin dağılımı

Birim Değişirme Nedenleri	N	(%)
Değişmedi	8	40
Kurum Amirlerim Değiştirdi	6	30
Kendi İsteğimle Değiştirdim	6	30
Toplam	20	100

Katılımcıların kaç birim değiştirdikleri incelendiğinde; katılımcıların % 40’nın hiç birim değiştirmedeği, % 5’inin 1 birim değiştirdiği, % 15’inin 2 birim değiştirdiği, % 10’unun 3 birim değiştirdiği, % 20’sinin 4 birim değiştirdiği, % 10’unun 5 birim değiştirdiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların birimleri değişirme nedenleri incelendiğinde % 30’unun kendi isteğiyle, % 30’ununda kurum amirlerinin isteğiyle birim değiştirdikleri görülmektedir.

Katılımcıların çalıştıkları kurumlarda birim değiştirmelerine ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

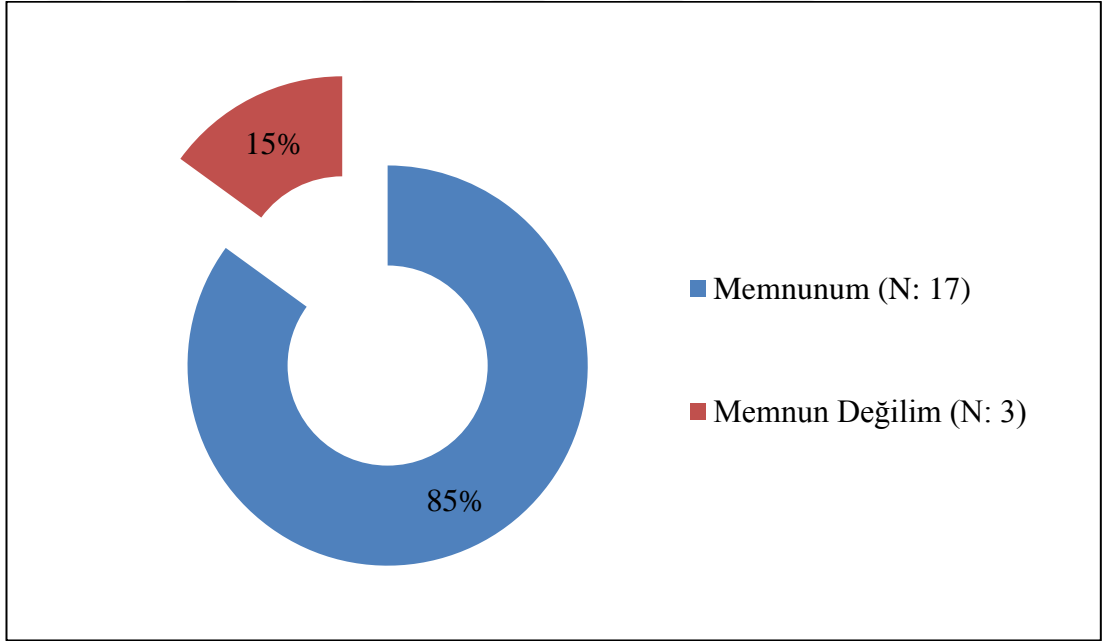
“Önceki birimde bir arkadaşla ufak bir sorun yaşadık, bende müdürden yerimi değiştirmesi istedim, o da açık olan şimdiki birimi verdi beni” (K16).

“5 birim değiştirdim. Kurum amirlerim değiştirdi. Yani kurum amirlerimin saçma sapan hareketleri ameliyathaneye bir memur verilir mi, yoğun bakımda çalıştım” (K19).

4.3.10. Katılımcıların Çalıştıkları İşten Memnuniyet Duyma Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların çalıştıkları işten memnuniyet duyma durumlarına ilişkin veriler şekil 4.13’te yer almaktadır.

Şekil 4.13. Katılımcıların çalıştıkları işten memnuniyetlerinin dağılımı

Katılımcıların çalıştıkları işten memnuniyetleri incelendiğinde; katılımcıların % 85’inin çalıştığı işten memnun olduğu ve % 15’inin ise çalıştığı işten memnun olmadığı görülmektedir.

Katılımcıların çalıştıkları işten memnuniyet duymalarına ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Memnunuz çok şükür. Hiçbir işi olmayan çok insan var. Devlet bu işi verdi nankörlük etmemek lazım. Bu iş olmazsa şimdi çok kötü şartlarda olurum” (K5).

“Çok memnun sayılmam, lise mezunuyum hizmetli olarak çalışıyorum. Benim dönem arkadaşlarımda lise mezunu onlar ise memur olarak çalışıyor. Yani aynı haklara sahiptik şimdi onlar memur ben ise hizmetliyim. Memur olsam bundan daha iyi olurdu tabi” (K13).

“İstediğim yerde değilim ama çokta şikâyetçi değilim. Daha farklı bir iş verilirse daha iyisini yapacağıma inanıyorum. Ama bu da iyi sayılır” (K16).

4.3.10. Katılımcıların Çalıştıkları Pozisyonun Gerektirdiği Bilgi ve Donanıma Sahip Olmalarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların çalıştıkları pozisyonun gerektirdiği bilgi ve donanıma sahip olmalarına ilişkin veriler tablo 4.20’de yer almaktadır.

Tablo 4.20. Katılımcıların çalıştıkları pozisyonun gerektirdiği bilgi ve donanıma sahip olmalarının dağılımı

Bilgi ve Donanıma Sahip Olma Durumu	N	(%)
Evet Sahibim	12	60
Evet, Fazlasıyla Sahibim	5	25
Çalıştığım Pozisyon İçin Herhangi Bir Bilgi ve Donanıma Gerek Yok	3	15
Toplam	20	100

Katılımcıların çalıştığı pozisyonun gerektiği bilgi ve donanıma sahip olma durumları incelendiğinde; katılımcıların % 60’ının çalıştığı pozisyonun gerektirdiği bilgi ve donanıma sahip olduğu ve % 25’inin ise çalıştığı pozisyonun gerektirdiği bilgi ve donanıma fazlasıyla sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların % 15’i çalıştıkları pozisyon için herhangi bir bilgi ve donanıma gerek olmadığı düşüncesini taşıdıkları görülmektedir.

Katılımcıların çalıştığı pozisyonun gerektiği bilgi ve donanıma sahip olma durumlarına ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

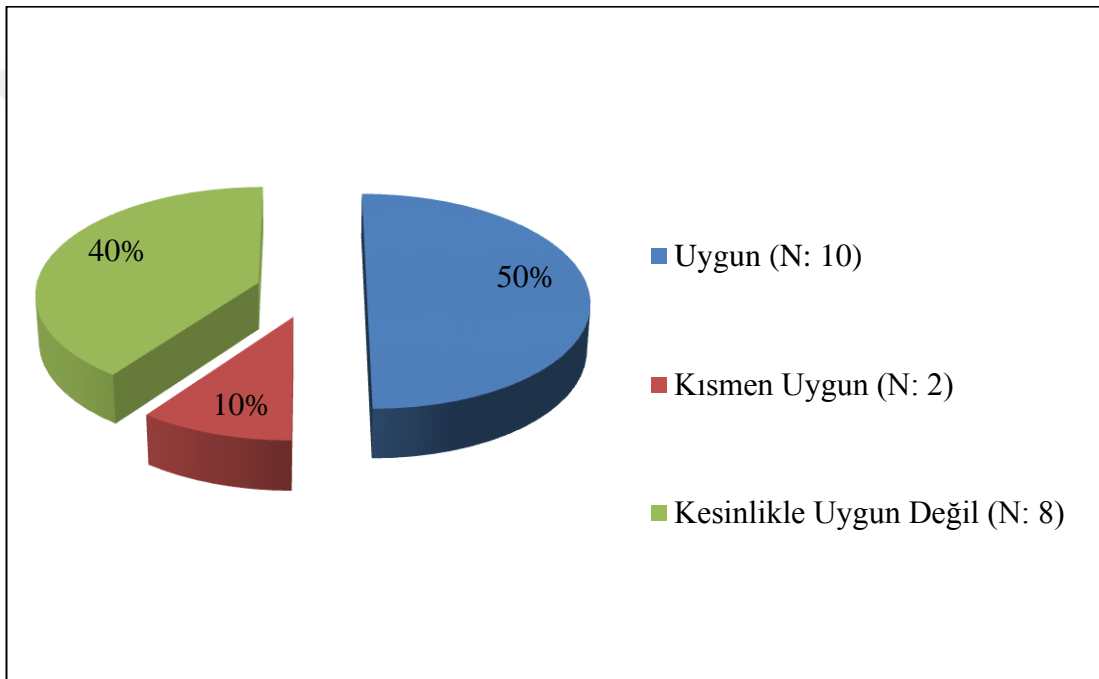
“Hizmetli işi yapıyorum bu iş herhangi bir bilgiye gerek yok. Zaten temizlik yapıyorum. Lise mezunuyum ama işte hizmetli kadrosunda olduğumdan mecburen bu işteyiz” (K6).

“2 yıllık bilgisayar okudum. Hastanede de bilgisayar başında çalışıyorum. Yani gereken bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum” (K17).

4.3.11. Katılımcıların Yaptıkları İşin, Aldıkları Eğitim, Yetenek ve Becerilerine Uygun Bulma Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların yaptıkları işin, aldıkları eğitim, yetenek ve becerilerine uygun bulma durumlarına ilişkin veriler şekil 4.14’te yer almaktadır.

Şekil 4.14. Katılımcıların yaptıkları işi becerilerine uygun bulmalarının dağılımı

Katılımcıların yaptıkları işlerin aldıkları eğitime, yeteneklerine ve becerilerine uygunluk durumları incelendiğinde; katılımcıların % 50’sinin yaptıkları işlerin çalıştığı pozisyonun gerektirdiği bilgi ve donanıma sahip olduğu ve % 25’inin ise çalıştığı pozisyonun gerektirdiği bilgi ve donanıma fazlasıyla sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların % 15’i çalıştıkları pozisyon için herhangi bir bilgi ve donanıma gerek olmadığı düşüncesini taşıdıkları görülmektedir.

Katılımcıların yaptıkları işlerin aldıkları eğitime, yeteneklerine ve becerilerine uygunluk durumlarına ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“2 yıllık Ön Lisans muhasebe mezunuyum, işimde az çok muhasebeyle ilgili olduğundan uygun olduğunu düşünüyorum” (K4).

“2 yıllık İşletme mezunuyum tamamen zıt bir pozisyonda çalışıyorum. Bu nedenle kesinlikle uygun bulmuyorum” (K6).

“Tekniğe dayalı bir bölüm okudum yaptığım iş isen buna çok uygun sayılmaz” (K7).

“Hayır, bulmuyorum ön lisans muhasebe mezunuyum, hizmetli olarak çalışıyorum. Farklı bir pozisyon da olsa onu da yaparım” (K10).

“Hayır, bulmuyorum, sonuçta temizlik yapıyorum daha iyi bir eğitim aldığımı düşünüyorum” (K13).

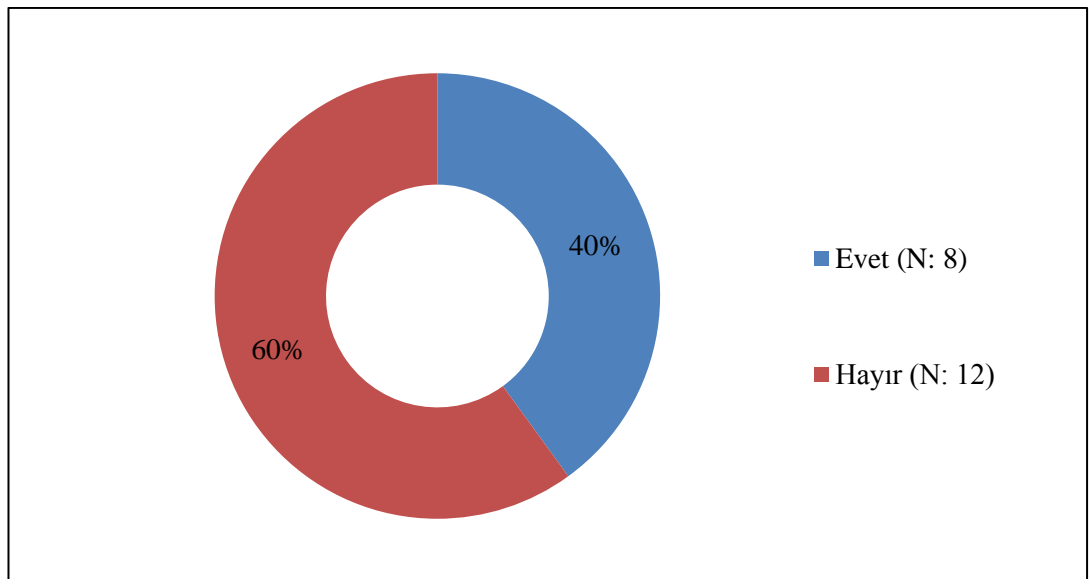
“Ön lisans işletme eğitimi aldım. Şimdi Göz Hastalıkları Polikliniğinde göz ölçümü yapıyorum bu nedenle aldığım eğitim ile yaptığım iş tamama birbirinden farklı, zıt bir pozisyonda çalışıyorum” (K15).

“Evet, uygun buluyorum. 2 yıllık ön lisans muhasebe okudum muhasebe bölümü bilgisayarla çok içli dışlı bir bölüm şu an yaptığım işte bilgisayar bilgisi gerektiriyor bu nedenle yaptığım işin aldığım eğitime uygun buluyorum” (K17).

4.3.12. Katılımcıların İşinin Değiştirmek İstemelerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların işlerini değiştirmek istemelerine ilişkin veriler şekil 4.15’te yer almaktadır.

Şekil 4.15. Katılımcıların işi değiştirmek yapma isteklerinin dağılımı

Katılımcıların işini değiştirme isteği durumları incelendiğinde; katılımcıların % 40'ının işini değiştirmek istediği, % 60'ının ise işini değiştirmek istemediği görülmektedir.

Katılımcıların işini değiştirme isteği durumlarına ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Unvanı değiştirmek istiyorum şuan zaten Mühendislik okuyorum bitirince de aynı kurumda Mühendis olarak çalışmak isterim” (K1).

“Bir üst derecede örneğin kâtip olarak çalışmak isterdim” (K10).

“Evet, Türkçe Öğretmenliği okuyorum. Onun dışında hukuk okumak istiyorum” (K12).

“Evet değiştirmek isterim, Tarih bölümü okuyorum bitirdiğimde öğretmen olmak isterim” (K13).

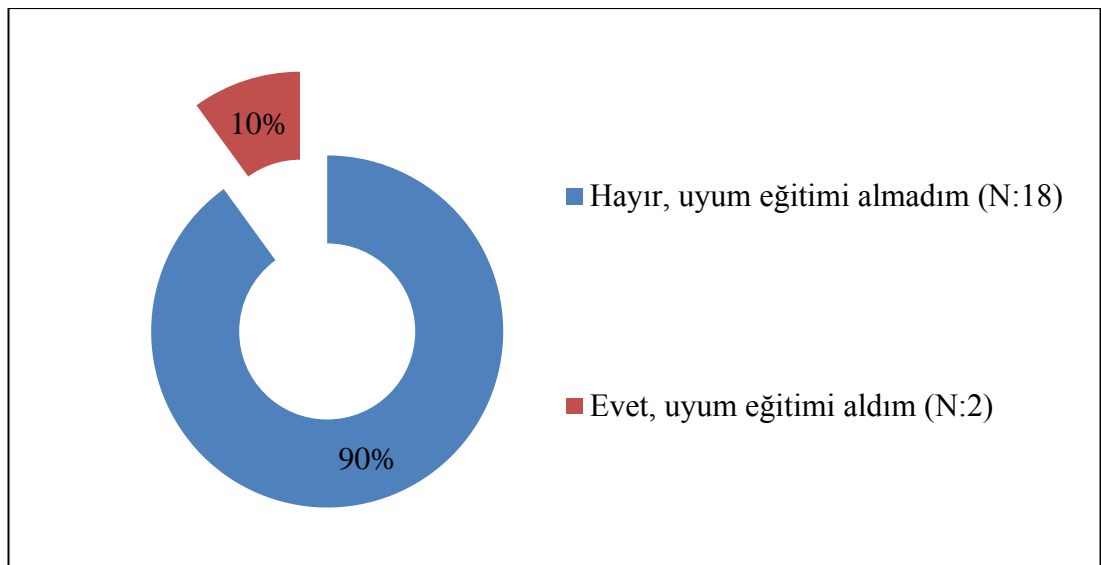
“Evet, tıbbi sekreter olmak isterim” (K15).

“Organik tarım okuyorum, bur da tekniker olarak pozisyonumuz değişecek, okulu bitirsem proje birimde çalışmak isterim” (K18).

4.3.13. Katılımcıların İşe Başladıklarında Oryantasyon (Uyum/İşe Alıştırma) Eğitimi Almalarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların işe başladıklarında oryantasyon (uyum/işe alıştırma) eğitimi almalarına ilişkin veriler şekil 4.16'da yer almaktadır.

Şekil 4.16. Katılımcıların oryantasyon/uyum eğitimi almalarının dağılımı

Katılımcıların işe başladıklarında uyum eğitimleri alma durumları incelendiğinde; katılımcıların % 90'ının uyum eğitimi almadığı, % 10'unun ise işe başladığında uyum eğitimi aldığı görülmektedir.

4.3.14. Katılımcıların İşe Yerleştiklerinde Uyum Sorunu Yaşamalarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların işe yerleştiklerinde uyum sorunu yaşamalarına ilişkin veriler tablo 4.21'de yer almaktadır.

Tablo 4.21. Katılımcıların işe yerleştiklerinde uyum sorunu yaşamalarının dağılımı

Uyum Sorunu Yaşama Durumu	N	(%)
Evet, ilk süreçte yaşadım	10	40
Evet, halende yaşıyorum	2	10
Hayır, yaşamadım	8	40
Toplam	20	100

Katılımcıların işe yerleştğinde uyum sorunu yaşama durumları incelendiğinde; katılımcıların % 40'ının işe yerleştğinde uyum sorunu yaşadığı, % 40'nın ise işe başladığında uyum sorunu yaşamadığı görülmektedir. Ayrıca katılımcıların % 10'u ise işe uyum sağlama konusunda güçlük çektikleri ve halende bu durumun yaşandığını ifade etmiştir.

Katılımcıların işini değiştirme isteği durumlarına ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Evet, yaşadım ve halende yaşıyorum. Çalıştığım kurumun bana uygun olmadığını düşünüyorum” (K6).

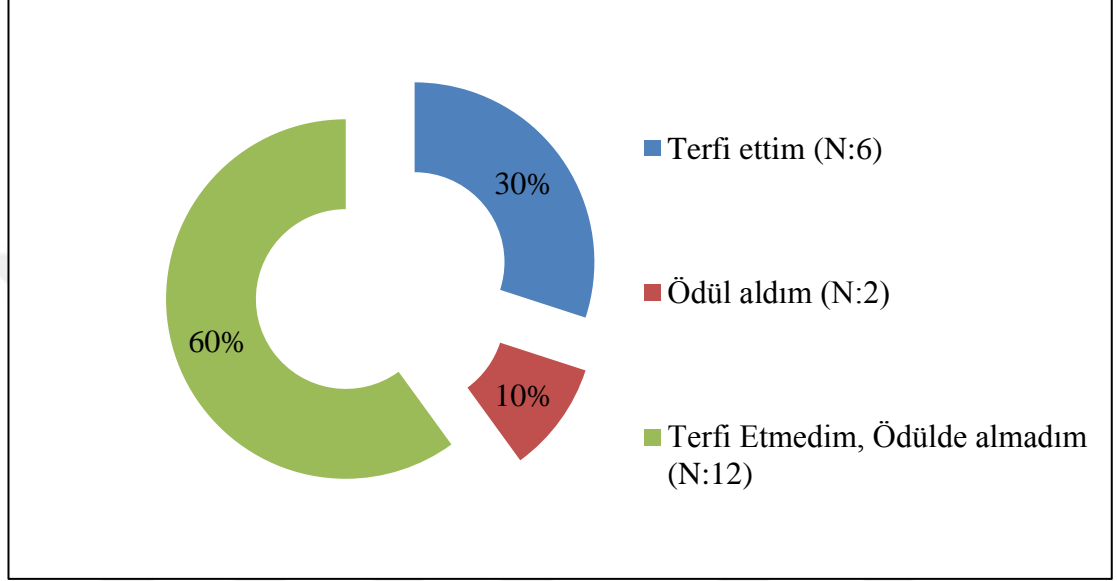
“İlk başlarda yaşadık tabi, liseden mezun olduk hemen işe girdik, işte ne yapacağız ne edeceğiz, amirlerimize, iş arkadaşlarımıza nasıl davranacağız, çok bilmiyorduk açıkçası. Ama zamanla uyum sağladık tabi” (K12).

“Evet, ilk süreçte yaşadık. Erken yaşta memur olduğumuzdan uyum konusunda zorlandık diyebilirim” (K19).

4.3.15. Katılımcıların Terfi Etme ve Ödül Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların terfi etme ve ödül alma durumlarına ilişkin veriler şekil 4.17’de yer almaktadır.

Şekil 4.17. Katılımcıların terfi etme ve ödül alma durumlarının dağılımı

Katılımcıların çalışılan işte terfi etme ve ödül alma durumları incelendiğinde; katılımcıların % 60’ının çalışılan işte terfi etmedikleri ve herhangi bir ödül almadıkları, % 30’unun çalışılan işte terfi ettikleri ve % 10’unun da çalışılan işte ödül aldıkları görülmektedir.

Katılımcıların işini değiştirme isteği durumlarına ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Terfi ettim daha önce memur kadrosunda idim. Ormancılık ve Orman Ürünleri ön lisans bölümünü okuyarak Orman Muhafaza Memuru oldum” (K1).

“İşe memur olarak başladım. Ön lisansı bitirince diplomam vasıtasıyla VHKI kadrosuna geçtim” (K5).

“Hizmetli olarak işe başladım sonra kurum içinde yükselme sınavı açıldı benimde şartlarım tutuyordu. Yükselme sınavına girip sınavı kazandım. Hizmetli kadrosundan memur kadrosuna geçtim” (K9).

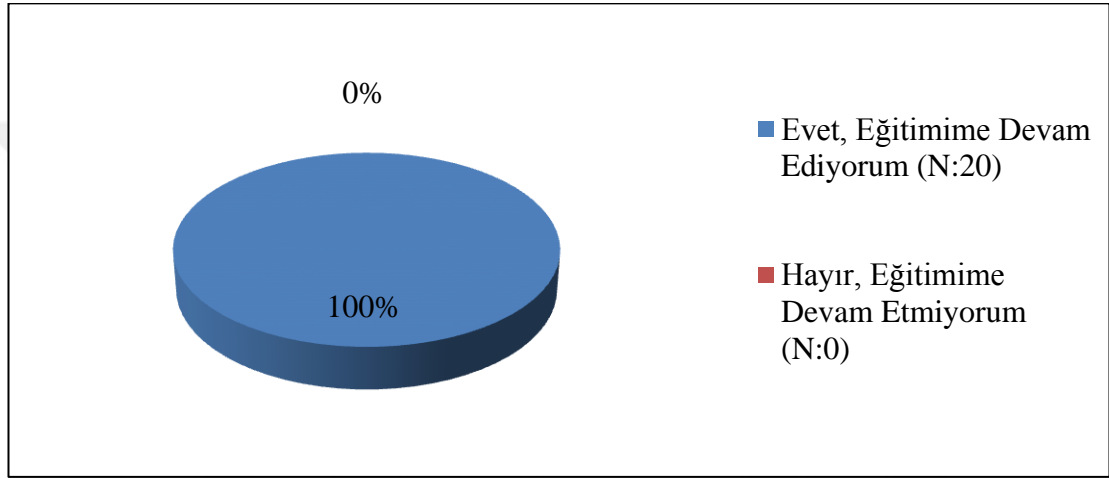
“Bir defa teşekkür belgesi aldım” (K16).

“Memurdum bilgisayar işletmeni oldum” (20).

4.3.16. Katılımcıların Çalışılan İşte Yükselmek İçin Eğitime Devam Etme Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların çalışılan işte yükselmek için eğitime devam etme durumlarına ilişkin veriler şekil 4.18’de yer almaktadır.

Şekil 4.18. Katılımcıların çalışılan işte yükselmek için eğitime devam etmelerinin dağılımı

Katılımcıların çalışılan işte yükselmek için eğitimine devam etme durumları incelendiğinde; katılımcıların tamamının yani % 100’ünün eğitimlerine devam ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların işini değiştirme isteği durumlarına ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Tabi ki devam ediyorum. Memurum ama aynı zamanda üniversite eğitime de devam ediyorum. Türkçe Öğretmenliği Lisans eğitimine devam etmekteyim” (K12).

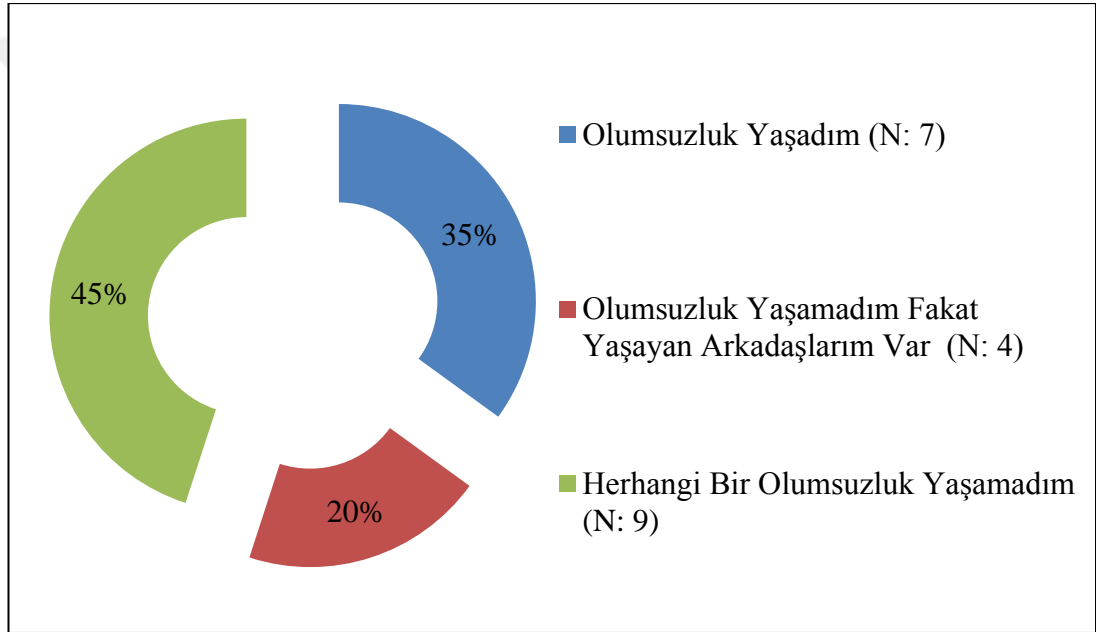
“Evet, Tarih bölümü 3. Sınıf Lisans eğitimine devam ediyorum” (K13).

“Evet ediyorum. AÖF Kamu Yönetimi Lisans bölümü okuyorum” (K16).

4.3.17. Katılımcıların İş Arkadaşlarının ve Amirlerinin Kurum Bakımında Kaldığını Bilmenin ve Bu Yolla İşe Girdiğini Bilmenin Getirmiş Olduğu Olumsuz Duruma İlişkin Bulgular

Katılımcıların iş arkadaşlarının ve amirlerinin kurum bakımında kaldığını bilmenin ve bu yolla işe girdiğini bilmenin getirmiş olduğu olumsuz durumlarına ilişkin veriler şekil 4.19’da yer almaktadır.

Şekil 4.19. Katılımcıların iş arkadaşlarının ve amirlerinin kurum bakımında kaldığını bilmenin ve bu yolla işe girdiğini bilmenin getirmiş olduğu olumsuz durumların dağılımı

Katılımcıların iş arkadaşlarının ve amirlerinin kurum bakımında kaldığını bilmenin ve bu yolla işe girdiğini bilmenin getirmiş olduğu olumsuz durumlar incelendiğinde; katılımcıların % 45’inin herhangi bir olumsuz durumla karşılaşmadığı, % 35’inin olumsuz durum ve tavırlarla karşılaştığı ve % 20’sinin ise kendisinin olumsuz bir durumla karşılaşmadığı fakat olumsuzluk yaşayan arkadaşlarının olduğu görülmektedir.

Katılımcıların iş arkadaşlarının ve amirlerinin kurum bakımında kaldığını bilmenin ve bu yolla işe girdiğini bilmenin getirmiş olduğu olumsuz durumlarına ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“İlk yerleştiğim yerde bir amirimiz vardı onunla ilgili çeşitli sorunlar yaşadık. Aynı iş yerimde benimle beraber çalışan iş arkadaşı uyarmak için beni çağırdı. Yurt çıkışlısınız havadan işe yerleştiniz gibi söylemleri oldu. Tartıştık tabi. Kötü durumlar yaşadık birkaç defa ister istemez” (K4).

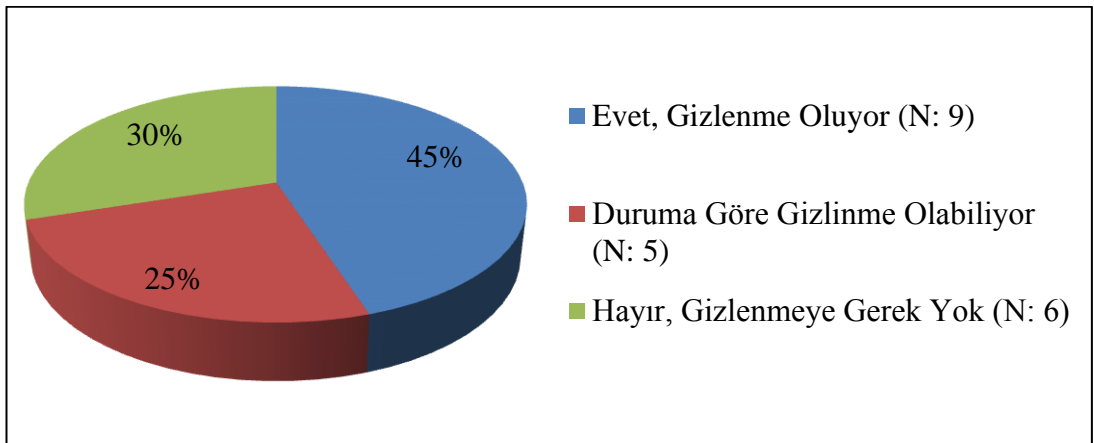
“Yaptığım işlerde aksaklıklar olmadığından dolayı şuana kadar herhangi bir olumsuzluk yaşamadım. Ama yaşayan arkadaşlarım oluyor tabi, kimisi çok rencide edici şekilde konuşabiliyor, sen zaten bedavadan işe girdin, kendi hakkınla bir yerlere gelmedin hesabıyla o mantıkla konuşan insanlar oluyor buda insanın canını sıkıyor” (K7).

“Daha önce çalıştığım yerde sorun oldu üstümüze çok geldiler ve bu yüzden çok farklı birim değiştirdiler. Samimi olduğumuz bazı iş arkadaşlarımız vardı onlar bize yönetimin bizler hakkında ne kadar kötü düşüncelerinin olduğunu söylüyorlardı. Bizim üstümüze baskı kurmaya çalıştılar. Bizi memur olarak bile görmüyorlardı. Memurduk ama sözleşmeli kişiler veya işçiler bizim amirimiz konumundaydı. Zaten o nedenle çalıştığım kurumu değiştirmek zorunda kaldım” (K19).

4.3.18. Katılımcıların Kurum Bakımında Yetişen Yetişkinlerin Kurum Bakımı Geçmişini Gizleme Durumlarına İlişkin Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımında yetişen bireylerin kurum bakımı geçmişini gizleme durumlarına ilişkin düşüncelerine ilişkin veriler şekil 4.20’de yer almaktadır.

Şekil 4.20. Katılımcıların kurum bakımında yetişen bireylerin kurum bakımı geçmişini gizleme durumlarına ilişkin düşüncelerin dağılımı

Katılımcıların Kurum Bakımında Yetişen Bireylerin Kurum Bakımını Sonrası Kendini Gizleme Durumlarına İlişkin Düşünceleri incelendiğinde; katılımcıların % 45'inin kurum bakımı sonrası gizlemenin olduğu, % 25'inin kurum bakımı sonrası duruma göre gizlemenin olduğu ve % 30'unun ise kurum bakımı sonrası kendini gizleme gerek duyulamaması gerektiği görülmektedir.

Katılımcıların kurum bakımı sonrası kendini gizleme durumlarına ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Bölgeden bölgeye fark edebiliyor, bu bölgede pek yadırgama olmuyor ama diğer bölgelerde ben kendim tanık oldum bir iki arkadaşımın olumsuz tepkiden ötürü kimliklerini gizlediklerini biliyorum. Kendileri söyledi. O zaman yetiştirme yurdunda kalan çocuklara farklı gözle bakılıyordu, kötü bir imaja sahipti bu nedenle kendileri gizlemeleri oldukça normal. Ama bu bölgede herkes birbirini tanıyor ufak yer bu yüzden kimse yadırgamıyor bu nedenle de kimse kendini gizleme ihtiyacı duymuyor” (K1).

“Olumsuzlukları görünce başka bir yere gidince kendimizi gizlemek istiyoruz. Geçenlerde Adana da bir bayan arkadaşla tanıştık oda bir kurum bakımından ayrılmış ve bir kurumda memur olarak çalışıyor, İstanbul da ilk yerleştiği iş yerinde yurt çıkışlı olduğundan çok dışlanmış hatta iş yerinde dayak yediğini söyledi onun için oradan ayrılıp Adana'ya tayin olmuştu. Kendisi bana ifade etti Adana'ya geldiğinden beri kesinlikle yurttan ayrıldığını söylememiş hiç kimseye, kendini gizliyormuş” (K4).

“Tabii gizleme söz konusu oluyor. Bazı arkadaşlarım var gerek iş ortamlarında gerekse de diğer ortamlarda kendilerini gizlediklerini biliyorum, hatta bazıları yurttan kaldıklarını dahi kabullenmiyorlar. Çünkü bazı insanlara göre Yurt çocuğu; hırsız, madde bağımlısı, anne baba sevgisi görmeyen insanlar, vatana millete hayırsız kişiler olarak görülüyorlar. Bu nedenle kendilerini gizlemelerini normal olarak görüyorum” (K8).

“Yani bende gerektiği kadar gizlemeye çalışıyorum çünkü insanlar anlayışsız olabilir o yüzden çok da dile getirmiyorum. İnsanların anlayışsız olması, seni rencide edebilecek şekilde konuşması veya davranabilmesi insanların kendilerini gizlemelerine neden oluyor” (K9).

“Bir kaç arkadaşta şahit oldum bu durum daha çok sosyal çevreden kaynaklı acınası gözle bakınca insan kendini biraz daha geri tutuyor. İnsan o duruma düşmemek için bazen kendini gizleme ihtiyacı duyabiliyor” (K12).

“Gizlenmeyi çok doğru bulmuyorum sonuçta bu devletin sana vermiş olduğu bir hak başkasının bir şey demesiyle de bu değişmiyor tabi yani o yüzden kim ne dese de çok takmam” (K15).

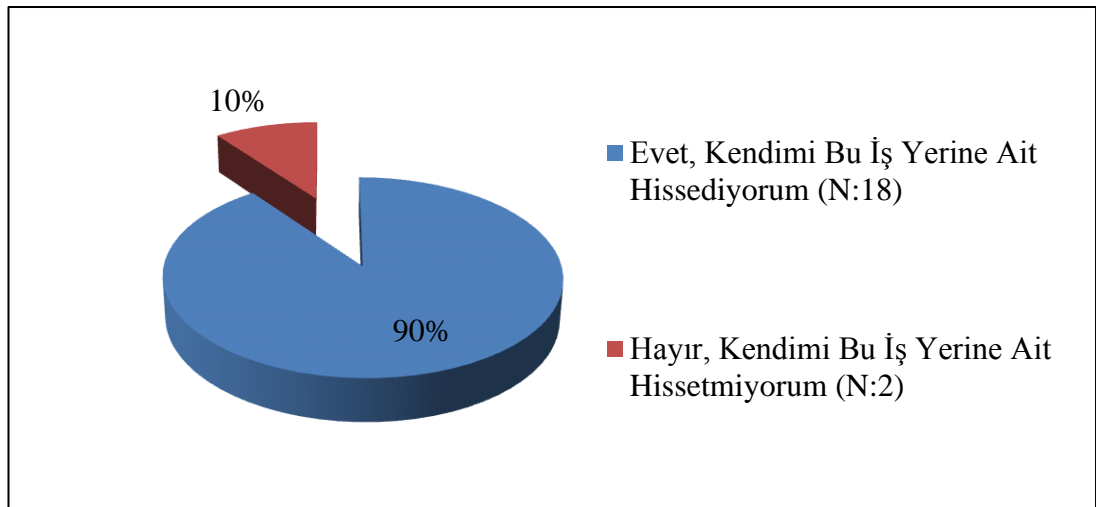
“Ben şahsen gizlemiyorum ama tabi ki kendini gizleyen var. Gizlemelerin sebebi karşı tarafın vereceği tepkiye bağlı olabilir. Ben kendini gizlemeyi yanlış buluyorum, saklamamaları gerekir keza bilakis utanmadan söylemeleri gerekir nerden geldikleri ifade etmeleri gerekir” (K17).

“Evet, bende gizliyorum bende hiçbir zaman söylemiyorum. Ben istemiyorum desinler yurttan falan işe girmiş, beceriksiz olarak görmelerini istemiyorum daha doğrusu. Bir algı oluşuyor o algının oluşmamasını istiyorum” (K18).

4.3.19. Katılımcıların Çalıştıkları İş Yerlerine Kendilerini Ait Hissetme Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların çalıştıkları iş yerlerine kendilerini ait hissetme durumlarına ilişkin veriler şekil 4.21’de yer almaktadır.

Şekil 4.21. Katılımcıların çalıştıkları iş yerlerine aidiyet hissetmelerinin dağılımı

Katılımcıların çalışılan iş yerine kendini ait hissetme durumları incelendiğinde; katılımcıların % 90'nın çalıştıkları iş yerine kendilerini ait hissettikleri, % 10'u ise çalıştıkları iş yerine kendilerini ait hissetmedikleri görülmektedir.

Katılımcıların çalışılan iş yerine kendini ait hissetme durumlarına ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

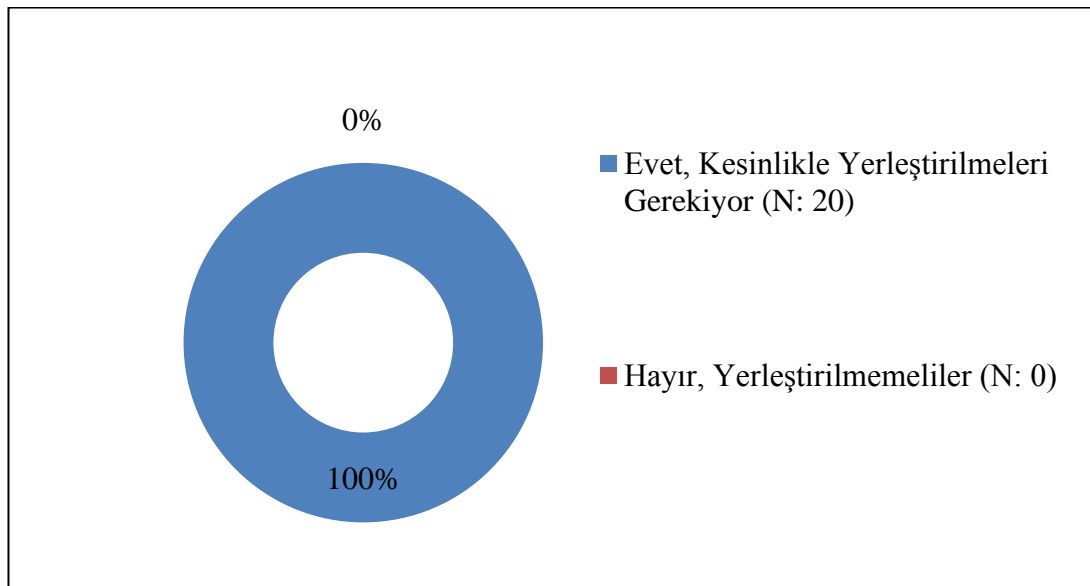
“Çok ta hissetmiyorum açıkçası ama kesinlikle kimseyle ya da kurumla ilgili değil bu durum sadece bu işin bana uygun olmadığını düşünüyorum. Başka bir kadro da olmam gerektiğini düşünüyorum” (K6).

“Tabi neden hissetmeyeyim ki bende herkes gibi elimden geleni yapıyorum. Ekmegi buradan kazanıyorum” (K17).

4.3.20. Katılımcıların Korunma Gereksinimi Olan Çocukların İşe Yerleştirilmesi Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların korunma gereksinimi olan çocukların işe yerleştirilmesi düşüncelerine ilişkin veriler şekil 4.22’de yer almaktadır.

Şekil 4.22. Katılımcıların korunma gereksinimi olan çocukların işe yerleştirilmesi düşüncelerinin dağılımı

Katılımcıların korunma gereksinimi olan çocukların işe yerleştirilmesine ilişkin düşünceleri incelendiğinde; katılımcıların tamamı yani % 100’ü korunmaya

korunma gereksinimi olan çocukların kesinlikle işe yerleřtirilmeleri gerektięi dūřüncesi gōr÷lmektedir.

Katılımcıların korunma gereksinimi olan çocukların işe yerleştirilmesine ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Tabi ki yerleştirilmelidir. Sonuçta herkes benim gibi değil ben ailemden kopmadım ama kimi terk ediliyor, kimi sokağa bırakılıyor en azında devletin bunları koruması ve sonrasında da topluma kazandırması gerekiyor. Bu bōlgede işe girmeyen insan çok gūl÷klerle karşılaşabilir, hırsız olabilir, kaybedeceği bir řey olmaz daęa çıkabilir, sonuçta hayatta insanlara eřit şartlar sağlamıyor devlet bu çocukların geleceğine zemin hazırlaması gerekiyor.” (K1)

“Yurtta kalan bireyler zaten ailesi olmadığından orada kalıyor. 18 yaşında yurttan çıkan birinin sığınacağı, gideceği kimsesi yok ve tek başına yaşama tutunmak zorunda kalıyor. Bence işe kesinlikle yerleştirmelidirler.” (K3)

“Evet, kesinlikle yerleştirilmeleri gerekiyor. Çünkü maddi ve manevi açıdan zaten çok sıkıntı yaşayarak bñy÷yorlar. Sevgiden yoksun olduklarından eğitime odaklanamıyorlar, eğitime odaklanmadıklarından herhangi bir başarı ve iş elde edemiyorlar. Bu y÷zden kesinlikle işe yerleştirilmeleri gerekiyor.” (K5)

“Tabii ki yerleştirilmelidirler. Korunmaya muhtaç insanlar zaten maddi sıkıntılar y÷z÷nden korunmaya almıyorlar. Bu insanlar 18 yaşına geldiklerinde okulu bitirmeden yurttan ayrılmak durumunda kalıyorlar yurttan ayrıldığı zaman onu destekleyen bir ailesi yok, maddi sıkıntılar çekiyor, sıkıntılar ayakları durmasın ön÷nde bir engel. Bence yurttan ayrıldığı gibi işe yerleştirme yapılmalıdır çünkü bazen yurttan ayrılıktan 2-3 sene sonra işe yerleştirme oluyor bu s÷re zarfında ciddi sıkıntılar yaşanabiliyor Hatta bazıları suça bile bulaşabiliyorlar. Bunun birçok örneği var.” (K7)

“Evet, kesinlikle yerleştirilmeleri gerekiyor. Çünkü o çocuklar bñy÷rken herkes gibi yaşamıyorlar mesele diğer çocuklar aile ile yaşadıkları için daha özg÷ven sahibi oluyorlar daha atılgan oluyorlar ama yurt çocukları bōyle değil daha pasif daha az özg÷ven sahibi oluyorlar. İş hayatı onlar için bir adımdır eğer bu adımı atarlarsa mesel benim gibiler biraz daha yukarıya turmanabilirler onun için

devletin ilk adımı atmaları için işe yerleştirme yapması gerekir. Örneğin benim kardeşim asla bir iş sahibi olamazdı ama şimdi yükselebilecek pozisyonda.” (K12)

Tabii ki yerleştirilmeleri gerekiyor. Çünkü okutup büyüttükten sonra sokağa salamazsınız bu daha kötü bir etki yaratır en azından bir iş imkânı sağlanması gerekir. 18 yaşına kadar yanında tut, büyüt, okut sonra seni bu yaşa kadar getirdim artık sen git demek daha kötü bir etki yaratır. İş imkânı sağlamak bir gelirin olması artık bende ayaklarım üzerinde durabilirim hissiyatı veriyor insana. Benim de öyle olmuştu.” (K15)

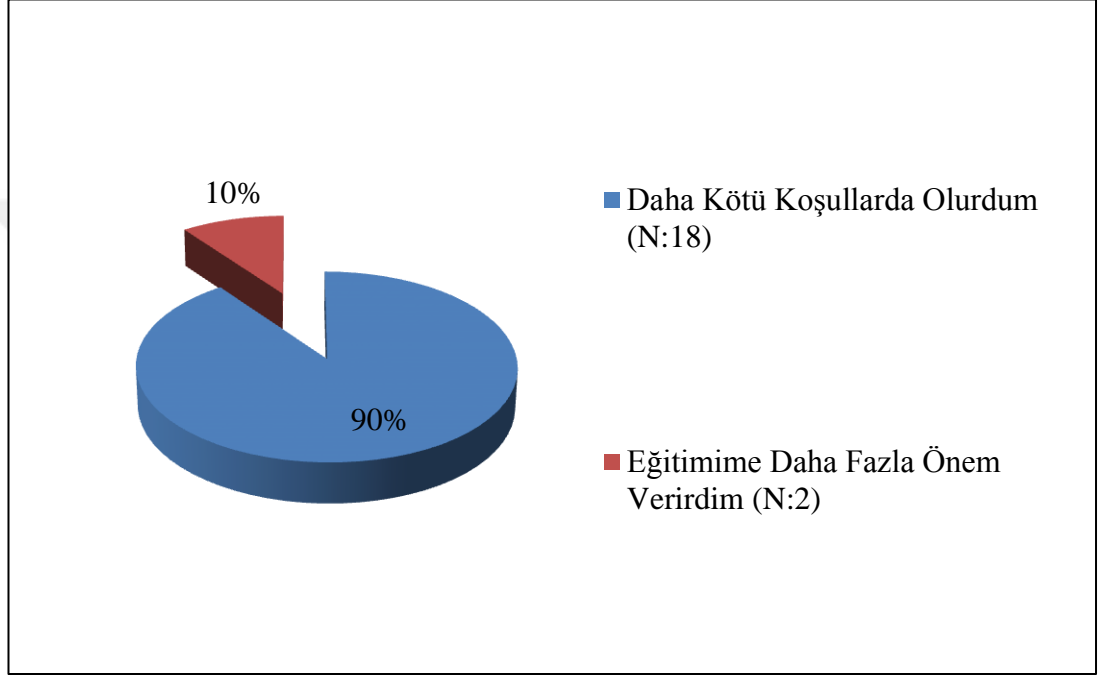
“Evet, kesinlikle yerleştirilmeleri gerekiyor. Hiçbir tutacak dalı olmayan bir insanı başıboş bırakırsan hırsız olur, hiç bir şey yapamaz, topluma hiçbir faydası olmaz, kendisine faydası olmaz bunların elinden tutulması gerekiyor. Gerekirse topluma uyum gerekirse evlendirme, ev alma bunların bile yapılması lazım. Örneğin bizim dönemde hafif zihinsel engelli olan biri vardı şimdi bakıyorsun o çocuk sokaklarda, orda bur da kalıyor. Eğer onun elinden tutan sahip çıkan biri olsaydı işe yerleştirilseydi bu durumda olmazdı.” (K16)

“Tabii ki yerleştirilmeleri gerekiyor. Kim yasayı çıkarmışsa Allah ondan razı olsun çünkü zaten o çocuk doğarken hayata 1-0 yenik başlamış bir çocuktur, niye buda diğer çocuklar gibi avantajlı bir şekilde yetişmesin ki, Bence işe yerleştirme onlar için çok uygun ve güzel bir durumdur” (K19)

4.3.21. Katılımcıların İşe Yerleştirme Yasasının Olmaması Durumunda Yaşayacakları Durumlar Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların işe yerleştirme yasaının olmaması durumunda yaşayacakları durumlar hakkındaki düşüncelerine ilişkin veriler şekil 4.23'te yer almaktadır.

Şekil 4.23. Katılımcıların işe yerleştirme yasaının olmaması durumu ile ilgili değerlendirmelerinin dağılımı

Katılımcıların işe yerleştirme yasaının olmaması durumunda yaşayacakları durumlar hakkındaki düşünceleri incelendiğinde; katılımcıların % 90'ının daha kötü koşullarda olacağı, % 10'u ise eğitim yaşamına daha fazla önem vereceği görülmektedir.

Katılımcıların işe yerleştirme yasaının olmaması durumunda yaşayacakları durumlara ilişkin değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Eğitimime devam edemezdim, tek erkek evlat olduğumdan ve babamın yaşlı olmasından ötürü aileme bakmak zorunda kalırdım şu anda olduğum durumda olmazdım daha kötü şartlarda olurum” (K4).

“Bu konumda olmazdım. Memur olamazdım herhangi bir yerde işçi statüsünde çalışırdım ne bileyim amale filan olurum herhalde” (K5).

“Eğitimimi sürdüremezdim, muhtemelen köyde çobanlık yapıyor olurdum”
(K9).

“Sonuçta liseye gittiğim zaman iş olanağının olduğunu duyduğum zaman dersleri aksattım. O zaman derslere daha çok sarılır yine böyle bir yerde veyahut şimdi KPSS ye filan hazırlanıyor olurdum” **(K10).**

“O zaman daha çok dört elle sarılırdım derslere. Ben kendim için söyleyeyim bunu böbürlenmek içinde söylemiyorum çalışkan bir öğrenciydim dört elle sarılırdım derslere ailemde yanımdaydı psikolojik olarak kafam rahattı ama diğer arkadaşlarım öyle değildi. Onların psikolojik olarak durumları iyi olmadığı için aile sevgisinden yoksun oldukları için onlar için kesinlikle çalışma hevesi olmazdı başıboş gezerlerdi onlar için kötü olurdu” **(K12).**

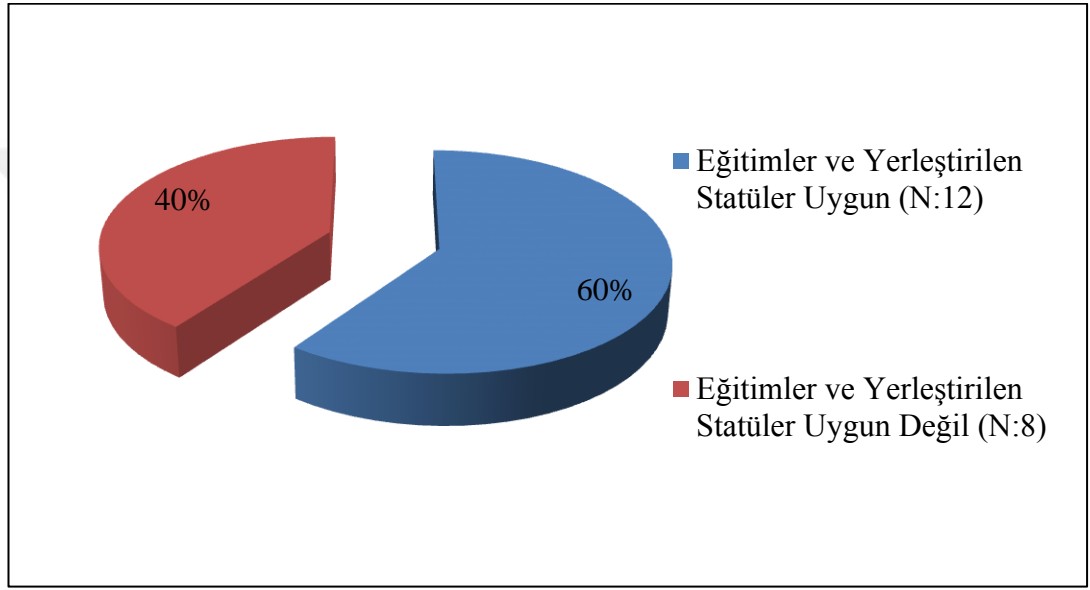
“Kendi başımın çaresine bakmaya çalışırdım. Başka bir iş bakardım. Daha kötü bir işe sahip olurdum. Örneğim ben çaycılık yaparken saat 6 da işteydim saat oluyordu 9 daha çalışıyordum 15 saat ayaktaydım aldığım ücret 700 TL idi. Asgari ücretin bile çok altındaydı” **(K14).**

“Çok kötü bir durum olurdu benim için ne kendime ne de aileme bakacak durumda olurdum. Kötü işlere de bulaşabilirdim çünkü insan zor durumda kaldığında her şeyi yapabilir” **(K17).**

4.3.22. Katılımcıların İşe Yerleştirilen Korunma Gereksinimi Olan Çocukların Eğitimleri ve Yerleştirildikleri Statülerin Durumuna İlişkin Düşüncelerine İlişkin Bulgular Dağılımı

Katılımcıların işe yerleştirilen korunma gereksinimi olan çocukların eğitimleri ve yerleştirildikleri statülerin durumuna ilişkin düşüncelerine ilişkin veriler şekil 4.24’te yer almaktadır.

Şekil 4.24. Katılımcıların eğitimleri statülerine ilişkin düşüncelerinin dağılımı

Katılımcıların işe yerleştirilen korunma gereksinimi olan çocukların eğitimleri ve yerleştirildikleri statülerin durumuna ilişkin düşünceleri incelendiğinde; katılımcıların % 60’ı işe yerleştirilen korunma gereksinimi olan çocukların eğitimleri ve yerleştirildikleri statülerin uygun olduğu, % 40’nın da işe yerleştirilen korunma gereksinimi olan çocukların eğitimleri ve yerleştirildikleri statülerin uygun olmadığı düşüncesini taşıdıkları görülmektedir.

Katılımcıların işe yerleştirilen korunma gereksinimi olan çocukların eğitimleri ve yerleştirildikleri statülerin durumuna ilişkin düşünceleri şu şekildedir:

“Tamamen zıt olduğunu düşünüyorum Örneğin biri sınıf öğretmenliğini bitiriyor öğretmenlik yerine bir devlet kuruluşunda sıradan bir memur olarak ataması yapılıyor. Tamamen aykırı, buna bağlı olarak da kendini geliştiremiyor istemediği bir kurumda istemediği bir pozisyonda çalışıyor, pişmanlıklar yaşıyor,

ben niye okudum diye, okumasaydım da zaten bu pozisyonda olurdu diye düşünüyor. Çalıştığı kurum için de herhangi bir yarar sağlamıyor” (K6).

“Kurumdan kuruma farklılık gösteriyor, benim çalıştığım kurumda lise mezunu dahi olsanız hizmetli olarak atanıyorsunuz” (K10).

“Aldıkları eğitim ile yerleştirildikleri pozisyonlar çok aykırı olabiliyor örneğin arkadaşım vardı teknikerlik okumuş normal düz memur olarak atanmış buda hem kendisi açısından hem de kurum açısından çok verimli olmuyor” (K12).

“Daha farklı bir sistem olabilir. Örneğin ben lise mezunuyum, Şehit kadrosunda da giren lise mezunu o memur olarak atandı ben ise hizmetli olarak atandım” (K13).

“Şimdi şöyle bir şey var şimdi diyelim ki yaşı 18 ama daha 2 yıllık eğitimim var, eğitimimi tamamlamadan ben yurttan çıktım eğitimini tamamlamadan ben nasıl işe yerleşeceğim. Daha eğitimim tamamlanmadan işe yerleştiğim için girmem gereken pozisyondan daha kötü bir yere yerleştirmem yapılıyor. Bu durum kurumun sıkıntısı. Daha çocukların eğitimi devam ederken kurum amirlerinin eline bırakılıyor ve çoğu kişi yurttan çıkarılıyor. Yasaya göre değil de kişilerin inisiyatifine göre yurttan çıkarmalar oluyor” (K14).

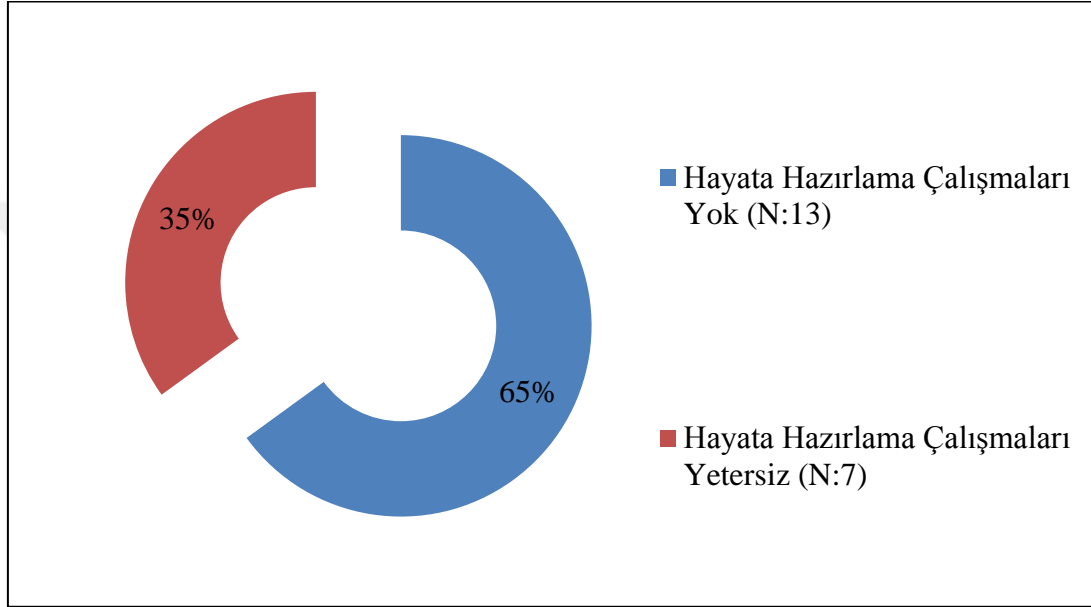
“Aldığım eğitim ve unvanım uyumlu ama yaptığım iş tamamen zıt. Ön lisans işletme eğitimi aldım ve VHKİ kadrosuna atadım bu uyumlu bir kadro ama çok farklı bir iş yapıyorum göz ölçüm işini yapıyorum bu da zıt bir iş” (K17).

“Aldıkları eğitimler ve yerleştirildikleri statülerin uygun olduğunu düşünüyorum. Haksızlık olduğunu düşünmüyorum” (K18).

4.3.23. Katılımcıların Kurum Bakımından Ayrılacak Gençlerin Hayata Hazırlanma Durumlarına İlişkin Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların kurum bakımından ayrılacak gençlerin hayata hazırlanma durumlarına ilişkin düşüncelerine ilişkin veriler şekil 4.25’te yer almaktadır.

Şekil 4.25. Katılımcıların kurum bakımından ayrılacak gençlerin hayata hazırlanma durumlarına ilişkin düşüncelerinin dağılımı

Katılımcıların kurum bakımından ayrılacak gençlerin hayata hazırlanma durumlarına ilişkin düşünceleri incelendiğinde; katılımcıların % 65’nin kurum bakımından ayrılacak gençlerin hayata hazırlanma çalışmalarının olmadığını ve % 35’inde kurum bakımından ayrılacak gençlerin hayata hazırlanma çalışmalarının yetersiz olduğu düşüncelerini taşıdıkları görülmektedir.

Katılımcıların kurum bakımından ayrılacak gençlerin hayata hazırlanma durumuna ilişkin düşünceleri şu şekildedir:

“Bence hayata hazırlanma konusunda çok nadir çalışma yapılıyor. Ben şahsen kendim bu konuda hiçbir yönlendirme almadım. Bu konuda yeteri kadar çalışma yapılması gerekiyor” (K3).

“Benim dönemimde herhangi bir çalışma söz konusu değildi şimdi var mı yok mu bilmiyorum. Tamamen yetersiz olduğunu düşünüyorum” (K6).

“Yurtta 3-4 sene başkanlık yaptım mezun olduktan sonra da tanıdığım bazı kardeşlerim var onlarla görüşme fırsatı buluyorum yani genellikle hocalardan şikâyetçi olduklarını ifade ediyorlar, çok da onları sahiplenmediklerini söylüyorlar. Çocuklar çokta neyin ne olduğunu bilmiyor farkına vardıklarında da çok geç olabiliyor. Yönetici olan herkesin bu konulara yüzeysel bakmaması gerekiyor, arada bir bu kurumların ziyaret edilmesi gerekiyor. Sadece fiziksel ihtiyaçların karşılanması yeterli değil, manevi destek çok önemli, ancak bu şekilde çocuklar daha iyi yerlere getirilebilir” (K7).

“Mevcut çalışmalar çok eksik ve yetersiz mesele kendimden biliyorum hiç bir rehberlik ve yönlendirme almadık istediğim okula yerleşemeyecek durumdaydım mesele lisede istediğim okulda okuyamadım ama bir baktım bizi o okula kaydetmişler. Bu da yaşamımızın tümüne yansıyor. Mesele şimdi sorsalar ilk olarak hizmetli olarak işe yerleşmezdim ama ilk etapta o geldi hiç bir yönlendirme olmayınca da girmek zorunda kaldım” (K12).

“Benim dönemde hiç bir çalışma yoktu. Lise bitiriyorsun, 18 yaşına sonra kurumdan çıkıyorsun ondan sonra memleketin de ya da ailen varsa ailenin yanında işi bekliyorsun onun dışında bir şey yok. Yurttan çıkmadan önce son senelerde çocuklarla rehberlik yapılması gerekir, işe yerleştiklerinde nasıl davranmaları gerektiği, nasıl yapmaları gerektiği gibi çeşitli eğitimler verilmesi gerekir” (K13).

“Yeterli düzeyde çalışma yok. Her şeyden önce kurumda çalışan bütün personelin benim işe girmemi unutmaları gerekiyor. Benden çok onun aklından çıkması lazım bu durum. Adam mesele ben öyle düşünsem bile onun beni boşlamaması lazım kalkıp ta nasıl olsa işe girecek dememesi lazım. Birde sadece yurtta kalanlarla ilgilenilmesi yeterli değil yurttan ayrılanlarda çalışma ilgilenilmesi gerekir. Örneğin ben 18 yaşını doldurdum yurttan ayrıldım ve unutulmuşum kimse beni arayıp sormuyor. Kurumun yurttan sonrada öğrenciyi takip etmesi gerekiyor” (K14).

“Mevcut politikalar yetersiz. Eğer rehberlik olsaydı bize kurumlar hakkında bilgi verilseydi şuan milli eğitim değil de farklı bir kurumda direk memur olarak işe yerleşirdim. Ben lise mezunu olduğum için memur olarak işe gireceğimi biliyordum ama sonradan baktım ki kadrom hizmetli bu nedenle doğru bir yönlendirme olsa farklı bir yerde olurum” (K15).

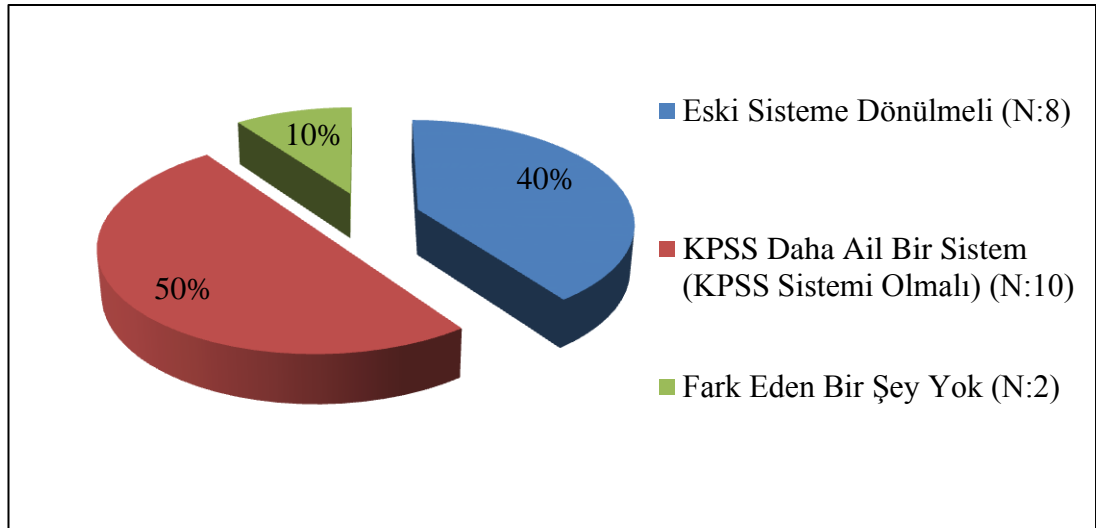
“Kuruluşlar gençleri tam olarak hayata hazırlayamıyor. Daha iyi bir eğitimle, rehberlikle, doğru bir yönlendirmeye, az da olsa biraz sevgiyle, kesinlikle güzel bir yaklaşım şart kötü bir yaklaşımla her zaman bize yaklaştıklarından orali olmuyorduk onları dinlemiyorduk bu konuda samimiyet çok önemli” (K19).

“Kesinlikle yeterli düzeyde değil. Mesele şöyle öğrencileri dışarıdaki hayata hazırlayabilirler, ikili ilişkiler olsun sosyal yönden olsun mesele bir spor aktivite olsun çeşitli etkinlikler yoluyla toplum hayatına hazırlanabilirler” (K20).

4.3.24. Katılımcıların Korunma Gereksinimi Olan Çocukların İşe Yerleştirilmesi Uygulamasında Yapılması Gereken Değişikliklere İlişkin Düşüncelere İlişkin Bulgular

Katılımcıların korunma gereksinimi olan çocukların işe yerleştirilmesi uygulamasında yapılması gereken değişiklikler ilişkin düşüncelerine ilişkin veriler şekil 4.26’da yer almaktadır.

Şekil 4.26. Katılımcıların korunma gereksinimi olan çocukların işe yerleştirilmesi uygulamasında yapılması gereken değişikliklere ilişkin düşüncelerinin dağılımı

Katılımcıların korunma gereksinimi olan çocukların işe yerleştirilmesi uygulamasında yapılması gereken değişikliklere ilişkin düşünceleri incelendiğinde; katılımcıların % 50’sinin mevcut KPSS sisteminin adil olduğunu, % 40’nın eski sisteme dönülmesi gerektiğini, % 10’unun ise fark eden bir şeyin olmadığı düşüncesini taşıdıkları görülmektedir.

Katılımcıların korunma gereksinimi olan çocukların işe yerleştirilmesi uygulamasında yapılması gereken değişikliklere ilişkin düşünceleri şu şekildedir:

“Şuan KPSS yoluyla yerleşiyorlar. Bazıları için bu sistem sorun olabilir. Biz mülakatla girdik. Bence hiçbir şart aranmadan hepsine kadro verilmeli” (K2).

“KPSS sınavı çok doğru bir sistem olduğunu düşünmüyorum. Mülakat sisteminin olması daha iyi sanırım. KPSS sistemi çalışma ve gayret isteyen bir sınav. Sonuçta buralarda yetişen herkes KPSS ye hazırlanma konusunda yeteri kadar çaba sarf etmiyor. Bu yüzden çok doğru bir sistem değil” (K3).

“Kişinin görüşü alınmalı, nerede çalışmak istediği kişiye sorulmalı çünkü bazı insanlar daha çok sportif başarı sergiliyorlar bunlar sporla ilgili herhangi bir kuruma yerleştirmesi yapılabilir. Bazıları ise projeler konusunda yetenekli hununla ilgili bir kuruma yerleştirmesi yapılabilir. Tamamen tercih hakkı gence bırakmalı, bu bir şey gibi değil hani bakkaldan meyve sebze alıyorsun buna benzemiyor bütün yaşamını etkiliyor. KPSS sisteminin de doğru olduğunu düşünmüyorum zaten Yetiştirme Yurdu'nda yetişen çocuklar iyi bir eğitim alamıyorlar. Hatta bırak eğitimi çoğu okula bile gitmiyor” (K6).

“Bence Eski sistem yani mülakat sistemi bazıları için daha iyi çünkü herkes aynı kapasitede olamayabiliyor, her ilde hocaların ve sosyal hizmet çalışanların eğitime verdikleri öne bir değil, kimi yerler diğer illere nazara daha geride olduğu için öğrencilerin de hakkı yenilmiş oluyor daha geç yerleşme şansı olabiliyor. Onların da bu süre zarfında toplumda zararlı olabilecekleri göz önünde tutulması lazım. KPSS şartı olmadan yerleştirme yapılması gerekmektedir. Daha adil bir sistemin olması gerektiğini düşünüyorum” (K7).

“Fark eden bir şey yok zaten kendi aralarında KPSS' ye tabi tutuluyorlar, bunun için her iki durumda da yerleştirme yapılıyor” (K9.)

“KPSS daha adil bir sistem bu sefer hak edilen yerlere geline biliniyor iyi bir puan alınırsa iyi bir kuruma ve iyi bir pozisyona yerleşebilir. Benim dönemde bana tebligat geldi o tebligata göre gittim işe yerleştim ama şimdi olsa istediğim yere yerleşebilirdim” (K13).

“Ben mülakatla işe yerleştim. KPSS sistemin haksızlık olduğunu düşünüyorum. Lisan mezunu da lise mezunu da aynı pozisyona yerleştiriliyor. Bu da haksızlığı neden oluyor. Lisans okuyanda bu sefer şöyle düşünüyor ben okusam da boş nasıl olsa lise mezunlarıyla aynı pozisyona yerleştiriliyor” (K14).

“Ben mülakatla işe yerleştim. Şimdi KPSS sitemi var bu sitem çok daha doğru çok daha avantajlı bir sitem keşke benim dönemimde de olsaydı. Ben mülakattan 90 aldım atamalar oldu Siirt'te geldim beni ilçeye gönderdiler, torpilli olanlar merkezde kaldı, hâlbuki puana göre bir sisteme göre yapsalar çok daha iyi olur. Zaten atmalar 50 puanla hatta 48 puanla oluyor. Bu sistemde gayet eden isteyen daha iyi yerlere gidiyor. İsteddiği yeri tercih edebiliyor” (K16).

“Ben mülakatla işe yerleştim. Şimdi ise KPSS sitemi var. Arkadaşlarımız 2 yıl KPSS'yi beklemek zorunda kalıyorlar, herhangi bir nedenden dolayı KPSS ye giremedi diyelim 2 yıl tekrar beklemek zorunda kalacak. İstemediği bir kurum gelirse girmekten başka çaresi yok. Girmezse 2 yıl daha beklemek zorunda kalacak ve bu da arkadaşlarımızın baya bir geç işe girmesine sebebiyet veriyor konuda bir düzenleme yapılırsa iyi olur” (17).

“Bence eski sistem daha iyiydi. Ama şöyle diyeyim aslında liseliler için bu KPSS sistemi çok daha iyi ama 4 yıllık lisans okuyanlar için bu sistem çok kötü oldu, çünkü başarılı olanlar bile memur oluyor şimdi öğretmenlik okuyan bile memur oluyor” (K18).

“Ben KPSS sistemiyle girdim. Bence KPSS sistemi adil bir sistem. Şöyle söyleyeyim adil bir sistem ama bazı arkadaşlara uymayabilir. Herkesin okuduğu bölüme göre ataması yapılabilirse daha iyi olur. Mesele elektrik bölümü okuyan birinin memurluğa atanmaması gerekir. Okuduğun liseye veya bölüme uygun bir pozisyona yerleştirmesi yapılması gerekir” (K20).

5. TARTIŞMA

Bu araştırma kurum bakımında yetişen bireylerin iş hayatına uyum sağlama durumları ve buna etki eden unsurların belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Korunma gereksinimi olan çocukların yasal korunma süreleri bittikten sonra 3413 Sayılı Kanun kapsamında istihdam edilmeleri öngörülmüştür. Kurum bakımı deneyimi olan yetişkinlere sağlanan bu istihdamın onların yaşama tutunmaları açısından hiç şüphesiz oldukça önemli bir yeri vardır. Yetişkinlere sağlanan işe yerleştirme olanağının hangi kriterlere göre yapıldığı, bu kriterlerin onları nasıl etkilediği üzerinde durulması gereken konulardan biridir. Ayrıca bu yasal düzenlemenin eksiklikleri ve çocuklar üzerindeki etkileri de araştırılması gereken konulardan biridir. Bu çalışmada yaşamının bir döneminde Siirt ili kurum bakımlarında geçirmiş olan 20 yetişkin ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu yetişkinlerin hem kurum bakımı yaşam deneyimleri, hem de iş yaşamları derinlemesine irdelenmiştir. Kurum bakımı yaşam deneyimleri ve iş yaşamları ele alınan bu yetişkinlerin, kurum bakımından ne kadar etkilendikleri ve iş yaşamına ne kadar adapte oldukları saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın kurum bakımı sonrası yetişkinlerin hem iş yaşamına hem de toplumsal yaşama en iyi şekilde hazırlanmalarına katkı vermesi amaçlanmıştır. Tartışma bölümü sorun ve amaçlara uygun olarak elde edilen bulgular, diğer benzer çalışmalarla ne kadar örtüştüğü ve bundan sonraki çalışmalara katkı vermesi açısından ele alınmıştır.

5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde araştırma katılımcılarına ilişkin sosyo-demografik bulgular literatür kapsamında tartışılmıştır.

Araştırma katılımcılarının tamamı Siirt Erkek Yetiştirme Yurdundan ayrıldığı için sadece erkek katılımcılarla çalışılmış ve bu nedenle cinsiyet değişkeni kullanılmamıştır.

5.1.2. Katılımcıların Eğitim Durumları

Katılımcıların % 75'inin kurum bakımından ayrılırken lise mezunu olmasının en önemli nedeni devletin iş güvencesi sağlamasıdır. Araştırmada elde edilen bu sonuç daha önce yapılan çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Kurum bakımından ayrılan bireylerin eğitim durumlarının yetersiz olduğu daha çok lise mezunu olarak kurumdan ayrıldıkları yapılan birçok çalışma da ortaya konmuştur (19, 63,79).

Katılımcıların kurum bakımından ayrıldıkları zaman ile mevcut eğitim durumları incelendiğinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu da katılımcıların kurum bakımındayken eğitim durumları için herhangi bir çalışma veya çaba sarf etmediklerini göstermektedir. Nitekim katılımcıların tamamına yakını kurumdan ayrılırken lise mezunu olarak ayrılmış ancak işe yerleştikten sonra eğitimin önemini anlayarak, eğitim seviyelerini artırmak için gerekli çaba içine girdikleri görülmektedir. Katılımcıların tamamının eğitimlerine devam ettiği ve yine tamamının önceki eğitimlerinin bir üst kademesinde bulunan eğitimlerine devam ettiği veya önceki eğitimlerinin bir üst seviyesindeki eğitim kademesinde oldukları görülmektedir.

5.1.3. Katılımcıların Medeni Durumları

Katılımcıların büyük bir kısmının son beş yıldır kurumdan ayrıldıkları ve son beş yıl içerisinde işe girdikleri göz önüne alındığında, bekâr olanların oranının yüksek olmasının doğal karşılanması gerektiği düşünülmektedir. Katılımcıların evlenmek ve yeni bir hayat kurmak için zamana ihtiyaç duydukları görülmektedir.

TÜİK verilere göre Türkiye genelinde 2011 yılında erkekler için ortalama ilk evlenme yaşı 26.6 iken 2015 yılında erkekler için ortalama ilk evlenme yaşı 27 olarak gerçekleşmiştir. Yani son beş yılda erkeklerde ortalama ilk evlenme yaşı 0.6 yaş artış göstermiştir (80). Katılımcıların yaş ortalaması 24 iken, bekâr olanların yaş ortalaması 23.4 evli olanların ise 25.7'dir. Sonuç olarak, katılımcıların büyük bir kısmının bekâr olması, Türkiye geneli erkekler için ortalama ilk evlenme yaşı ile paralel olduğu söylenebilir.

5.1.4. Katılımcıların Anne-Baba ve Kardeş Durumları

Katılımcıların verdiği yanıtlara bakıldığında, bireylerin anne ve babasını kaybetme oranı, anne ve babası hayatta olan bireylere oranla oldukça fazladır. Bu durum katılımcıların anne veya baba kaybı nedeniyle korunma ve bakım altına alındığını göstermektedir. Siirt Sevgi Evlerinde çalışan ve 10 yıllık deneyimi olan Sosyal Hizmet Uzmanı kurumda çalıştığı süre içerisinde kurumda kalan ve kuruma yeni gelen çocukların neredeyse tamamına yakınının en az bir ebeveynini kaybettiğini ve meydana gelen bu kayıplar nedeniyle kurum bakımına başvuruların gerçekleştiğini ifade etmiştir (81).

Özçağlar ve Kasarcı, Türkiye’de ortalama hanehalkı sayısının 4-5 kişiden oluştuğunu, bu sayısının her yerde aynı olmayıp coğrafi bölge ve illere göre farklılık gösterdiğini söylemektedir. Ortalama hanehalkı büyüklüğü 7 ve daha fazla kişiden oluştuğu illerin sayısının 10 olduğu ve bu illerin arasında Siirt ilinin de bulunduğu ifade edilmektedir. Hanehalkı büyüklüğünün sosyo-ekonomik yönden gelişmemiş, çok çocuklu ataerkil aile yapısının hakim olduğu Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde 7-9 kişiye ulaşıldığına vurgu yapılmaktadır (82). Katılımcıların tamamına yakınının Siirt ilinde doğması ve Siirtli olması nedeniyle kardeş sayılarının fazla olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle kardeş sayılarının çok olması ve hanehalkı büyüklüğünün fazla olması Güneydoğu bölgesi demografik özellikleriyle örtüşmektedir.

5.1.5. Katılımcıların Gelir-Gider Durumları

Katılımcıların tamamının 2500-3000 TL civarında gelirlerinin olması, katılımcıların tümünün kamu kurumlarında memur ve dengi statülerde istihdam edilmelerinden kaynaklanmaktadır. Katılımcıların evli olma ve çocuk sahibi olma durumları çalışma yıllarına ve mezun olunan okula göre gelir dağılımlarının çok büyük farklar olmasa da değişim gösterdiği görülmektedir.

5.2. Katılımcıların Kurum Bakımı Yaşamına İlişkin Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde araştırma kapsamında katılımcıların, kurum bakımı yaşamlarına ilişkin bulgular literatür kapsamında tartışılmıştır.

5.2.1. Katılımcıların Kurum Bakımında Kalış Süreleri

Korunma gereksinimi olan çocukların korunma ve bakımları buldukları yaşlara göre farklı kurum türleri aracılığıyla sağlanmaktadır. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Kanununa göre 0-12 yaş gurubundaki korunma gereksinimi olan çocukların bakımlarının “çocuk yuvalarında”, 13-18 yaş aralığındaki korunma gereksinimi olan çocukların ise “Yetiştirme Yurtlarında” korunma ve bakımlarının sağlanmasını öngören bir düzenleme yapmıştır.

Katılımcılar korunma altına alındıkları zaman diliminde buldukları yaşlara göre farklı türdeki kurum bakımlarına alınmışlardır. Katılımcılar 0-12 yaş grubunda korunma altına alınmaları durumunda öncelikle çocuk yuvasına yerleştirilmiştir. Katılımcılar 13-18 yaş grubunda korunma altına alınmışsa veya koruma altındayken 13 yaşına geldiyse yetiştirme yurduna yerleştirilmişlerdir. Hem çocuk yuvası, hem de yetiştirme yurdunda kalan katılımcı bulunurken, hiç çocuk yuvasında kalmayıp, yaşından dolayı doğrudan yetiştirme yurduna yerleştirilen katılımcılar da bulunmaktadır.

Katılımcıların kurum bakımında kaldıkları toplam süreler incelendiğinde en az 5 yıl, en fazla 13 yıl kurumda kaldıkları görülmektedir. Kurumda toplamda 10 yıl ve 10 yıldan daha fazla kalma durumu % 60 ile en yüksek orandır. Başka bir ifadeyle katılımcıların büyük çoğunluğunun kurumlarda 10 yıldan fazla kaldığı ve kalış süreleri uzun olduğu için de kurum bakımının olumsuz yönlerine daha fazla maruz kaldıkları görülmektedir.

Katılımcılardan 18’inin çocuk yuvasında kaldıktan sonra yetiştirme yurduna geçtiği tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle katılımcıların % 90’nın 0-12 yaş aralığında korunma altına alındığı görülmektedir. Uslu, 7-12 yaş aralığında korunma altına alınan çocuk veya ergenlerin kurallara karşı gelme, sosyal sorunlar yaşama, dışa yönelme ve diğer problemleri yaşama ortalamasının diğer yaşa guruplarından daha yüksek olduğunu ifade etmiştir (83).. Bu araştırmada ki katılımcıların büyük bir

çoğunluğunun ifade edilen yaş aralığında korunma altına alınması nedeniyle sorun yaşama riskinin yüksek olduğu görülmektedir.

5.2.2. Katılımcıların Kurum Bakımına Alınma Nedenleri

Kesen, Karakuş ve Deniz, 1996-2004 yılları arasında 109 yetiştirme yurdunda yaşayan 26 491 çocuğun yetiştirme yurduna birincil geliş nedeninin belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada ebeveyn kaybının kurum bakımına alınmada en önemli neden olduğu sonucuna ulaşılmışlardır (27). Ayrıca anne-baba boşanması, ekonomik yetersizlik ve ebeveynin terki nedenleri de kurum bakımı altına alınmada önemli nedenler arasında yer almaktadır.

Bu araştırma incelendiğinde ebeveyn kaybının % 46.6 oranla koruma altına alınma da en büyük neden olduğu bunun yanında, ekonomik yetersizliğin % 14 oranında olduğu görülmektedir. Katılımcıların % 90'ının en az bir ebeveynini kaybetmesi ve ebeveyn kaybı sonrası meydana gelen yoksulluk nedeniyle kurum bakımına alınması ile yapılan çalışmada yine ebeveyn kaybı ve ekonomik yetersizlik nedeniyle korunma altına alınmanın en yüksek neden olması birbirini destekler niteliktedir.

5.2.3. Katılımcıların Kurum Bakımına Kimin Yerleştiği

Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespit İnceleme - Korunma Kararlarının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmeliğin 7. Maddesi korunma gereksinimi olan çocukların tespitinde korunma gereksinimi olan çocukların araştırılıp bulunması, durumlarının incelenmesi görevinin İl Müdürlükleri ile Sosyal Hizmet Şubelerinin sorumluluğunda olduğu ve Mahalli Mülki Amirlerin, Sağlık Kurum ve Kuruluşlarının, Köy Muhtarlarının, Genel Kolluk Kuvvetlerinin ve Belediye Zabıta Memurlarının sorumlu olduğu ifade edilmektedir.

İlgili yönetmeliğin 7. Maddesi sayılan kişileri ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünü korunma gereksinimi olan çocukların tespitinde yükümlü kılmıştır. Aynı zamanda 633 sayılı KHK ile bu görev Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerine devredilmiştir.

Ancak bu araştırmanın katılımcılarının kurum bakımına yerleştirilmesi aşamasında ilgili yönetmelikte yer alan kişilerden hiçbirinin aracılık etmediği

görülmektedir. Yine bu araştırmada katılımcıların ihmal, istismar ve ihbar gibi nedenlerden ziyade, ebeveyn kaybı ve ekonomik yetersizlik nedeniyle kuruma yerleştirilmelerinden dolayı bizzat kendi yakınlarının başvurusu ile korunma altına alınarak kuruma yerleştikleri görülmektedir. Bu bulguya dayalı olarak çocuğun kuruma yerleştirilmesinde 7. Md'de yer alan görevlilere kanun yansımalarının koruma altına alınma nedeninin rol oynamadığı söylenebilir. Bunun nedeni ailede yaşanan ebeveyn ölümü sonrasında çocuğun diğer aile fertleri tarafından kuruma yerleştirme ihtiyacı hissetmesinden kaynaklanmaktadır.

5.2.4. Katılımcıların Kurum Bakımında Kalırken Ziyaret Edilme ve Ziyarete Gitme Durumları

Kurum bakımını altında bulunan çocukların yakınları tarafından ziyaret edilmeleri, yaşıyorsa anne ve babaları ile iletişimlerinin kesilmemesi oldukça önem arz etmektedir. Çocuklarla sürdürülen ilişki ve iletişim onların psikososyal gelişimlerine olumlu katkı vermektedir. Çocukların hiç kimse tarafından ziyaret edilmemesi, tamamen ilişki ve iletişimin kopması çocuklarda birçok olumsuz duygu ve düşüncenin gelişmesine neden olur. Yazıcı, çocukların kurum bakımında iken ziyaret edilmemesi ve iletişim koparılmasının çocuklarda kimsesizlik, terk edilmişlik, içe kapanma, yalnızlık duygusu oluşumu ve ileriki yaşamlarında çocukların birçok kişiyle bağlarının kopmasına ve asosyal kişiliği oluşmasına neden olabileceğine vurgu yapmaktadır (84).

Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmeliğin 40. Maddesi yurttan kalan çocukların anne, baba veya bir yakınlarının yanına gidebileceği ibaresi yer almaktadır. Çocuğun izinli verilmesinde, çocuğun kuruluşa kabulü aşamasında anne, baba ve izinli verilebileceği diğer yakınlarının belirlenmesi gerektiği, bu kişiler ve aile hakkında hazırlanacak sosyal inceleme raporuna göre, çocuk grup sorumlusu ve sosyal servisin önerisi ve Kuruluş Müdürünün onayı ile çocuğun izinli olarak verilebileceği ve izin süresinin 1 yılda 70 günü aşamayacağı ifade edilmektedir.

Bu araştırmada katılımcıların büyük bir kısmının kurum bakımda kaldıkları süre zarfında ebeveynlerini veya bir yakınlarını ziyaret ettiği ve gidip yanlarında kaldığı bilinmektedir.

Bu araştırmada katılımcıların % 70'i yakın bir aile ferdi tarafından çok sık olmasa da zaman zaman veya fırsat buldukça kurumda kalırken ziyaret edildikleri ve katılımcıların % 80'i her zaman olmasa bile zaman zaman hafta sonları ve bazen de yarıyıl ve yaz tatillerinde aile fertlerinden birini ziyaret ettiği görölmektedir. Özellikle katılımcıların % 50'sinin annesini ziyaret ettiği ve iletişimini sürdürdüğü göze çarpmaktadır. Tüm bunlar dikkate alındığın katılımcıların büyük bir kısmının kurumlarda kalırken aileleri ve yakınlarıyla iletişim ve ilişkilerini sürdürdüğü görölmektedir. Bu durum çocukların psikosoyal açıdan sağlıklı gelişmelerinin yanı sıra, kurum bakımı sonrasında ait yaşamlarında da çevreye, hayata, iş yaşamlarına, evlilik yaşamlarına uyum sağlama konusunda da yardımcı olabilecek önemli bir katkıdır.

5.2.5. Katılımcıların Kurum Bakımında Kalırken Şiddette Maruz Kalma Durumları

Literatür incelendiğinde çocukların aile içerisinde, okulda, sokakta, sağlık kuruluşlarında, kurum bakımlarında vb. alanlarda farklı şiddet türlerine maruz kaldıkları veya şiddete tanık oldukları görölmektedir. Çocukların maruz kaldıkları veya tanık oldukları şiddetin boyutları değişik oranlarda karmışımıza çıkmaktadır. Kurum bakımında maruz kalınan veya tanık olunan şiddet oranı diğer alanlara nazaran oransal olarak daha fazla olduğu söylenebilir (85, 86, 87, 88)

Araştırma kapsamında görüşmeye katılan kişilerin % 70'inin bir şekilde şiddete tanık olduğu veya şiddeti bizzat kendisinin yaşadığı görölmektedir. Literatür incelendiğinde bu oranın diğer çalışmalarla paralel olduğu görölmektedir. Şiddete tanık olma veya şiddete maruz kalma oranının yüksek olması, katılımcıların bütün yaşamlarında olduğu gibi iş yaşamlarında da olumsuz etki bırakma olasılığı bulunmaktadır.

5.2.6. Katılımcıların Kurum Personeli ile Kurumda Beraber Kaldıkları Arkadaşları İle İlişkileri ve Kurum Bakımında Kalırken Destek Görme Durumları

Demirbilek ve Kalaycı yaptıkları çalışmalarda, kurumda kalan gençlerin önemli bir kısmının yurttaki arkadaş ilişkilerini faydalı ve olumlu buldukları belirlenmiştir. Ayrıca Kurumda kalan çocuklar “sevinç ve kederimi paylaşabildiğim

birçok arkadaşım var” ifadesi kullanmışlardır. Bunlara dayanılarak, yurttan kalan çocukların arkadaşlık ilişkisi kurması ve bu ilişkilerini sürdürmesi gençlerin sosyalleşmesi açısından önemli bir faktör olduğu kabul edilmektedir (32, 89).

Bayoğlu ve Purutçuoğlu, çalışmalarında, ergenlerin en çok yakın arkadaşlarından ve öğretmenlerden destek aldıklarını; yetiştirme yurdunda kalan kızların, erkeklere göre aile, öğretmen ve sınıf arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır (14). Öntaş, yaptığı çalışmada katılımcıların kurum bakımı sürecinde öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla sıkıntılarını paylaştıkları sonucuna ulaşmıştır (90). Her iki çalışma da kurumda kalan kişilerin aldıkları destek ve sıkıntılarını paylaşmada arkadaşların ön plana çıktığı görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların da büyük bir kısmının arkadaşlarıyla sıkıntılarını paylaşabildiği ve destek aldıkları görülmektedir. Kurum bakımında kalan bireylerin yaşamlarında kurumda beraber kaldıkları arkadaşlarının oldukça önemli bir yer tuttuğu söylenebilir.

Bu çalışmada ise katılımcıların kurum personeli ile kurumdaki arkadaşlarına ilişkin görüşleri arasında farklılık vardır. Araştırmaya katılan katılımcıların büyük bir kısmının kurumda kalan diğer arkadaşları ile ilişkilerinin % 70 gibi yüksek bir oranla iyi olduğu görülmektedir. Kurumda çalışan personel ile ilişkilerinin biraz daha mesafeli olduğu görülmektedir. Kurum personeli ile ilişkilerini iyi olarak tanımlayan katılımcı oranının % 25 olduğu görülmektedir.

Bu araştırmadaki katılımcıların kurumda kalan arkadaşları ile kurum personeli ile ilişkileri ve kurumda gördükleri desteklere ilişkin sonuçlar literatürdeki ilgili araştırma bulguları ile birbirini destekler niteliktedir.

5.2.7. Katılımcıların Kurum Bakımında Kaldığını Gizleme Durumları

Literatür incelendiğinde, kurumda kalan çocukların kurum dışındaki insanların bakışını olumsuz olarak değerlendirdikleri ve çocukların büyük bir oranının insanların kendilerine acıyarak bakmalarını istemediği ve bu bakış açılarından rahatsız olduğu belirlenmiştir. Çalışmaların bir başka önemli tespiti ise çocukların “yurttan kalan çocuk” veya “yurtlu çocuk” gibi tanımlamalardan ciddi oranda rahatsız ve rencide oldukları belirlemiştir (89).

Bu araştırmada ise katılımcıların yarıya yakını kurum yaşamında kaldıkları için olumsuz tepki ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. En çok karşılaştıkları tepkinin ise kendilerine acıma duygusuyla bakılması olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcılar çeşitli nedenlerden ötürü özelikle görebilecekleri olumsuz tepkilerden çekindikleri için kendilerini gizlemeyi tercih ettikleri görülmektedir.

nceki çalışmalarda bulunan sonuçlar ile bu çalışmada katılımcıların kurumdayken toplumdan gördüğü tepkilerin birbiriyle tutarlı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada katılımcıların kurumda kaldıklarını gizleme oranının diğer çalışmalardaki oranlar ile birbirine yakın olduğu söylenebilir.

5.2.8. Katılımcıların Kurum Bakımının Olumlu Yönleri Hakkındaki Düşünceleri

Kurum bakımının olumlu yönlerinin değerlendirildiği çalışmalar bulunmaktadır. Zimmerman çalışmasında, kurum bakımı hizmetinden yararlanan çocukların barınma, beslenme, sağlık ve öğrenim gibi olanaklar açısından koruyucu aile hizmetinden yararlanan çocuklara göre daha iyi koşullarda bakımlarının sağlandığıının ve bakım sağlama açısından kurum bakımının daha nitelikli bakım sağladığını tespit etmiştir (91). McKenzie ise çalışmasında, kurum bakımda yetişen bireylerin çoğunun kurum bakımı yaşamlarını olumlu olarak ele aldıklarını ve şimdiki yaşamlarında kurum bakımının olumsuz etkilerini taşımadıklarını aksine eğitim, ekonomik ve sosyal açıdan iyi durumda olduklarını tespit etmiştir (92).

Yazıcı çalışmasında, kurum bakımını olumlu yönleri olarak şunları sıralamaktadır: kurum bakımı altındaki çocuklar, devletin bakım ve koruma sağlaması, arkadaşlık ilişkilerin gelişmesi, kurum bakımı sonrasında da arkadaşlık ilişkilerin sürmesi, bunun yanında isteyen ocuk ve gençlere her türlü eğitim desteğinin sağlanması ve kurum bakımı sonrasında işe yerleştirilmesi şeklinde ifade etmişleridir (79).

Bu araştırmanın bulgularına göre, katılımcılar kurumun eğitim olanağı sağladığını, bakım, koruma bunun yanında kurumun hayatı öğrenmeyi sağladığını ve en önemlisi kurumun bakım sonrası iş olanağı da sağladığını, bunları olumlu olarak değerlendirdiklerini belirtmişleridir. İlgili çalışmalarla bu bulgular büyük oranda paralellik göstermektedir.

5.2.9. Katılımcıların Kurum Bakımının Olumsuz Yönleri Hakkındaki Düşünceleri

Kurum bakımının çocukların fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimlerinin etkilerine ilişkin bugüne kadar birçok çalışma yapılmıştır. Kurum bakımının çocuklar üzerindeki etkileri 1940'lı yıllardan beri araştırmacılar tarafından gözlem ve tartışılma yoluyla ortaya konmaya çalışılmaktadır (93). Kurum bakımı yaşamına ilişkin bu çalışmalar incelendiğinde yapılan birçok çalışmanın kurum bakımının olumsuz etkilerini ortaya koyduğu görülmektedir (38, 45, 65, 79, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102).

Bıyıklı 'ya göre, kurum bakımında yetişen çocukların ailesi yanında yetişen çocuklara kıyasla, fiziksel, duygusal, sosyal ve hatta zihinsel gelişimlerinde gerilikler olduğunu gözlemlediğini belirtmiştir (100). Tümkaya, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin; problemlerini paylaşmadıkları, hayal kurmadıkları, psikolojik destek almadıkları, duygusal veya fiziksel istismara uğradıkları, üniversite okuma yerine iş yaşamını önemsedikleri ve geleceğe yönelik beklentilerinin olumsuz olduklarını belirtmektedirler (98).

Friedlander, kurum bakımı altında uzun süre kalan çocuklarda bazı olumsuz etkilerin olabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca kurum bakımı altında olan çocukların bireysel farklılıkları dikkate alınmadan, tek tip yaklaşım sergilenerek, her çocuğa aynı davranılmasının çeşitli sorunlara yol açacağı belirtmiştir. Bunun yanı sıra bu tür yaklaşımların çocukları içe kapanık ve kişisel düşünceden yoksun hale getirebileceğini hatta onları kişiliksizleştirebileceğini öne sürmüştür (45). Üstün ve Akman, kurum bakımı altında bulunan çocukların bakım, beslenme gibi fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına karşın bu çocukların duygusal ve sosyal açıdan gerekli olan ihtiyaçlarının yeteri kadar karşılanmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca kışla tipi kurumların nitel ve nicel açıdan yetersiz personel barındırması çocukların iletişim kurmada zorlandığını ve bu durumun çocuklarda sağlıklı benlik kavramının gelişmesine engel olduğunu ifade etmişlerdir (94).

Bu çalışmada katılımcıların bazıları da bu tür sıkıntılarının olduğunu ifade etmişlerdir. Kurumun kişisel bilgi, beceri ve yeteneklerini dikkate almadığını ve herkese aynı yaklaşımların sergilenmesinin yanlış olduğu, bu durumun yaşamlarında

ciddi sorunlara yol açtığını ve istedikleri yerde olmadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların yarısından fazlası kurumun kendilerine yeteri kadar ilgi ve şefkat göstermediğini ve kesinlikle kurumun aile sıcaklığını gösteremeyeceğini ifade etmişlerdir. İlgi ve şefkatten mahrum kalmanın hem kurum yaşamında hem de şimdiki yaşamlarında kendilerini etkilediğini belirtmişlerdir. Bu araştırmada katılımcıların kurum bakımının olumsuz yönleri ile ilgili yaşadıkları deneyimlere bağlı olarak aktardıkları bulgular diğer çalışmalarla paralellik göstermektedir.

5.3. Katılımcıların Kurum Bakımı Sonrası İş Yaşamına İlişkin Bulgular ve Tartışma

Araştırma kapsamında katılımcıların kurum bakımı sonrası ve iş yaşamlarına ilişkin bulgular literatür kapsamında tartışılmıştır.

5.3.1 Katılımcıların Kurum Bakımından Ayrılıp İşe Yerleşme Süreçleri

Literatür incelendiğinde kurum bakımının sonrasında yetişkinlerin işe girmek için uzun bir süre bekledikleri ve bu bekleme sürecinde çeşitli sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir (66).

Bu araştırmada katılımcıların yarısından fazlasının işe girmek için en az iki yıl veya daha fazla bekledikleri ve bu bekleme sürecinde katılımcıların neredeyse tamamının yaşama tutunmak için çeşitli işlerde çalıştıkları görülmektedir. Mevcut yasal düzenlemeler ve katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde kurum bakımı sonrası yetişkinlerin işe girmek için uzun süre bekledikleri ve bu süre zarfında çeşitli sıkıntılar yaşadıkları belirlenmiştir.

5.3.2. Katılımcıların Kurum Bakımını Sonrası Devletin İş İmkânı Sağladığını Bilme Durumları

Elçin yaptığı çalışmada, kurum bakımında yetişen bireylerin tamamının yurttayken 3413 Sayılı Yasa ile devletin kendilerine iş olanağını tanıdığı bilgisinden haberdar olduklarını tespit etmiştir (19). Ayrıca işe gireceğini bilmenin kendilerine rahatlık hissi verdiğini ve bunun bir sonucu olarak yurttayken derslere ve okula yeterli özenin gösterilmemesi nedeniyle derslerinde başarısız olduklarını tespit etmiştir.

Bu çalışmada katılımcıların tamamı kurum bakımı altında kalırken devletin iş olanağını kendilerine verildiğini bilmektedirler. Ayrıca katılımcıların yarısından fazlası bu durumu bilmenin eğitimlerine ciddi anlamda olumsuz yansıdığını belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük bir kısmı bu durumun kurum personeli ve çevrenin bakış açısını olumsuz etkilediğini belirtmiş ve kendilerine karşı olumsuz tutum ve davranışlar sergilemesine neden olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların nasıl olsa işe yerleşeceklerini bilmeleri nedeniyle çocukların eğitimlerine yeteri önemi vermemeleri konusunda ciddiyetle çalışılması önem taşımaktadır. Kurum bakımını sonrası devletin iş imkânı sağladığını bilme durumu ve bunu bilmenin olumsuz yönlerine ilişkin bulgular literatür ile örtüşmektedir.

5.3.3. Katılımcıların Kurum Bakımın Sürecinde İş Yaşamına İlişkin Mesleki Rehberlik ve Yönlendirme Alma Durumları

Türkiye’de kariyer danışmanlığı, mesleki rehberlik ve meslek danışmanlığı gibi konularda eğitimler oldukça yetersiz olmakla birlikte bu konudaki eğitimler henüz gelişmektedir (103). Eğitim sürecinde her öğrenciye; meslekî tercih yapması, kendine uygun mesleğe yönelmesi, iş yaşamına ve mesleğe hazırlanması için gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin verilmesi okullardaki rehber öğretmenler tarafından yürütülmektedir (104).

Kurum bakımı altındaki çocuklara mesleki rehberlik ve yönlendirme yapılması görevi ise kurum da çalışan kurum amirleri ve meslek elemanlarına aittir. Kurum da çalışan meslek elemanlarına yasa ile bu sorumluluk verilmiştir. Bunun yanı sıra sosyal hizmet uzmanı ve psikolog kurumda kalan çocuklara meslek seçimlerinde her türlü desteği sağlamakla ve gerekli rehberliği yapmakla görevlendirilmişleridir (64). Yapılan çalışmalar incelendiğinde, her iki öğrenciden birinin bölüm tercihini, okulundaki rehberlik servisi aracılığıyla, ilgi ve yeteneklerine göre, her dört öğrenciden birinin, açıkta kalmamak için uygun olan tercihlere göre yaptığı görülmektedir (105).

Bu çalışmada katılımcıların tamamının kurum bakımı altında iken kurum tarafından herhangi bir mesleki rehberlik ve yönlendirme almadığı görülmektedir. Daha önceki bulgularda katılımcıların kurum bakımda ayrılırken eğitim düzeylerinin lise ve dengi düzeyde olduğu, devletin kendilerine iş olanağını verdiğini bildiklerinden eğitimi önemsemedikleri, kurumda çalışan personelden ve

çevrelerinden bu yüzden negatif geri bildirim aldıkları bilinmektedir. Bu olumsuzluklar çocukların meslek tercihlerini etkilemekte ve çocuklar bir an önce kamu kurumlarında memur olma peşinde koşmaktadırlar. Mesleki rehberlik ve yönlendirmenin de çok az hatta hemen hemen hiç olmaması gençlerin buna yönelmelerini daha da hızlandırmaktadır. Okullarda ise rehberlik servislerinin mesleki rehberlik konusunda öğrencilerin en az yarısına ulaştığı görülmektedir. Kurum bakımında da mesleki rehberliğin hiç olmamasının ciddi anlamda sorunlara yol açacağı düşünülmektedir. Mesleki rehberlik almamalarının çocukların meslek yaşamlarına geçiş aşamasında kendilerine uygun olmayan iş tercihi yapmalarına ve sonuçta iş yaşamında mutlu olmamalarına yol açacağı düşünülmektedir. Özellikle kurum bakımı altındaki çocukların meslek seçimi ve kariyer planlaması noktasında aile yanındaki çocuklardan daha fazla destek ve yönlendirme ihtiyacının olduğu dikkate alınarak çalışmalar yapılmalıdır. Bu amaçla okullarda Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik servisleri ve Okul Sosyal Hizmet Servisleri işbirliği ile kurum bakımından gelen çocuklara başarı, eğitim önemi ve kariyer planlaması hakkında bilgiler verilerek takipleri yapılabilir.

5.3.4. Katılımcıların İş Yaşamındaki Statülerine İlişkin Düşünceleri

Yasal mevzuatta korunma gereksinimi olan çocuklardan ilköğretim veya ortaokul mezunu olanların hizmetli kadrolarına, ortaöğretim veya yükseköğretim mezunu olanlarında memur kadrolarına atanmasının yapılacağı belirlenmiştir. Ayrıca gençlerin ortaöğretim ya da ön lisans-lisans eğitimi almaları yönünde teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bu çalışmada katılımcıların tamamına yakının kurumdan ayrılırken ortaöğretim mezunu olması nedeniyle memur ve dengi kadrolara atandığı görülmektedir. Katılımcılardan bazılarının memur kadrolarından bir üst derece ki kadroda bulunmaları örneğin; bilgisayar işletmeni veya orman muhafaza memuru kadrolarında bulunmaları, bireylerin kurum bakımı sonrası eğitim veya sertifika yoluyla kendilerini geliştirmelerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca lise mezunu birkaç bireyin hizmetli kadrosunda bulunması kurumdan kaynaklanmaktadır yani kurumlar işe alım yaptıklarında memur kadrolarından ziyade hizmetli kadroları açmalarından kaynaklanmaktadır.

Son yapılan değişikle bunun önüne kısmen geçilmiştir. Bu yeni düzenlemede ortaöğretim ve üstü mezunlar KPSS yoluyla memur kadrolarına, ilköğretim ve dengi okul mezunları da kura ile hizmetli kadrolarına atanmaktadırlar. Örneğin 2016 yılında ortaöğretim mezunları için açılan toplam 901 kadrodan, 841'i memur, 31'i teknisyen, 1'i bilgisayar işletmeni, 23'ü sürekli işçi, 4'ü itfaiyeci ve 1'i de hemşire olarak açılmıştır (10).

Bu çalışmaya katılan katılımcıların atandıkları kadrolar ile yasal mevzuat büyük oranda paralellik göstermektedir.

5.3.5. Katılımcıların Çalıştıkları İşten Memnuniyet Durumları

İş memnuniyeti insanın çalıştığı işten duyduğu memnuniyet derecesidir. Başka bir ifadeyle, iş memnuniyeti insanların çalıştıkları işlerinin farklı boyutları bakımından ne hissettikleri ve düşündükleri ile ilgilidir (106). İş memnuniyeti, yapılan iş, alınan ücret, terfi olanakları, çalışma arkadaşları, yönetim tarzı ve benzeri unsurların varlığı ile ilgili bir durumdur (107). İş memnuniyeti yüksek olan çalışanların, çalıştıkları kurumlara katkılarının daha fazla olduğu görüşü yaygındır. Günümüz yönetim anlayışının en önemli görevlerinden biri hiç şüphesiz kurumsal yapı içerisinde iş memnuniyeti sağlamaktır. Çalışanlarının beklentilerini ve memnuniyetlerini dikkate alan kurumlar, personel bulmakta zorlanmamaktadır. İş memnuniyeti sağlayabilen kurumların amaçlarına ulaşması oldukça koyla olmaktadır (108).

Yapılan çalışmalarda “Genel olarak işinizden memnun musunuz?” sorusuna verilen cevaplarla iş memnuniyeti ölçülmeye çalışılmaktadır. Sanayi toplumlarında yetişkinlerin büyük bir kısmının % 80'nin veya % 90'nın rutin bir şekilde işlerinden “memnun oldukları” na ilişkin cevapların verdikleri görülmüştür. Memnuniyetsizlik ise, bir işin daha çok özel yönleri olan ücret, terfi olanakları, esnek çalışma saatleri gibi unsurlarla dile getirilmektedir (30).

Litaratür incelendiğinde 3413 Sayılı Yasa kapsamında işe yerleştirilenlerin yarısından fazlasının işinden memnun oldukları sonucuna varılmıştır (63, 109).

Bu çalışmada katılımcıların büyük bir kısmı çalıştıkları işten memnun olduklarını ifade etmişleridir. Önceki çalışmalara göre bu çalışmada iş memnuniyeti

daha yüksek bulunmuştur. Bu da çalışılan yer, bulunulan kadro, alınan ücret gibi unsurlardan ötürü değişkenlik göstermektedir.

5.3.6. Katılımcıların İşinin Değiştirmek İsteme Durumları

Katılımcıların büyük bir kısmının çalıştıkları işlerden memnun oldukları bilinmektedir. Katılımcıların büyük bir kısmının çalıştıkları işten memnun olmasına karşın yarıya yakının işini değiştirmek istediği görülmektedir. Katılımcıların işlerinden memnun olmasına rağmen işini değiştirmek istemelerinin en önemli nedeni birçoğunun eğitimlerinin sürdürmesinden kaynaklanmaktadır. Örneğin mühendislik, Türkçe öğretmenliği ve Tarih öğretmenliği eğitimini sürdüren kişiler bulunmaktadır. Bu katılımcılar şu anki işlerinden memnun olmaları karşın, eğitimlerini tamamladıklarında doğal olarak kendilerini geliştirdikleri alanlarda çalışmak istemeleri doğal karşılanabilecek bir durumdur.

5.3.7. Katılımcıların Çalıştıkları İş Yerlerine Kendilerini Ait Hissetme Durumları

Bireylerde aidiyet duygusunun yokluğu veya azlığı kaygı, üzüntü ve yalnızlık gibi olumsuz duyguların yaşanmasına neden olabilir, aksine bireylerde aidiyet duygusunun var olması olumlu duyguların yaşanmasını sağlar (110). Yapılan çalışmalarda sağlık personellerinden doktor ve hemşirelerin büyük bir oranının çalıştıkları kuruma karşı “güçlü” bir aidiyet duygusu hissetmedikleri belirlenmiştir (111).

Bu çalışmada katılımcıların neredeyse tamamı çalıştıkları iş yerlerine kendilerini ait hissettiklerini ifade etmişleridir. Çalışma şartlarının değişkenliği, alınan ücret, yaş, cinsiyet gibi faktörler farklılık göstermekle birlikte kurum bakımında yetişen bireylerin çalıştıkları iş yerlerine kendileri ait hissetmeleri oldukça önemlidir. Kişilerin çalıştıkları iş yerlerine kendilerini ait hissetmesi ve kurumun anlamlı bir parçaları olarak görmeleri, onların çalışma performansını artıracak gibi kendilerine ve kurumu olan yararlarına da artıracaktır. Bunun yanı sıra iş başarılarının artmasına da olumlu yansımalarının olacağı düşünülmektedir. Katılımcıların bir kısmının çalıştığı pozisyondan memnun olmaması ve bir kısmının da çalıştıkları pozisyondan kısmen memnun olmasına karşın kendilerini iş yerlerine ait hissetmeleri oldukça anlamlıdır.

5.3.8. Katılımcıların İşe Uyumları ve Yaşadıkları Uyum Sorunları

Bu çalışmada katılımcıların neredeyse tamamına yakınının işe girmeden önce işe uyum konusunda herhangi bir eğitim almadıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra katılımcıların tamamının iş yaşamına yönelik herhangi bir rehberlik almadıkları da bilinmektedir. Bu nedenlerden dolayı katılımcıların yarıya yakınının işe girdiklerinde belli bir süre uyum sorunu yaşadıkları, ancak zamanla bu uyum sorunlarını aştıkları görülmektedir. Katılımcıların çok azı halen uyum konusunda sorun yaşadığını belirtmiştir. Bunun en önemli nedeninin katılımcıların yanlış iş tercihi yapmaları ve yaptıkları işlerin yapılarına uygun olmamasından kaynaklandığı ifade edilmiştir.

5.3.9. Katılımcıların Terfi Etme, Ödül Alma, İşte Yükselmek İçin Eğitime Devam Etme Durumları

Kurum bakımında ayrılan yetişkinlerden ortaöğretim ve üstü mezunlar memur olarak, ilköğretim ve dengi mezunlar ise hizmetli olarak işe yerleştirilmektedirler. Son üç yılda 3413 Sayılı Yasa ile ataması gerçekleşen 9 551 korunma gereksinimi olan çocuğun % 67.95'i ilköğretim ve dengi kadrolara, % 22.58'si ortaöğretim kadrolarına, % 5.66'sı ön lisans kadrolarına atanırken sadece % 3.80'i lisans kadrolarına atanması yapılmıştır (8, 9, 10). Atamalar eğitim durumu göz önünde tutularak yapıldığından korunma gereksinimi olan çocukların kurumdan ayrılırken ve atama yapılırken eğitim durumları da ortaya çıkmaktadır. Korunma gereksinimi olan çocuklar kurumlardan ayrılırken eğitim seviyelerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada katılımcıların tamamına yakınının lise mezunu olarak kurum bakımında ayrıldıkları bilinmektedir. Yani eğitimlerinin iyi bir seviyede olmadığı ortadadır. Şu an ise katılımcıların tamamı yükselmek için eğitimlerine devam ettiği görülmektedir. Bu da katılımcıların kurum bakımında iken eğitimlerini önemsemediklerini ortaya koymaktadır. Zaten kendileri de bu durumu daha önce ifade etmişlerdir. Katılımcıların bir kısmının da çalıştıkları işlerde terfi ettikleri görülmektedir. Katılımcılar işe girdikten sonra, eğitimin önemini kavrayarak eğitimlere devam etmişlerdir. Eğitimlerine devam edip ön lisans mezunu olanların bir kısmı bir üst kadroya terfi etmişleridir. Ayrıca hizmetli olarak işe başlayan lise mezunu bazı katılımcılar kurumda açılan yükselme sınavlarında başarı göstererek bir üst kadro olan memur kadrosuna terfi etmişlerdir. Hem terfiler hem de eğitimlerine

devam etme durumu göz önüne alındığında korunma gereksinimi olan çocukların kurum bakımında iken okul yaşamlarını önemsemedikleri ve biran önce işe girmek için çaba gösterdikleri bunun yanında işe girdikten sonra eğitimin önemini kavradıkları ve eğitimlerine devam ettikleri, eğitimlerine devam etmeleri sonucunda da çalıştıkları işlerde terfi ettikleri görülmektedir.

5.3.10. İş Arkadaşlarının ve Amirlerinin Kurum Bakımında Kaldığını ve İşe Girdiğini Bilme Durumları

Kurum bakımında yetişen çocukların çeşitli alanlarda olumsuz durumlarla karşılaşması söz konusu olmaktadır. Şenocak, korunma gereksinimi olan çocukların çalışma yaşamında genel olarak herhangi bir ayrımcılıkla karşılaşmadıklarını ancak çok nadir de olsa işteki usta ve iş arkadaşlarının korunma gereksinimi olan olduğunu öğrendikten sonra olumsuz tutum takındıklarını belirtmiştir (101). Yazıcı, yaptığı çalışmada, katılımcıların % 35'inin daha önceki yaşamlarında bakım altında kalmanın çalışma yaşamlarında olumsuzluk yarattığını ve kendilerine ön yargılı davranıldığını ifade ettiklerini belirtmiştir (79).

Bu çalışmada da katılımcıların aynı oranla olumsuz durumla karşılaştığı bilinmektedir. Bu sonuçlar daha önceki çalışmalarla benzeşiklik göstermektedir.

5.3.11. Katılımcıların Kurum Bakımı Geçmişini Gizleme Durumları

Yüceer, yaptığı çalışmada kurum bakımı deneyimi olan kadınların sosyal çevrelerinde kurum bakımı geçmişinden kaynaklı işyeri arkadaşları tarafından olumsuz değerlendirildiklerini ve ötekileştirildiklerini ifade etmektedir. Bu nedenle kurum bakımı deneyimi olan kadınların kurum geçmişini gizlediklerini belirtmiştir (112). Bunun yanında birçok araştırma, kurum bakımı deneyimi olan birçok yetişkinin sosyal çevrelerinde damgalanma, ötekileştirilme, dışlanma ve benzeri durumlardan ötürü kurum bakımı geçmişlerini gizledikleri ortaya konmuştur (63, 79, 90).

Bu çalışmada, katılımcıların büyük bir kısmı kurum bakımında yetişen bireylerin kurum bakımı geçmişini gizleyebildiğini ya da durumu göre gizlemelerinin söz konusu olabileceğini ifade etmişleridir. Katılımcılar sosyal çevreden gelebilecek olumsuz tepkilerden örneğin, dışlanma, damgalanma benzeri tepkilerden çekindikleri

için gizlemelerinin normal olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu önceki araştırmaların kurum geçmişini gizleme bulgularıyla uyumludur.

5.3.12. Katılımcıların İşe Yerleştirme Yasası ve Korunma Gereksinimi Olan Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Düşünceleri

Yazıcı, yaptığı çalışmada, kurum bakımı sonrası yetişkinlerin gidecek ve kalacak yerlerinin olmadığı, duygusal boşluk yaşadıkları, adaptasyon sorunu yaşadıkları ve yalnızlık yaşadıkları sonucuna varmıştır. Bunun yanında kurum bakımından sonra gençlerin adaptasyon sorunu yaşadıkları ve buna birde işsizlik gibi bir sorun da eklenirse bunu kaldıramayacakları ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca kurum bakımından sonra gençlerin neredeyse tamamı devletin korunma gereksinimi olan çocuklara iş bulması gerektiğini ifade etmiştir (79).

Yine benzer bir başka çalışmada, işe yerleştirme yasınının olmaması durumunda kurumdan ayrılan gençlere ne olurdu sorusuna verilen cevapların tamamına yakınında kurumdan ayrılan gençlerin yanlış yollara gireceği, madde kullanımı, fuhuş, hırsızlık gibi pis suçlara bulaşma risklerinin olacağı ifade edilmiştir (19).

Bu çalışmada katılımcıların tamamına yakını işe yerleştirme yasınının olmaması durumunda, kendilerinin daha kötü koşullarda olacağını ve ciddi anlamda zorlanacaklarını hatta suça bulaşma risklerinin olabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcıların tamamı bu risklerin yaşanmaması için devletin kendilerine iş vermesi gerektiği vurgusunu yapmışlardır. Bu çalışmadaki işe yerleştirme yasınının olmaması durumunda yaşanılacak olumsuzluklara ilişkin görüşler ve devletin iş vermesi gerektiği hakkındaki görüşlere ilişkin bulgular literatürdeki bulgular ile örtüşmektedir.

5.3.13. Katılımcıların Kurum Bakımından Ayrılacak Gençlerin Hayata Hazırlanma Durumlarına İlişkin Düşünceleri

Kurum bakımı sonrası yetişkinlerin toplumla uyumunu sağlamak ve yaşam kalitelerini artırmak için çeşitli çalışmalar geliştirilmelidir. Kurum bakımından ayrılmadan önce çocuklara iş yaşamı, sosyal çevre ve kurum dışı yaşam ile ilgili bilgilendirme çalışmalarının yapılması oldukça önemlidir. Pek çok kişi yurttan ayrılmaya yaklaştıklarında kendilerini depresif hissettiklerini ifade etmiştir (113).

Arslan, yaptığı çalışmada kurum bakımı altındaki ergenlerin yarıya yakınının hayatta başarısız olmaktan korktukları ifade edilmiştir (15). Kurum deneyimi olan gençlerin geçmiş yaşantıları nedeniyle veya kurum bakımında iken hayata hazırlanmamış olarak ayrıldıklarından ötürü çeşitli uyum sorunları yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca sorunlu bir hayat yaşayan, kurum bakımında kendi kendine yeterli olmayı öğrenmeden işe yerleşip, hayata atılan gençlerin sorun yaşamaları oldukça sık yaşanmaktadır (19). Demirbilek'e göre, yetiştirme yurtları veya kurumlar, gençleri erişkin oluncaya kadar koruma altında tutan kurum değil, toplumla ilişkilerini devam ettiren, sosyalleştiren ve böylelikle kurum bakımı sonrası sosyal hayata hazırlayabilen bir hizmet kurumu özelliği taşıyabilen yerler olmasını gerektiğini vurgular. Ayrıca bakım veren kurumların gençlerin toplumla ilişkilerini kesmeden, toplumla uyumlu birer birey olarak yetişmelerini sağlaması gerektiğinin altını çizer (32).

Bu çalışmada katılımcıların yarısından fazlası kurumların hayata hazırlanma ile ilgili çalışmalarının olmadığını, bir kısmı da var olan çalışmaların oldukça yetersiz olduğunu ifade etmişleridir. Literatür incelendiğinde bakım veren kurumların kurum yaşamı sonrası hayata hazırlamaya ilişkin çalışmaların ne kadar elzem olduğu görülmektedir. Hayata hazırlanmaya ilişkin hazırlığın olamaması durumda ise yaşanan olumsuzluklara vurgu yapılmıştır. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde ise çalışmaların oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu konuda çalışma yapılmasının zorunlu hale getirmek üzere gerekirse idari ve yasal düzenlemelere acilen ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

5.3.14. Katılımcıların Korunma Gereksinimi Olan Çocukların İşe Yerleştirilmesi Uygulamasında Yapılması Gereken Değişikliklere İlişkin Düşünceleri

Daha öncede ifade edildiği gibi 3413 Sayılı Yasa ile kamu kurum ve kuruluşları mevcut kadrolarının binde biri oranında kadroyu kurum bakımında yetişen yetişkinlere ayırmakla yükümlü kılınmışlardır. Kamu kurum ve kuruluşları 2014 öncesi kendi bünyelerinde açtıkları sınav ve mülakatlar yoluyla bu yükümlülükleri yerine getirmişlerdir. Ancak 06/02/2014 tarih ve 6518 Sayılı Kanun ile 2828 Sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinde değişikliğe gidilmiştir. Yapılan değişiklikle kamu kurum ve kuruluşları aynı şekilde binde bir oranında kadroyu kurum

bakımında yetişen yetişkinlere ayırmakla yükümlü kılınmışlar ve bunun yanında binden az olması halinde ise en az bir hak sahibini istihdam etmekle yükümlü kılınmışlardır (6). Yine aynı kanun kapsamında işe yerleştirmede öncelik, sırasıyla lisans, ön lisans ve ortaöğretim mezunlarına tanınmıştır. Ayrıca kurumların kişilerin istihdamında kurumların kendi bünyelerinde açacakları sınav ve mülakat sistemi kaldırılarak yerine merkezi sınav (KPSS) sistemi getirilmiştir. Son olarak bu madde kapsamına girenlerin yerleştirilmeleri; ortaöğretim ve daha üst öğrenim mezunları için memur unvanlı kadrolara, diğer öğrenim mezunları için ise yardımcı hizmetler sınıfında yer alan kadrolara atanması esası kabul edilmiştir.

Daha önceki sistemde sınav ve mülakatlar kurumların inisiyatifine bırakıldığından zaman zaman sorunlar yaşanmıştır. Örneğin milli eğitim bakanlığı açtığı sınavlarda lise mezunu veya ortaokul mezunu ayırt etmeksizin kurum bakımından ayrılan gençleri hizmetli olarak bünyesine almıştır. Nitekim katılımcılardan bazıları lise mezunu olarak kurumdan ayrılmış olmalarına karşın milli eğitime bağlı okullarda hizmetli olarak istihdam edilmişlerdir. Kendileri gibi lise mezunu olan arkadaşların ise sağlık bakanlığı ve tarım bakanlığı bünyesindeki kurum ve kuruluşlara memur olarak yerleştiklerini ifade etmişlerdir. 2014 yılında yapılan değişikli ile bunun önüne geçilerek ortaöğretim ve üstü mezunların memur olarak atanması sağlanmıştır.

Ancak merkezi sınav (KPSS) sisteminde de çeşitli sorunlar yaşanması muhtemeldir. Katılımcıların yarısı KPSS'nin adil bir sistem olduğunu ifade ederken, yarıya yakın bir kısmı da eski sistemin daha yararlı olduğu görüşünü ifade etmişlerdir. KPSS sisteminin öğrencileri çalışmaya sevk edeceği, eğitimin önemseneceği görüşleri mevcuttur. Bunun yanında KPSS'nin 2 yılda bir yapılması, düşük puan alındığı takdirde atanmanın gerçekleşmeyeceği ve 2 yıl daha bekleneceği, bakım veren kurumlara ile ilgili farklılıkların olduğu, bazı kurumdaki yönetici ve çalışanların bilinçli olduğu, korunma gereksinimi olan çocukların daha iyi şartlarda olduğu dolayısıyla da girilecek sınavın eşit olmadığı görüşleri de mevcuttur.

Korunma gereksinimi olan çocukların istihdam edilmesine ilişkin hem eski sistemin hem de mevcut sistemin artı ve eksi yönleri bulunmaktadır. Kurum bakımında olan ve kurum bakımında yetişen gençlerin fikirleri oldukça önemlidir. Bu nedenle

bundan sonra yapılacak yeni düzenlemelerde bu fikirlerin dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.

Sonuç olarak katılımcılardan alınan bulgular değerlendirildiğinde, genel anlamda literatür ile örtüşen sonuçlara ulaşıldığını söylemek mümkündür. Katılımcıların diğer araştırma sonuçlarına paralel kurum bakımı deneyimi geçirdiği söylenebilir. Bunun yanında bu araştırma katılımcılarının, diğer araştırmalara nazaran kurum bakımı deneyimi sırasında ve kurum bakımı sonrasında aile ilişkilerini sürdürme noktasında daha iyi bir durumda olduklarını ifade etmek mümkündür. Buda bu araştırmaya katılan katılımcıların kurumdan ayrıldıktan sonra sosyal destek sistemini sayesinde yaşama adapte olmalarında kolaylaştırıcı bir rol almaktadır. Bunun yanı sıra her ne kadar bu araştırmadaki katılımcılar sosyal desteğe sahip olsalar da diğer araştırmalarda olduğu gibi kurum bakımı sonrası işe yerleşene kadar geçen sürede bazı olumsuzluklar yaşamalarının önüne geçememiştir. Bu araştırmada ki katılımcılar, diğer araştırma sonuçlarına paralel olarak 3413 Sayılı Yasa ile istihdam edileceklerinin farkında oldukları söylenebilir. Katılımcıların kurum bakımı altında iken bu durumu bilmeleri onların eğitim yaşamlarına ciddi manada zarar verdiği söylenebilir. Ayrıca bu araştırmadaki katılımcılardan bazıları 3413 Sayılı Yasada bazı düzenlemelerin olması gerektiğinin altını çizmiştir. Nitekim 3413 Sayılı Yasada 2014 yılında bazı değişiklikler yapılmıştır. Ancak önceki yasal düzenlemenin eksiklikleri olduğunu ifade eden katılımcıların mevcut değişikliklerinde yeterli olmadığı halen bazı değişikliklerin olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bir sonraki bölümde sonuçlar ele alınacak ve bu bağlamda öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Ailede yaşanan sorunlar neticesinde korunma gereksinimi ortaya çıkan çocuklar devlet tarafından sahiplenerek koruma ve bakım altına alınırlar. Korunma gereksinimi doğan bu çocukların yüksek yararı gözetilerek çocuklara çeşitli bakım hizmetleri sunulur. Bu bakım türlerinden en son tercih edilen yöntem kurum bakımı yöntemidir. En son tercih edilen bakım yöntemi olan kurum bakımı günümüzde halen oldukça yüksek seviyelerdedir. Kurum bakımı altında yetişen çocuklar kurum bakımı sürecinde çeşitli risklerle karşılaşmaktadırlar. Karşılaşılan bu riskler çocukların kurum bakımı sonrası yaşamlarını da etkilediği bilinmektedir. Kurum bakım sonrası yetişkinlerin hangi durumda oldukları, neler yaptıkları, yaşama adapte olup olmadıkları, gereksinimleri ve neler yapılabileceğine ilişkin araştırma yapma ihtiyacı bulunmaktadır.

Türkiye'de kurum bakımı sonrası yetişkinlerin işe yerleştirilmeleri 3413 Sayılı Kanun ile güvence altına alınmıştır. İlgili kanun kapsamında her yıl kurum bakımı sonra eren yüzlerce genç istihdam edilmektedir. Kamu kurum ve kuruluşlarınca istihdam edilen bu yetişkinler iş yaşamına girerek toplumsal yapının birer üyesi olurlar. Ancak istihdam edilen bu yetişkinlerin iş yaşamlarını nasıl geçirdikleri ile ilgili literatürde yeterli çalışmaya rastlanılmamıştır.

Bu araştırmada 3413 Sayılı Kanunun uygulama biçimi, yaşanan sorunlar, yapılması gereken düzenlemeler vb. değerlendirmeleri içermektedir. Son 5 yıldır kurum bakımdan ayrılmış ve 3413 sayılı yasa ile istihdam edilmiş 20 yetişkin ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Yetişkinlerin kurum bakımı yaşamları, kurum bakımı sonrası yaşamları ve iş yaşamları ele alınarak karşılaştıkları sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır.

Kurum bakımı sonrası yetişkinlerin istihdamı yaşama adapte olmaları açısından önemlidir. Yapılacak olan bu istihdamın usul ve esasları çok iyi bir şekilde değerlendirilmeli ve ölçütler iyi belirlenmelidir.

Bu bölümde araştırmanın önemli görülen sonuçları üzerinde durulacak ve bu sonuçlar bağlamında alana getirebilecek öneriler sunulacaktır.

Korunma gereksinimi olan çocukların çoğunluğunun ebeveyn kaybı sonrasında meydana gelen sosyo-ekonomik yetersizlik nedeniyle kurum bakımı altına alındıkları görülmüştür.

Korunma gereksinimi olan çocukların eğitimleri kurum bakımında ayrıldıklarında oldukça düşük seviyede olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında kurum bakımı süresince de çocukların dersleri önemsemedikleri, okula yeteri kadar ilgi göstermedikleri ve eğitimleri için çaba sarf etmedikleri ortaya çıkmıştır.

Korunma gereksinimi olan çocukların hem kurum bakımında kaldıkları süre zarfında hem de kurum bakımı sonrasında aileleriyle görüştikleri, iyi ilişki ve diyalog kurdukları belirlenmiştir.

Korunma gereksinimi olan çocukların kurum bakımında ayrılıp işe yerleşene kadar geçen süre zarfında çeşitli sorunlar yaşadıkları ve bu durumun onları rahatsız ettiği tespit edilmiştir.

Korunma gereksinimi olan çocukların kurum bakımında kaldıkları süre içerisinde kurumda çalışan personelle çok iyi ilişkiler kuramadıkları ancak kurumda beraber kaldıkları arkadaşları ile iyi ilişkiler kurdukları ortaya çıkmıştır. Kurumda kaldıkları arkadaşlarını kardeş gibi gördükleri, maddi-manevi her şeyi paylaşabildikleri ve kurum bakımı sonrasında da görüştikleri, birbirlerine destek oldukları ifade edilmiştir.

Korunma gereksinimi olan çocukların 3413 Sayılı Yasa ile devlet tarafından işe yerleştirilmeleri oldukça önemli olduğu tespit edilmiştir. Çocukların tamamının işe yerleştirmeyi destekledikleri, iş olanağının olmaması durumunda ise ciddi problemlerin ortaya çıkacağı, hatta kötü işlere bulaşabilecekleri ifade edilmiştir.

Korunma gereksinimi olan çocuklar bakım altında iken devletin kendilerine iş olanağını vereceğinden haberdar oldukları belirlenmiştir. Bu durum hem bireysel hem de çevresel sorunlara yol açmaktadır. Bireysel olarak çocuklar iş garantisi olduğunu bildiklerinden gelecek için herhangi bir çaba içine girmedikleri belirlenmiştir. Ayrıca iş olanağının kurum personeli ve çevre tarafından bilinmesi çocukların yanlış yönlendirilmesine neden olmaktadır. Gerek kurum personeli gerekse de çocukların okul ve sosyal çevresi çocukları olumsuz motive ederek, çocukların herhangi bir çaba sergilememelerine neden olmaktadır.

Korunma gereksinimi olan çocukların istihdam edilmesine yönelik 3413 Sayılı Yasa 1988 den 2014 yılına kadar değiştirilmeden uygulanmıştır. Bu süre zarfında istihdam edilen korunma gereksinimi olan çocuklar çeşitli sorun ve adaletsizliklerle karşı karşıya kalmışlardır. Ortaöğretim mezunu çocuklar memur olarak istihdam edilmesi gerekirken, bazı kamu kurum ve kuruluşlar ortaöğretim mezunlarını hizmetli olarak istihdam etmiştir. Bu durum korunma gereksinimi olan çocuklar arasında adaletsizliğe neden olurken, hizmetli olarak istihdam edilen çocukların iş yaşamlarında mutsuz ve huzursuz olmalarına sebebiyet vermiştir.

Korunma gereksinimi olan çocukların istihdam edilmesine yönelik 2014 yılında gerçekleşen yasa değişikliği ile kısmen de olsa adaletsizliğin ve sorunların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Yasa değişikliği ile ortaöğretim, ön lisans ve lisans mezunu korunma gereksinimi olan yetişkinler merkezi sınav (KPSS) ile kamu kurum ve kuruluşlarında memur ve dengi statülerde istihdam edilmeleri sağlanmıştır. Buna rağmen çok az bir kadro işçi statüsünde ortaöğretim ve üstü korunma gereksinimi olan çocuğa tahsis edilmiştir. İlköğretim ve dengi eğitim alan korunma gereksinimi olan çocuklar ise kura yöntemi ile hizmetli kadrolarına atanmaya başlanmıştır.

Korunma gereksinimi olan çocukların kurum bakımı sonrasında ne yaptıkları, nerede kaldıkları ve işe yerleşene kadar ne tür sorunlar yaşadıkları ile ilgili herhangi bir izleme çalışması yapılmadığı ortaya çıkmıştır.

Korunma gereksinimi olan çocukların istihdam edilirken almış oldukları eğitimler göz ardı edilmektedir. Lise mezunu çocuklar memur olarak istihdam edilirken, üniversite mezunu çocuklarda memur olarak istihdam edilmektedirler. Nadir de olsa lisans mezunu bazı çocuklar kendi branşları doğrultusunda istihdam edildiği görülmüştür.

Korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik kurum bakımı altında iken yönlendirici ve mesleki rehberlik faaliyetlerinin olmadığı görülmüştür. Bu nedenle çocukların meslek tercihi yapma, iş yaşamına hazırlanma konularında sıkıntılar yaşadıkları belirlenmiştir.

Korunma gereksinimi olan çocuklar iş yaşamından önce ve iş yaşamında herhangi bir uyum eğitimi alamadıkları, kurum bakımı sonrası herhangi bir izleme

çalışmasının yapılmadığı görülmüştür. Bundan dolayı çocuklar iş yaşamına adapte olma konularında sıkıntılar yaşadıkları belirlenmiştir.

6.2. Öneriler

Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak korunma gereksinimi olan çocukların kurum bakımı yaşamlarına ilişkin, kurum bakımı sonrasında ilişkin ve iş yerleştirme işlemlerine ve işe uyumlarına ilişkin şu öneriler getirilebilir;

- ✓ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı korunma gereksinimi olan çocukları koruma ve bakım altına alırken kurum bakımı yöntemini en son çare olarak görmelidir. Ayrıca ebeveyn kaybı ve sosyo-ekonomik yetersizlik yaşayan çocukların aile yanında desteklenerek bakımının sağlanması yönelik çalışmalar artırılmalıdır.
- ✓ Korunma gereksinimi olan çocuklar bakım altında iken devletin kendilerine iş olanağını vereceğinden haberdar olmaları nedeniyle eğitimleri için çaba sarf etmedikleri bilinmektedir. Böyle olsa bile çocukların eğitimlerini önemsemeleri ve üniversite okumalarını teşvik edilmelidir. İş ve sosyal yaşamları için üniversite okumanın hayati önemi çocuklara gösterilmelidir.
- ✓ Ailesiyle sürekli görüşen ve iyi diyaloglar geliştiren çocuklar gözden geçirilerek, durumu uygun olanlar ailesinin yanında desteklenerek ailesi yanında bakımının yapılması sağlanmalıdır.
- ✓ Kurum bakımdan ayrılıp işe yerleşene kadar geçen süre zarfında kalacak ve gidecek yeri olmayan gençler desteklenmeli ve kendilerine barınma yeri sağlanmalıdır.
- ✓ Korunma gereksinimi olan çocukların kurum bakımında kaldıkları süre zarfında personelle neden iyi ilişkiler kuramadıkları tespit edilmelidir. Kurum personeli ve kurum da kalan çocukların daha iyi ilişkiler sergileyebilmeleri ve diyalogların geliştirilmesi için kurum personeli ve kurumda kalan çocuklar ortak etkinlikler yoluyla kaynaşmaları sağlanmalıdır.

- ✓ Korunma gereksinimi olan çocukların 3413 Sayılı Yasa ile devlet tarafından işe yerleştirmelerinde bazı eksiklikler ve aksaklar olmasına karşın, işe yerleştirme işlemleri devam ettirilmelidir.
- ✓ Korunma gereksinimi olan çocuklar iş yaşamından önce ve iş yaşamı sırasında çeşitli oryantasyon eğitim sürecinden geçmeleri sağlanmalıdır. Bunun yanında aile ve sosyal politikalar il müdürlükleri yetişkinlerin yerleştikleri işlerdeki yöneticilere; çocukların yetişme süreçleri ve çocuklara yaklaşım tarzıyla ilgili eğitimler vermelidir.
- ✓ Korunma gereksinimi olan çocuklar bakım altında iken potansiyellerinin ve yeteneklerinin farkına varacakları çalışmalar yapılmalıdır. İyi eğitim almaları ve kurum bakımı sonrasında kendi başlarına ayakta kalabilecekleri eğitim programları düzenlenmelidir.
- ✓ Korunma gereksinimi olan çocukların kaldıkları kurumlarda ki personellere sıklıkla hizmet içi eğitimler verilmelidir. Böylelikle kurum personelinin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirilmesi sağlanabilir. Ayrıca kurum personelinin kurumda kalan çocukların işe yerleştirme işlemleri ile ilgili sıklıkla vurgu yapmasının önüne geçilmelidir. Bunun yerine çocukları çalışmaya teşvik edici yaklaşımlar sergilenmelidir.
- ✓ Kurum bakımı sonrasında çocuklar işe yerleşene kadar geçen sürede izlenmelidir, bu süre zarfında ne tür sorunlar yaşadıkları tespit edilmeli ve yaşadıkları sorunlar en asgari düzeye indirilenecek çalışmalar yürütülmelidir.
- ✓ Korunma gereksinimi olan çocuklara kurum bakımı altında iken mesleki rehberlik ve yönlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Kurumdan ayrılmadan önce çocuklara girebilecekleri işler, karşılaşacakları sorunlar ve hakları konusunda eğitimler verilmelidir.
- ✓ Okullarda Sosyal Hizmet Servisleri kurulmalı, hem korunma gereksinimi olan çocuklara hem de okuldaki diğer çocuklara yönelik okula uyum çalışmaları ve mesleki rehberlik ve yönlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Özellikle korunma gereksinimi olan çocukların mesleki yönlendirme ve işe yerleşme sürecinin planlanması ve uygulanması amacıyla kurumdaki sosyal servis, okul sosyal hizmet servisi ve okul Psikolojik Danışmalık ve Rehberlik Servisleri (PDR) ile işbirliği içinde çalışmalar yürütmelidir.

- ✓ Halen mevcut MEB sisteminde var olan ve Okul Psikolojik Danışmalık ve Rehberlik Servisleri ile kurumlardaki Sosyal Hizmet Birimleri ortaklaşa çalışmalar yürütmelidir. Okul Psikolojik Danışmalık ve Rehberlik Servisleri bu tür gereksinimi olan çocuklara yönelik okula uyum çalışmaları ve mesleki rehberlik ve yönlendirme çalışmaları yapmalıdır.
- ✓ Bu araştırma sonuçları arasında korunma gereksinimi olan çocukların istihdam edilmesine yönelik 2014 yılında gerçekleşen yasa değişikliği ile yaşanan bazı sıkıntılar aşılmış ve bunun yerine yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. KPSS sistemi eğitime teşvik etmekle birlikte haksız bir rekabet doğurmuştur. Haksız rekabetin önüne geçmek için tüm illerde bulunan korunma gereksinimi olan çocuklara eşit fırsatlar tanınmalıdır.
- ✓ Korunma gereksinimi olan çocukların istihdam edilirken almış oldukları eğitimler göz önünde tutulmalıdır. Lise, ön lisans ve üniversite mezunları aynı kategoride değerlendirilmemeli özellikle üniversite mezunları branşlarına göre istihdam edilmelidir.

7. KAYNAKLAR

1. Eyce B. Tarihten günümüze Türk aile yapısı, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi*, 2000, 1(4): 223-244.
2. Gökçearslan Çifçi E. Türkiye'de ve dünyada korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerin tarihsel gelişimi, *Aile ve Toplum Dergisi*, 2009, 5(19): 53-65.
3. Şenocak H. Korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan bakım yöntemleri, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 2006, 51: 178-228.
4. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 18059, 27 Mayıs 1983.
5. 3413 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununa Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 19742, 02 Mart 1988.
6. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, T.C. Resmi Gazete, Sayı: 28918, 19 Şubat 2014.
7. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Yılı Faaliyet Raporu. 2016.
http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc3053ccd5500/aile_ve_sosyal_politikal_ar_bakanligi_2013_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf. 15 Şubat 2017.
8. Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında İstihdam Edilecekler İçin 2014/1 Tercih Kılavuzu.2014. http://www.dpb.gov.tr/F/Root/pdf/2014_1SHKANUN.pdf. 17 Şubat 2017.
9. Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında İstihdam Edilecekler İçin 2015 Tercih Kılavuzu. <http://www.dpb.gov.tr/F/Root/duyurular/2015SHCEK.pdf>. 17 Şubat 2017.

10. Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında İstihdam Edilecekler İçin 2016 Tercih Kılavuzu. <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/duyuru/sosyal-hizmetler-kanunu-kapsaminda-istihdam-edilecekler-icin-2016-tercih-kilavuzu>. 17 Şubat 2017.
11. Ereş F. Toplumsal bir sorun: Suçlu çocuklar ve ailenin önemi, *Aile ve Toplum Dergisi*, 2009, 5(17): 88-96.
12. Sayar E. Yetiştirme Yurtlarında Strese Yol Açan Faktörler ve Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Tarzları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2005.
13. Şahan H. Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Aile Kurumuna Bakışlarının Değerlendirilmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2009.
14. Bayoğlu A. S., ve E. Purutçuoğlu. Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin gelecek beklentileri ve sosyal destek algıları, *Kriz Dergisi*, 2010, 18(1): 27-39.
15. Arslan Y. Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelecek Kaygılarının İncelenmesi (Afyonkarahisar Örneği), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2011.
16. Arslan E.Ç. Yetiştirme Yurtlarında Kalan Bireylerin Eğitim Sorunları (İstanbul İli Örneği), Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2013.
17. Yaşar Ö., ve Dağdelen, N. Korunmaya muhtaç çocukların yetiştirilmesinde çocuk yurtlarından çocuk evlerine geçişin, çocukların sosyo-kültürel ve psikolojik gelişimlerine etkisi üzerine bir çalışma: Isparta örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013, 2(18): 199-221.

18. Öztürk M. ve Ünal, V. Yetiştirme yurdundan ayrılanların sosyalleşme ve toplumla bütünleşme durumları (Sivas örneği), *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2015, 16(1): 119-134.
19. Akçay Elçin Ş. Türkiye' de Korunmaya Muhtaç Çocukların İstihdamı Üzerine Bir Araştırma, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi, 2013.
20. Yörükoğlu A. *Aile ve Çocuk*, 5. Baskı. Ankara, Özgür Yayınları, 1997.
21. Tan M. Çağlar boyu çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1989, 23(2): 71-88.
22. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 2004.
http://www.unicef.org/turkey/pdf/_cr23.pdf. 5 Ocak 2017.
23. Çocuk Koruma Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı:25876, 3 Temmuz 2005.
24. Koşar N. G. Korunmaya muhtaç çocuklar. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, 1987, 5: 69-74.
25. Akyüz E. Medeni Kanun İle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu açısından korunmaya muhtaç çocuklar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1987, 20: 11-21.
26. 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi, T.C. Resmi Gazete, 1926.
https://tr.wikisource.org/wiki/743_Say%C4%B1%C4%B1_T%C3%BCrk_Kanunu_Medenisi. 4 Ocak 2017.
27. Kesen N.F., Karakuş Ö. ve Deniz M. Yetiştirme yurtlarında kalan çocukların kuruluşa geliş nedenlerinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 2012, 23 (1): 139-150.

28. Bıyıklı L. Yetiştirme yurdundaki çocukların zihinsel ve psikososyal gelişimlerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1987, 20 (1): 87-98.
29. OK A. Kurumlar ve Suçlu Çocuklar, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, 1989.
30. Marshall G. *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev.: O. Akınhay ve D. Kömürcü, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları , 2005.
31. Baş M. Yetiştirme yurdunda ve ana-baba yanında kalan öğrencilerin kaygı düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1990, 5(5): 281-288.
32. Demirbilek S. Korunmaya muhtaç gençlerin topluma kazandırılmasında yetiştirme yurtları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2000, 15 (2): 137-152.
33. Postman N. *Çocukluğun Yokoluşu*, Çev: İnal, K, İmge Yayınevi, 1995.
34. Yolcuoğlu İ. G. Türkiye’de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2009, 5(18): 43-57.
35. Bıyıklı L. Yetiştirme Yurduna Yuvadandan Gelen 7 – 11 Yaş Çocuklarının Zihinsel ve Psiko – Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doçentlik tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 1982.
36. CILGA İ. Yetiştirme Yurtlarının Yapısı ve İşlevlerinin Toplumsal Süreci Açısından İncelenmesi, Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bilim Dalı, Doktora tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1983.
37. ÜNLÜ E. Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Kurum Bakımı Örneğinde Sosyal Hizmette Bir Değerlendirme Araştırması, Sosyal Hizmetler Ana Bilim Dalı, Doktora tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1987.

38. Erkan G. *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: Çocuk Yuvalarında Bir Araştırma*, Ankara, SHÇEK Yayınları, 1995.
39. Hall M. P. *The Social Service of Modern England*, Routhedge&Kegan Paul cxd, London, 1965.
40. Beter Ö. Türkiye’de ve İngiltere’de Çocuk Koruma Sistemleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Doktora tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2010.
41. Karataş K. Türkiye’de çocuk koruma sistemi ve koruyucu aile uygulamaları üzerine bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 2007, 18(2): 7-19.
42. Gökçe B. *Memleketimizde Cumhuriyet Devrinde: Kimsesiz Çocuklar Sorunu İle İlgili Tutumun Sosyolojik Mukayeseli Tahlil ve İzahı*. Ankara, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları, 1971.
43. Özateş Ö. S. ve Atauz, S. Sosyal hizmet uzmanlarının aileye dönüş ve aile yanında destek projesine ilişkin değerlendirme, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 2011, 22(2): 101-112.
44. ASPB Aralık 2016 Verileri, 2016.
<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/2016.pdf>. 25 Mayıs 2017.
45. Friedlander W.A. *Sosyal Refah Hizmetine Başlangıç*. (Çev: Resan Taşcıoğlu), Ankara, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları, 1966.
46. Miller C. L. *Adoption and Foster Family Care*. Section 13 Development-Behavioral Pediatrics, William Bacon Carey (Ed.), Crocker Coleman, Elias Feldman, 2013.
47. Erdal L. Türkiye’de sosyal politika ve koruyucu aile hizmet modeli, *Sosyoekonomi*, 2014, 22 (22): 171-192.

48. Tuğrul A. *Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal İşlevsel Açından Bakış, Profesör Doktor Osman F. Berkiye Armağan*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977.
49. Aytekin A. *Medeni Hukukta Evlenme*. İstanbul, İÜHF Yayınları, 1957.
50. Nesrin G. *Çocuklar İçin Kurum Bakımı ve Sosyal Hizmet, Prof. Dr. İbrahim Yasa'ya Armağan*. Ankara, AÜ. SBF Yayınları, 1983.
51. İbrahim C. Yetiştirme yurtlarında toplumsallaşma, *HÜ. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, 1984 2(1-3): 83-113
52. Başer H. Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli "Çocuk Evleri", Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 2013.
53. Konanç E. "Türk Hukuk Sisteminde Çocuğun Korunması", *Türkiye'de Çocuğun Durumu, 1990'ların Çocuk Politikası Kongresi*. Ankara, DPT–Unicef Türkiye Temsilciliği Yayınları, 1989.
54. Türk Medeni Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 24607, 8 Aralık 2001.
55. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, T.C. Resmi Gazete, sayı: 22138 09 Aralık 1995.
56. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 18059, 27 Mayıs 1983.
57. Çengelci E. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'na hukuki yönden bir bakış, *HÜ. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, 1991 9(1-2-3): 1-17
58. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, T.C. Resmi Gazete, sayı: 27958, 8 Haziran 2011.

59. 2828 Sayılı SHÇEK Kanununa Bir Ek Madde Eklenmesine Hakkında Kanun (3413 Sayılı Kanunu), T.C. Resmi Gazete, sayı: 19742, 2 Mart 1988.
60. Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzük, T.C. Resmi Gazete, sayı: 22218, 2 Mart 1995
61. Daştan İ. A. 3413 Sayılı Kanun üzerine.
<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/3413.htm>. 9 Şubat 2017.
62. Tatlıbal C. Çocuk Esirgeme Kurumu'na ait yurtlarda kalan korunmaya muhtaç çocukların 18 yaşını tamamladıktan sonra işe yerleştirilmeleri uygulaması istismar ediliyor. <http://www.memurlar.net/haber/2818/?print=true>. 9 Şubat 217.
63. Yıldız H. Yetiştirme Yurtlarından Ayrılanların İş Hayatında Karşılaştıkları Sorunlar, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2001.
64. Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik, T.C. Resmi Gazete, sayı: 22462, 13 Kasım 1995.
65. Cılga İ. *Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları Doktora Tezi*, Ankara, T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1989.
66. Aksu İ.A. Sorunlu Yurt Çocukları, 2016.
<http://www.karyurtder.com/?&Syf=22&Mkl=913567>
67. Creswell JW. *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*, 4th ed. USA, SAGE Publications, Inc, 2014.
68. Yıldırım A., Şimşek H. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 8. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2011.

69. Morton F. Phenomenography- A research approach to investigating different understandings of reality, *Journal of Thought*, 1986, 21(3): 28-49.
70. Maxwell J.A. Understanding and validity in qualitative research, *Harvard Educational Review*, 1992, 62: 979-1000.
71. Erkuş A. *Bilimsel Araştırma Sarmalı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2005.
72. Yazıcıoğlu Y., Erdoğan, S. *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Detay Yayıncılık; 2004.
73. Büyüköztürk Ş, Çakmak EK, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 16. Baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2014.
74. Çepni S. *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*, 5. Baskı. Trabzon: Pegem Yayıncılık; 2010.
75. Karasar N. *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*, Ankara: Nobel Yayıncılık; 2012.
76. Ögülmüş S. İçerik çözümlemesi *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1991, 24 (1): 213-228.
77. Stemler, S. An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 2001, 7(17): 137-146.
78. Stone P J, Dunphy D C, Marshall S S, DM Ogilvie. *The General Inquirer: A Computer Approach to Content Analysis*, Massachusetts: The M.I.T. Press; 1966.
79. Yazıcı E. Türkiye'de Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler: Kurum Bakım Hizmetinden Yararlanmış Bireyler Üzerine Bir Araştırma. Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2013.

80. Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2015, İstatistik Kurumu, Ankara, Rapor No:21515, 2016.
81. Sevgin A. Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sevgi Evleri, Siirt, 2016.
82. Özçağlar, A., Kasarcı, R. Türkiye’de hanehalkı sayılarının coğrafi dağılışı ve kır kesimi hanehalkı sayısının ekonomik faaliyete göre ayırımı, *Ankara Üni., Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 1996, 5:1-27.
83. Uslu R. Yararlandıkları Hizmet Modeline Göre Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Davranış ve Duygusal Sorunlar. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2011.
84. Yazıcı E. Korunmaya muhtaç çocuklar ve çocuk evleri, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2012, 9(18): 499-525.
85. Sayar Özgür Ö. Yetiştirme yurtlarında akran şiddeti -Ankara'da iki yetiştirme yurdu örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 2006, 17(1):113-132.
86. Büker H. ve Gültekin S. *Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Eğitimi Katılımcı El Kitabı*, Ankara: 2013.
87. Çocuğa Karşı Şiddeti İzleme ve Raporlama Haritası <http://www.cocukhaklariizleme.org/harita/reports>. 15 Şubat 2016.
88. UNICEF. Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması 2010. <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismariraporu-tr.pdf>. 15 Şubat 2015.
89. Kalaycı H. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocuklarda Sosyal Dışlanma Riski (Tokat ve Turhal Örneği). Doktora tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2007.

90. Öntaş C. Ö. Kurum Bakımı Deneyimi Olan Genç Yetişkinlerin Sosyal Destek Sistemi ve Ruh Sağlığı Durumları. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1998.
91. Zimmerman B. Orphan living situations in Malawi: A comparison of orphanages and foster homes. *Review of Policy Research*, 2005, 22 (6), 881–917.
92. McKenzie R. B. The impact of orphanages on the alumni's lives and assessments of their childhoods. *Children and Youth Services Review*, 2003, 25 (9), 703–753.
93. Erol N. ve Şimşek Z. Korunma Gereksinimi Olan Çocuklar; Kurum Bakımı ve Koruyucu Aile Sistemi, Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı. N. Erol, (Ed). *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayını*, No: 6, Ankara, 2008.
94. Üstün E. ve Berrin A. Korunmaya muhtaç çocukların benlik algısının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2002, 23: 229-233.
95. Washington, G. 10-12 Yaş Grubu Korunmaya Muhtaç Yuva Çocuğu İle Ailesiyle Birlikte Kalan Çocukların Denetim Odağı Algısı ve Kendine Saygı Durumu. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Ankara Üniversitesi, 1989.
96. Cooley C. H. *The selfin interaction*. John Wiley & Sons Inc., England, 1968.
97. Danış M. Z. ve Danış Y. Küreselleşme Sürecinde Toplum Temelli Bakım Anlayışı Ve Sosyal Hizmet: Türkiye Örneğinde Bir Model Önerisi. *Küreselleşen Dünyada Sosyal Hizmetlerin Konumu, Hedefleri, Geleceği Sempozyumu, Antalya*, 2006.
98. Tümkaya S. Ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2005, 3(4): 445-459.

99. Yörükoğlu A. *Çocuk Ruh Sağlığı*, İstanbul: Özgür Yayınları; 28. baskı, 2006.
100. Bıyıklı L. Korunmaya muhtaç çocuklar ve s.o.s çocuk köyleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 1995, 2(1): 171-187.
101. Şenocak H. Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması. Doktora tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2005.
102. Özdemir N., Nihan S. ve Duygu T. Bir sosyal sorumluluk projesi örneği: “Korunmaya muhtaç çocuklar. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2008, 32 (2): 283-305.
103. Korkut F. Psikolojik danışmanların mesleki rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile ilgili düşünceleri ve uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2007, 32: 187-197
104. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönetmeliği, T.C. Resmi Gazete, sayı: 24376, 17 Nisan 2001.
105. Eğitim-Bir-Sen, Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler, 2011. <http://www.ebs.org.tr/dokuman/mesleksecimarastirma.doc>. 5 Mart 2016.
106. Spector P. E. Job Satisfaction: Application, Assessment, Causes and Consequences, Sage Publications, California: 2455 Teller Road Thousand Oaks, California, 1997.
107. Yazıcıoğlu İ. Örgütlerde iş tatmini ve işgören performansı ilişkisi: Türkiye ve Kazakistan karşılaştırması. *Bilig Dergisi*, 55: 243- 264.
108. Ceylan A. K., Gaye M. Ç. ve Abdurrahim E. Personel güçlendirmesi ve yönetici desteğinin iş memnuniyeti. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2015, 7(1): 168-185

109. Akdeniz E. ve Arkadaşları. 3413 Sayılı Yasa İle İşe Yerleştirilen Gençlerin İş ve Sosyal Yaşamlarının İncelenmesi. Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu, 1999.
110. Baumeister R. F. ve Leary M. R. The Need To Belong: Desire For İnterpersonal Attachments As A Fundamental Human Motivation. *Psychological Bulletin*, 1995, 117: 497-529.
111. Sevinç İ. Ve Őahin A. Kamu çalışanlarının örgütsel bağlılığı: Karőılaőtırılmalı bir çalışma. *Maliye Dergisi*, 2012, 162: 266-281.
112. Yüceer T. Kurum Bakımı Deneyimi Olan Bireylerin Evlilik Uyumları. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2012.
113. Sağlam E. Yetiştirme Yurdunda Büyüyen Genç Yetiőtkinlerin Bazı Psikolojik Özelliklerinin Ailesi Yanında Büyüyen Bireylerle Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, 20014.

8. EKLER

EK-1. ETİK KURUL KARARI

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Fakültesi /
Enstitüsü öğrencilerinden /
Doç. Dr. Mustafa V. A. Ö. adlı araştırması
değerlendirilmiştir.

Proje etik açısından uygun bulunmuştur.

Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.

Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.

ETİK KURUL KARARI

Oturum / Sıra No.	07/34
Karar Tarihi	09.12.2015
Karar No.	213

KURUL BAŞKANI, BAŞKAN YARDIMCISI VE ÜYELER:

		İMZA
Prof. Dr. Cem Şafak ÇUKUR	Başkan	
Doç. Dr. Musa AYGÜL	Başkan Yardımcısı	
Prof. Dr. Şükrü ÖZEN	Üye	
Prof. Dr. Ergün ERASLAN	Üye	
Prof. Dr. Metin ÖZDEMİR	Üye	
Doç. Dr. Rıza GÖKLER	Üye	
Doç. Dr. Tekin AKDEMİR	Üye	
Doç. Dr. Necmiye ÜN YILDIRIM	Üye	

EK-2. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi **Bedrettin VAROL** tarafından yürütülen " Kurum Bakımı Deneyimi Olan Bireylerin İş Yaşamına Uyumluluğu " başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahibsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruların yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın amacı kurum bakımı deneyimi olup 3413 sayılı kanunla işe yerleşen bireylerin iş yaşamı uyum durumlarının nasıl olduğunu ortaya koymaktır.
- Araştırmanın İçeriği: Araştırma, 3413 sayılı yasa ile istihdam edilen bireylerin yaşam durumları, mevcut sorunları ve ihtiyaçlarına yönelik bilgi içermektedir.
- Araştırmanın Nedeni: () Bilimsel araştırma (X) Tez çalışması
- Araştırmanın Öngörülen Süresi: 1 Saat
- Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 20
- Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Katılımcının çalıştığı kurum

2. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.

Araştırmacının

Adı-Soyadı:Bedrettin VAROL

İmzası:

EGEBAYEK Form 2
Y.T. / REV. : 01.2013/ 00

EK-3. GÖRÜŞME REHBER FORMU

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

A- KİŞİSEL BİLGİLER	
1- Görüşme Katılımcısı	
(GK.....)	
2- Doğum yeriniz ve tarihi nedir?	
3- Eğitim durumunuz nedir? 3.1 Kurum bakımından ayrılırken eğitim durumunuz? 3.2 Şimdiki eğitim durumunuz?	
4- Medeni durumunuz nedir?	
5- Anne ve babanız hayatta mı?	
7- Kaç kardeşiniz var?	
8- Anne, baba, kardeş ve diğer yakınlarla görüşme sıklığınız nedir ve ilişkileriniz nasıldır?	
9- Görüşmüyorsanız nedenleri nelerdir?	
10- Aylık ortalama geliriniz nedir?	
11- Aylık ortalama harcamanız nedir?	
B- KURUM BAKIMINA İLİŞKİN SORULAR	
1- Koruma altına alınma tarihiniz nedir?	
2- Kurum bakımında geçirdiğiniz süre nedir? a. Çocuk yuvasında b. Yetiştirme yurdunda c. Çocuk evi ve Sevgi evlerinde d. Diğer	
3- Kurum bakımına alınma nedeniniz nedir?	
4- Kurum bakımına sizi kim yerleştirdi?	
5- Kuruluşlarda kaldığınız zamanlarda ailenizin veya yakınlarınızın sizi ziyaret etme sıklıkları nedir?	
6- Kuruluşlarda kalırken sizin gittiğiniz ve kaldığınız aile ve yakınlarınız var mıydı? Gittiyseniz ne kadar süre yanlarında kaldınız?	
7- Kuruluşlarda kalırken siz veya	

arkadaşlarından herhangi biri herhangi bir şiddet gördü mü? Gördüyse bu şiddetin boyutu nedir?	
8- Kuruluşlarda kalırken kurum personeli ile ve kuruluşta kalan arkadaşların ile ilişkilerin nasıldı?	
9- Kuruluşlarda yaşadığınız sorunları paylaşabildiğiniz ve destek gördüğünüz kişi var mıydı?	
10- Kuruluşlarda kalırken bunu çevrenizde gizliyor muydunuz?	
11- Çevrenizdeki kişiler kuruluşta kaldığınızı öğrendiklerinde tepkileri nasıldı?	
12- Kurum bakımının olumlu yönleri nelerdir?	
13- Kurum bakımının olumsuz yönleri nelerdir?	
C- İŞ YAŞAMINA İLİŞKİN SORULAR	
1- Kurum bakımında iken 3413 Sayılı Yasanın size iş olanağı verdiğini biliyor muydunuz?	
2- Bunu bilmenin olumlu ve olumsuz yönleri var mı? Varsa nelerdir?	
3- Kurum bakımında iken iş yaşamına ilişkin herhangi bir mesleki rehberlik ve yönlendirme oldu mu?	
4- Kurum bakımından ayrıldıktan ne kadar sonra 3413 Sayılı Yasa ile işe yerleştiniz?	
5- Kurum bakımından ayrıldıktan sonra işe girene kadar geçen süre içinde yaşadığınız sıkıntılar nelerdir? Aradaki zaman diliminde ne yaptınız?	
6- Çalıştığınız kurum ve pozisyonunuz nedir?	
7- Ne kadar süredir çalışıyorsunuz?	
8- Çalıştığınız kurumu veya çalıştığınız birimi kaç kere değiştirdiniz? Neden?	
9- Çalıştığınız kurum ve pozisyondan memnun musunuz?	
10- Yaptığınız işin; aldığınız eğitime, yetenek ve becerilerinize uygun buluyor musunuz?	
11- İşinizden memnun musunuz?	
12- Çalıştığınız pozisyonun gerektiği	

bilgi ve donanıma sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?	
13- İşinizi değiştirmek ister misiniz? Değiştirmek isterseniz nerde çalışmak isterdiniz?	
14- İşe yerleştirildiğiniz zaman işe ve yeni bir çevreye uyum sürecinde sıkıntı yaşadınız mı?	
15- Çalıştığınız işte terfi ettiniz mi veya herhangi bir ödül aldınız mı?	
16- Yükselmek veya terfi etmek için eğitiminize devam ettiniz mi?	
17- İş arkadaşlarınız ve amirleriniz kurum bakımında kaldığınızı ve bu yolla işe girdiğinizi biliyor mu? Biliyorlarsa size karşı tutum ve davranışları nasıldır? Bu durum iş yaşamında olumsuzluk yaratıyor mu?	
18- Kurum bakımında yetişen çocukların bu kuruluşlardan ayrıldıktan sonra kendilerini gizledikleri, iş ve diğer ortamlarda bu durumu ifade etmedikleri hakkında ne düşünüyorsunuz?	
19- İş arkadaşlarınız ve amirlerinizle ilişkileriniz nasıl?	
20- İşe geç kalıyor musunuz? Kalıyorsanız sebepleri nelerdir?	
21- Kılık kıyafet ile ilgili problem yaşıyor musunuz?	
22- Verilen görevleri yerine getirmekte güçlük çekiyor musunuz?	
23- Kendinizi bu işyerine ait hissediyor musunuz?	
24- İş yaşamınıza ilişkin neleri değiştirmek isterdiniz? Neden	
25- Çalıştığınız kurumda yaşadığınız sorunlar nelerdir?	
26- Çalıştığınız işten aldığınız ücretten memnun musunuz? Harcamalar konusunda herhangi bir sorun yaşıyor musunuz?	
27- Korunma gereksinimi olan çocuklar işe yerleştirilmeli midirler? Neden?	
28- İşe yerleştirme yasası olmasaydı sizin açınızdan nasıl bir durum yaşanırdı?	
29- İşe yerleştirilen KMC'ların eğitimleri ve yerleştirildikleri statüler	

ile ilgili ne düşünöyorsunuz?	
30- Kurum bakımından ayrılacak gençlerin iş yaşamına, toplum yaşamına ve hayata hazırlanmasında mevcut politikalar hakkında ne düşünöyorsunuz?	
31- KMÇ'ların işe yerleştirilmeleri uygulamasında hangi değışiklikler olmalıdır?	

EK-4. ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	: Bedrettin VAROL
Doğum tarihi	: 20.11.1985
Doğum yeri	: Pervari
Medeni hali	: Evli
Uyruğu	: T.C.
Adres	: Siirt Üniversitesi, Eruh Meslek Yüksekokulu, Siirt
Tel	: 0544 362 13 23
Faks	:-
E-mail	:bedirhan.varol@gmail.com
EĞİTİM	
Lise	: Siirt 14 Eylül Şeref Lisesi
Lisans	: Hacettepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Yüksek lisans	: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Politikaları ve Uygulamaları Tezli Yüksek Lisans Programı
Doktora	:-
YABANCI DİL BİLGİSİ	
İngilizce	: Orta seviye
ÜYE OLUNAN MESLEKİ KURULUŞLAR	